

1921 års lag om kommunstyrelsernas sammansättning och i samband därmed stående institutioner.

och i samband därmed stående institutioner.

1. Kommunstyrelsen skall bestå af fem medlemmar, som utses af kommunens valmän för en femårig period. En af medlemmarna skall utses af kommunens borgare och öfriga af kommunens bönder.

3.

2. Kommunstyrelsen skall utnämna en kommunstyrelsens ordförande och en kommunstyrelsens vice ordförande.

Stockholms kommunalstyrelse

och i samband därmed stående institutioner.

1. Kommunstyrelsen skall bestå af fem medlemmar, som utses af kommunens valmän för en femårig period. En af medlemmarna skall utses af kommunens borgare och öfriga af kommunens bönder.

2. Kommunstyrelsen skall utnämna en kommunstyrelsens ordförande och en kommunstyrelsens vice ordförande.

Sf.

Stockholms stadsfullmäktige och i närmaste samband därmed stående institutioner.

Ursprungligen utövades huvudstadens kommunalstyrelse omedelbart av regeringen och dess representanter. Den egentliga självstyrelsen tilldelades efter hand magistraten, det vill säga borgmästare och råd. Såsom stadens och borgerskapets förman förde överståthållaren alltifrån år 1634, då hans ämbete tillkom, ordet inom detta råd. Vid sidan av borgmästare och råd fortgick från äldre tider borgerskapets inflytande på stadens styrelse dels genom ärendens omedelbara handläggning, dels och huvudsakligen genom de under medeltiden tillkomna borgerskapets äldste, vilka till en början voro 48 och sedermera 50 till antalet, varav benämningen borgerskapets femtio äldste. De tillkommo endast såsom en rådgivande församling och innehade även denna ställning enligt 1672 års förordning angående Stockholms stads styrelse; först år 1772 erhöles de under egna ordförande (tvenne alternerande) beslutanderätt jämte magistratens ledamöter. Det var dock endast vad man sedermera benämnt drättselären i in-skränkt mening, som voro föremål för nu omförmälda självstyrelse i vilken den år 1813 inrättade drättselkommissionen (se nedan) sedermera fick del.

Fördelningen på de skattskyldiga invånarna av de prestationer och avgifter, de hade att utgöra, giv från slutet av 1600-talet upphov till den ena kommunala institutionen efter den andra.

År 1688 tillkommo deputerade för inkvarteringsverket, sedermera benämnda inkvarteringskommissionen, ursprungligen bestående av magistratspersoner och borgare samt, sedan även andra husägare blivit skyldiga att delta i inkvarteringen, jämväl av representanter från dem. Denna myndighet hade att uppbära samt redogöra för inkvarteringsstolagen samt ombesörja inkvarteringen in natura.

För taxering av den borgerliga inkvarteringsavgiften inrättades år 1710 borgerskapets bemedlingskommission, och 1720 fick denna kommission befattningen med andra borgerliga utskylder. Den valdes av de femtio äldste och äger fortfarande bestånd för förvaltning av borgerskapets enskilda fonder.

Brandvaktskasseadministrationen, sammansatt, under överståthållaren såsom ordförande, av två magistratspersoner och tio husägare, tillkommen år 1788, hade att bestrida och bekosta nattbevakningen till år 1850, då detta bestyr övertogs av polisen.

Under år 176 synas borsbyggnadsdeputerade hava börjat sin verksamhet. I deras ställe trädde år 1781 kommitterade över bors- och brobyggnader. Efter underhandlingar med den år 1813 inrättade drättselkommissionen fingo de år 1815 området för sin verksamhet utvidgat och erhöles då benämningen kommitterade över bors-, bro- och hamnbyggnader. De bestodo av överståthållaren såsom ordförande, två av honom utsedda magistratspersoner samt bemedlingskommissionens ledamöter. Kommitterades bestyr övertogs år 1846 av drättselkommissionen.

Det första steget till magistratens och borgerskapets äldstes befriande från bestyret med kommunens förvaltning togs år 1813, då den förut omnämnda drättselkommissionen inrättades. Såsom ordförande i detta nya verk insattes överståthållaren; bisittare blevo fyra magistratspersoner, utsedda av magistraten, och sex borgare av olika kategorier, valda av borgerskapets äldste. Drättselkommissionen hade att i första hand förvalta stadens fastigheter och övriga tillhörigheter samt omhänderhava de inkomster, som voro enligt stat anslagna till utgifter för rådhusrätten, kronouppbördsverket m. fl. administrativa eller kommunala inrättningar. Kommissionen var dock icke den högsta myndigheten, utan vissa ärenden skulle hänvisas till magistraten och de femtio äldste.

För debitering, uppbörd och redovisning av båtsmansvakansavgiften inrättades på grund av 1839 års fördelning av städernas båtsmanshåll och kungl. resolutionen den 14 november 1842 båtsmanshållskommissionen med sju personer, valda av borgare och fastighetsägare såsom båtsmanshållsskyldiga.

Från att hava varit bestyr, utförda av hus- och tomtägarna, övergingo gatulaggnings och gatubelysningen, till en början var för sig, till att bliva på sockenstämmogrund byggda, för hela staden gemensamma angelägenheter. År 1845 inrättades för gatulaggnings och år 1850 för gatubelysningen särskilda förvaltningar, vilka med år 1861 sammanslogos till gatulaggnings- och lyshållningsstyrelsen, bestående av nio ledamöter, av vilka en utsågs av överintendentensämbetet och de övriga av sockenstämmanämnden.

För den år 1856 beslutade vattenledningen inrättades en överstyrelse med överståthållaren såsom ordförande och 24 av de territoriella församlingarna valda ledamöter.

Den centrala delen av sjukvårds- och fattigvårdsförvaltningen utövades av en magistrats avdelning till år 1807, då den för kortare tid överflyttades till en av representanter för varjehanda stats- och kommunalinstitutioner sammansatt talrik direktions med en serafimerriddare såsom ordförande och överståthållaren såsom vice ordförande. Ändring i direktions sammansättning skedde genom kungl. brevet den 3 juli 1811, varjämte genom kungl. brevet den 18 mars 1812 denna överstyrelses omedelbara befattning med dithörande ärenden överflyttades till församlingsstyrelser. En återgång i huvudsakliga delar till ärendenas koncentration hos 1811 års direktions påbjöds åter genom kungl. brevet den 8 november 1813.

I stället för omföräldade direktions trädde enligt kungl. stadgan angående fattigvården i Stockholms stad stadsnämnden den 1 april 1843 såsom centralstyrelse för hälso- och fattigvårdsärenden. I denna var överståthållaren ordförande, pastor primarius, polismästaren och förste stadsläkaren ständiga ledamöter samt 21 valda ledamöter, som utsågos, en av och inom konsistorium, en av och inom magistraten, två från var och en av de åtta församlingarnämnderna, en av allmänna barnhusets, en av Danviks hospitals och en av prins Carls inrättnings direktions.

Med hänsyn till kolerafarsotens första uppträdande i Europa inrättades för denna del av hälsovården den allmänna sundhetskommittén, som verkade åren 1831—1840. Av enahanda anledning och för samma ändamål bildades år 1847 allmänna sundhetskommittén, som huvudsakligen nominellt kvarstod till tiden för stadsfullmäktiges tillkomst. Den bestod av ledamöter, utsedda vid sockenstämmorna. Ordet fördes av överståthållaren eller den han förordnade i sitt ställe.

En verksam del i styrelsen av åtskilliga huvudstadens angelägenheter (byggnadsväsendet, strandregleringar, allmänna säkerheten, torghandeln, mångleriväsendet, religions-, sjuk- och fattigvård samt brandförsäkringsväsendet) tog den år 1724 av kungl. majt förordnade kungl. politie- och brandkommissionen. Denna ett stycke mot slutet av 1700-talet fungerande myndighet bestod av tolv, de flesta höga, statsämbetsmän (tre riksråd, justitiekanslern, en generalmajor, ett kansliråd, en vicepresident, fyra kollegieråd, en assessor) och två rådmän.

Med år 1862 gjordes enligt kungl. resolutionen den 27 september 1861 huvudstadens folkskoleväsende till en stadens gemensamma angelägenhet, som, intill dess stadsfullmäktige övertogo detsamma, lydde under överstyrelsen för stadens folkskolor, sammansatt av en ordförande och elva ledamöter, valda, en av stadens konsistorium, en av fattigvårdsnämnden, en av varje församlings skolråd och en av överstyrelsen, företrädesvis bland huvudstadens läkare. Överstyrelsen valde själv sin

ordförande. Om detta val föll på någon förutvarande ledamot, utsågs annan i samma ordning, som denne förut blivit invald.

Genom kungl. förordningen den 16 mars 1847 infördes sockenstämmornämnden för behandling i vissa fall av hela staden rörande kyrkliga eller kommunala ärenden.

Förslaget till 1862 års kungl. förordning om kommunalstyrelse i stad var uppgjort att gälla även för huvudstaden. Detta förslag hänsköts till yttrande av överståthållarämbetet och från ämbetet till magistrats och borgerskapets äldste, som för frågans utredning nedsatte en kommitté. Såväl kommittén som överståthållarämbetet avstyrkte på det bestämdaste, att den allmänna stadsförvaltningen skulle tillämpas på Stockholm, och påyrkade, att huvudstaden skulle få sin särskilda kommunalförordning, var till och förslag uppgjordes. I huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag utfärdades kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Med uppväggande av 1847 års sockenstämmoförordning och vad i andra författningar kunde finnas strida mot de nya bestämmelserna förklarades i 1862 års förordning om kommunalstyrelse i Stockholm staden med därunder lydande område utgöra för sig en särskild kommun, vars medlemmar ägde att själva efter de givna närmare bestämmelserna vårda sina gemensamma angelägenheter, såvitt icke enligt gällande författningar det tillkomme offentlig ämbetsmyndighet att handhava dem. I avseende å behandling av kyrkliga angelägenheter samt ärenden rörande folkskolan hänvisades till vad särskilt fanns stadgat. Undantaget i avseende å kyrkliga angelägenheter blev, vad angår anordnandet av begravningsplatser, år 1886 i sammanhang med nedan omtalade kyrkogårdsnämnds införande genom legaliserande av då redan rådande förhållande för stadens gemensamma begravningsplatser modifierat i kyrkostämmoförordningen för Stockholm. Folkskoleväsendet åter blev med år 1904 genom lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm en väsentligen under den borgerliga kommunen lagd, stadens gemensamma angelägenhet.

Författningar. Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862. Kommunalförordningen har undergått följande ändringar. Kungl. kungörelsen den 22 juni 1883 medförde huvudsakligen nedsatt maximum av röstetalen vid stadsfullmäktigtival och överflyttning till nämndernas instruktioner av en del bestämmelser om dem. Enligt kungl. förordningen den 8 mars 1889 är den medlem av kommunen, som därstädes äger fast egendom i st. f. som förut den, som är för fast egendom till allmän bevilning uppförd. Genom kungl. förordningen den 22 mars 1889 blev kvinna valbar till fattigvårdsnämnden. Lagen den 2 april 1898

Sf. gjord villkoren för rösträtt och valbarhet till stadsfullmäktige i allo lika med motsvarande bestämmelser för de andra städerna och föreskrev förfarandet, då ordinarie val och fyllnadsval till stadsfullmäktige skola ske samtidigt. Lagen den 15 april 1904 lämnade föreskrifter om revisorsval. Lagen den 29 april 1904 tilldelade stadsfullmäktige rätt att årligen själva utse sin ordförande. Genom lagen den 7 juli 1905 blev kvinna valbar i styrelsen för arbetsförmedlingen. Lagen den 17 maj 1907 införde nya bestämmelser angående stadsfullmäktiges sammanträden (se nedan). Genom lagen den 12 juli 1907 upphävdes § 47 och ändrades § 45 (varigenom nya bestämmelser infördes rörande ersättning för utökningskostnader). Lagen den 26 maj 1909 gjorde kvinna valbar till stadsfullmäktig och införde proportionella valmetoden vid val av stadsfullmäktige, stadgade två tredjedels majoritet för en del beslut samt berättigade stadsfullmäktige att bestämma valkretsindelningen, som förut bestämts av magistraten. Lag den 4 mars 1910 gjorde vissa förtydliganden i valbestämmelserna. Genom lagen den 10 juni 1910 meddelades ändrade bestämmelser ang. underställning av beslut om låns upptagande, innefattande en inskränkning av kommunens länerätt (denna bestämmelse trädde emellertid i kraft först fr. o. m. år 1913). Genom lagen den 9 juni 1911 har perioden för stadsfullmäktigmandat utsträckt från två till fyra år. Lagen den 13 juni 1913 stadgade vissa bestämmelser för valhemlighetens skyddande vid stadsfullmäktigval (valkuvert, valskärmar etc.), ändrade föreskrifter rörande valsedels röstvärde vid ny sammanräkning efter avgången fullmäktig samt föreskrift ang. proportionellt val i vissa fall till utskott eller kommitté. Lagen den 25 aug. 1914 meddelade vissa föreskrifter rörande röst rätt för arrendator av jordbruksfastighet i stad.

Valordning för Stockholms stad, gällande vid val av stadsfullmäktige samt för upprättande av förslag till borgmästar-, rådmans- eller magistratssekreterarsyssla, fastställd av kungl. maj:t den 11 februari 1910 (med ändring den 24 jan. 1914), reglerar de kommunala valen, kompletterad av »särskilda föreskrifter utöver vad regeringsformen, kommunalförordningen och valordningen innehålla om val inom Stockholms stad av stadsfullmäktige och för upprättande av förslag till borgmästar-, rådmans- eller magistratssekreterarsyssla», utfärdade av magistraten den 18 februari 1910 med ändring den 9 februari 1912, varigenom tiden för valförrättning för stadsfullmäktigval utsträcktes.

Kungl. förordningen den 29 april 1886 meddelade föreskrifter angående vissa kyrkogårdars (begravningsplatsers) vård genom kyrkogårdsnämnden i Stockholm. Lagen den 15 maj 1903 lade folkskoleväsendet under stadsfullmäktige.

För ändring av huvudstadens kommunalför-

ordning liksom för övriga förordningar av samma slag har från år 1866 fordrats riksdagens medverkan.

Stadsfullmäktige.

Börshuset, St.; rt. 46 60; st. 10 99; sessionstider: ett ordinarie sammanträde, vanligen tredje måndagen, i varje månad (utom juli och aug.), f. ö. när omständigheterna påfordra. Ang. stadsfullmäktiges expedition se sid. 38.

Kommunens beslutanderätt utövas genom 100 stadsfullmäktige. Stadsfullmäktige bestämma efter förslag av magistraten indelningen i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets. Enligt stadsfullmäktiges beslut den 20 jan 1913 är staden fr. o. m. 1913 års val indelad i fem kretsar, av vilka de tre första välja 18, den fjärde 21 och den femte 25 fullmäktige (se nedan). Valen förrättades till år 1912 för två år i sänder, år 1912 för tre år och fr. o. m. år 1913 ske de för fyra år och stadsfullmäktigval äga således rum vart annat år. Dessa val ske från och med 1910 efter proportionell valmetod och begränsad (40-gradig) röstskala.

Enligt 1862 års förordning fördes ordet hos stadsfullmäktige av överståthållaren med rätt för honom att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. För varje år ägde stadsfullmäktige välja en vice ordförande. Överståthållarens ordförandeskap upphörde den 1 juni 1904, då stadsfullmäktige första gången inträdde i sin genom lagen den 29 april 1904 dem tilldelade rätt att själva årligen utse sin ordförande. Överståthållaren behöll sin rätt att deltaga i överläggningarna. Samma rätt tillades uttryckligen överståthållaren vid förfall för överståthållaren.

»Stadsfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga. Dock kunna fullmäktige för någon särskild fråga besluta, att överläggningen skall hållas inom lyckta dörrar» (§ 21 i kommunalförordningen). »Stadsfullmäktige må icke företaga ärende eller däri besluta, om icke minst hälften av dem är tillstädes» (ur § 22 i kommunalförordningen).

»Till stadsfullmäktiges åligganden och befogenhet hör: att avgiva utlåtanden i alla frågor, som för sådant ändamål av kungl. maj:t till fullmäktige remitteras, eller av överståthållarämbetet, magistraten eller andra vederbörande till dem hänskjutas; att meddela beslut i angelägenheter, som av de för verkställighet och förvaltning tillsatta nämnder eller personer likmätigt de för vardera av dem gällande instruktioner fullmäktiges prövning underställas; att efter granskning av de utav vederbörande förvaltningsnämnder upprättade utgifts- och inkomstförslag bevilja medel till stadsutgifternas bestridande samt förordna om utaxering av de skattebidrag, vilka utöver befintliga tillgångar kunna till stadens allmänna gagn eller särskilda dess

behov erfordras, ävensom i fråga om utgifter för nya ändamål bestämma de grunder, efter vilka uttaxering därav skall äga rum; samt att årligen genom revisorer, vilka stadsfullmäktige utse, granska dem underlydande nämnders räkenskaper och förvaltning under nästförtgångna året» (ur § 26 i kommunalförordningen).

För giltigheten av en del av stadsfullmäktiges beslut fordras fastställelse av kungl. maj:t. Övriga beslut skola i vidsträckt omfattning underställas överståthållarämbetet (jfr nedan).

Stadsfullmäktige avgöra själva, utan annan myndighets hörande, följande frågor: underdåniga framställningar till kungl. maj:t, beslut i fråga om beviljande av skattebidrag till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behov, dock med vissa undantag, beslut i anledning av de på fullmäktiges prövning beroende revisionsanmärkningar samt överenskommelser och beslut rörande ordningen och arbetssättet m. m. hos fullmäktige. Däremot erfordras kungl. maj:ts prövning och stadfästelse för att stadsfullmäktiges beslut skola vinna gällande kraft, då de angå: försäljning, pantförskrivning eller utbyte av sådan staden tillhörig fastighet, som har bestämts till bestående av något bland stadens allmänna behov, så ock överenskommelse, som medför förändring i de rättigheter staden äger till sådan fastighet, upptagande av lån — med vissa i författningen närmare bestämda undantag — nya eller förhöjda avgifter å allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som blivit anvisade åt densamma, eller de inrättningar, som äro gjorda till dess betjänande, förändring i de av kungl. maj:t för förvaltningsnämnderna fastställda instruktioner samt förändring i vissa gällande bestämmelser och åtaganden rörande kommunalutskylderna (§ 30 kommunalförordningen). I alla övriga ämnen erfordras överståthållarämbetets stadfästelse för att gällande kraft åt stadsfullmäktiges beslut. Vagrar överståthållarämbetet sökt fastställelse, skall skäl därtill uppgivas, och äga stadsfullmäktige i sådant fall att avgöra, huruvida frågan skall underställas kungl. maj:ts prövning.

Stadsfullmäktige, vilka icke med verkställighetsåtgärder av något slag eller med förvaltning av penningar eller andra tillgångar för kommunens räkning samfällt och omedelbart må befatta sig, skola inom sig eller av andra stadens invånare, som äro till stadsfullmäktige valbara, bilda avdelningar eller nämnder, vilka var inom sitt område äro för omfördälda göromål ansvariga (§ 5 kommunalförordningen).

Angående förberedandet m. m. av frågor hos stadsfullmäktige, se sid. 36 rörande beredningsutskottet.

Den 20 april 1863 hade stadsfullmäktige sitt första sammanträde.

Reglementen m. m. Se under Stockholms stads kommunalstyrelse sid. 32.

Stat år 1916. Stockholms stads stat för år 1916 har av stadsfullmäktige bestämts så-

lunda: Utgifter: 78,133,913 kr.; inkomster: 45,064,200 kr. Bristen är avsedd att fyllas dels genom lånemedel 11,240,313 kr., dels genom kommunalskatt 21,829,400 kr.

Ordförande.

Östberg, J., jur. d.r. f. d. kammarrättsråd (se nedan).

Vice ordförande.

Cederborg, A., rådman (se nedan).

Ledamöter.

För första valkretsen

(omfattande Nikolai och Katarina förs.).

För tiden till d. 1/4 1917.

Lund, C. J., skrädderåidkare. (Allm. v.¹)
Klefbeck, E. A., komminister. (Arb.)
Isakson, C. J. A., skeppsbyggerinspektör. (Allm. v.)
Jonsson, J. A., andre folkskoleinspektör. (Fris.)
Karlsson, W. E., modellsnickare. (Arb.)
Petersson, L. J., rådman. (Allm. v.)
Hedenstedt, J. T., järnsvarvare. (Arb.)
Nilsson, F. O. V., bageriåidkare. (Allm. v.)
Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksåidkare. (Fris.)

För tiden till d. 1/4 1919.

Romare, P. B., direktör. (Allm. v.)
Ström, O. P., partisekretärer. (Arb.)
Axelsson, H. A., direktör. (Allm. v.)
Sandberg, H. K. A., bankkassör. (Arb.)
Hallgren, L. G., järnkramhandlare. (Allm. v.)
Forsberg, E. V., kamrerare. (Fris.)
Andrén, J. C., specerihandlare. (Allm. v.)
Lindberg, N. E., tenngjutare. (Arb.)
Zetterlund, C. R., kontorschef. (Allm. v.)

För andra valkretsen

(omfattande Maria och Brännkyrka förs.).

För tiden till d. 1/4 1917.

Östberg, J., jur. d.r. f. d. kammarrättsråd, ordf. (se ovan). (Allm. v.)
Skäländer, O. A., bryggeriarbetare. (Arb.)
Cederborg, A., rådman, vice ordf. (se ovan). (Fris.)
Dahlberg, A. E., rådman. (Allm. v.)
Wickberg, Th. W., tulltjänsteman. (Arb.)
Lagerbjelke, J. G., greve, byråchef. (Allm. v.)
Björling, J., folkskollärare. (Arb.)
Lidman, C., överlärare. (Fris.)
Rönnow, A., direktör. (Allm. v.)

För tiden till d. 1/4 1919.

Hultman, G. H., ingenjör. (Allm. v.)
Nordgren, F. L., förtroendemän. (Arb.)
Wassén, C., disponent. (Allm. v.)

¹) Beteckningen »Allm. v.» anger, att vederbörande är invald på »allm. valmansförbundets» lista, beteckningen »Fris.» på »de frisinnares» lista och beteckningen »Arb.» på »arbetarpartiets» lista.

Sf Andersson, P., folkskollärare. (Arb.)
 Thelander, C. Th. F., ingenjör. (Fris.)
 Norén, A. J. N., byggnadsingenjör. (Allm. v.)
 Simonson, S. A., hallförman. (Arb.)
 Söderberg, N. E., handelsträdgårdsmästare.
 (Allm. v.)
 Karlmark, A., korkskärare. (Arb.)

För tredje valkretsen
 (omfattande Kungsholms, Klara och Jakobs förs.).

För tiden till d. 1/4 1917.

Lindmark, C. A., skomakarmästare. (Allm. v.)
 Tengdahl, K. A., tjänsteman. (Arb.)
 Sundberg, G. E., justitieråd. (Fris.)
 Broomé, S. S. A., vice häradshövding, ombudsman. (Allm. v.)
 Wickman, C. G. T., partikassör. (Arb.)
 Dahlin, N. O., detektivkonstapel. (Fris.)
 Lilja, S. A. J., hovintendent. (Allm. v.)
 Berglund, J. E., kassör. (Arb.)
 En vakant. (Allm. v.)

För tiden till d. 1/4 1919.

Borgström, A. G. S., f. d. justitieråd. (Allm. v.)
 Magnusson, A. E., byggmästare. (Allm. v.)
 Lindqvist, F. L., snickare. (Arb.)
 Folcker, J. F., löjtnant, ombudsman. (Allm. v.)
 Bratt, I., med. lic., direktör. (Fris.)
 Tigrerschöld, H. E., kansliråd. (Allm. v.)
 Örne, A. E., redaktör. (Arb.)
 Falk, H. A., handlande. (Allm. v.)
 Liljensköld, J., poliskonstapel. (Allm. v.)

För fjärde valkretsen
 (omfattande Adolf Fredriks, Matteus och Gustav Vasa förs.).

För tiden till d. 1/4 1917.

Olin, A. R., direktör. (Allm. v.)
 Nilsson, Fr., bibliotekarie. (Arb.)
 Bendixson, I. O., professor, rektor. (Fris.)
 d'Ailly, G. A. H., byråchef. (Allm. v.)
 Nycander, O. J. T., direktör (Allm. v.)
 Lange, E., kassör. (Arb.)
 Broomé, f. Lothigius, Emilia A. K., fru. (Fris.)
 Schultz, L. H., direktör. (Allm. v.)
 Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör. (Allm. v.)
 Höglund, C. Z. K., redaktör. (Arb.)
 Lagerheim, C. H. Th. A., f. d. generaldirektör.
 (Fris.)

För tiden till d. 1/4 1919.

Almström, O. H., disponent. (Allm. v.)
 Stockman, G., bankdirektör. (Allm. v.)
 Magnusson, G. G., bankdirektör. (Arb.)
 Wellin, Bertha, sjuksköterska. (Allm. v.)
 Ljunggren, Aug., direktör. (Fris.)
 Lundström, C. J., ingenjör. (Allm. v.)
 Wahl, G. A., montör. (Arb.)
 Malm, C. G., sekreterare. (Allm. v.)
 Rosenius, P., instrumentmakare. (Allm. v.)
 Löfgren, A., sekreterare. (Arb.)

För femte valkretsen

(omfattande Engelbrekts, Hedvig Eleonora, Oscars och Johannes förs.).

För tiden till d. 1/4 1917.

Nyström, J. P., lektor. (Allm. v.)
 Röberg, Th., konsul. (Allm. v.)
 Hjorth, J. E., direktör. (Allm. v.)
 von Koch, G. H., redaktör. (Fris.)
 Palmstierna, E. K., frih. (Arb.)
 Eklund, J. L., fabrikör. (Allm. v.)
 Hedin, Alma I. S., föreståndarinna. (Allm. v.)
 Lovén, S. A., löjtnant, direktör. (Allm. v.)
 Kinander, C. E., direktör, riksgäldsfullm. (Fris.)
 Höglund, O. M., fil. dr, grosshandlare, riksgäldsfullm. (Allm. v.)
 Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör.
 (Arb.)
 Stiernfeldt, J. E., styckjunkare. (Allm. v.)

För tiden till d. 1/4 1919.

Welin, K. G. A., trafikdirektör. (Allm. v.)
 Mårtensson, M., fanjunkare. (Allm. v.)
 Stendahl, S., grosshandlare. (Allm. v.)
 Ringholm, K. E., direktör. (Allm. v.)
 Lindhagen, C. A., borgmästare. (Arb.)
 Quint, Stina, redaktör. (Allm. v.)
 Lamm, H. F., grosshandlare. (Fris.)
 Wallenberg, J. O., kapten, direktör. (Allm. v.)
 Bagge, G. A., fil. lic., redaktör. (Allm. v.)
 Lind, G. H., trädgårdsdirektör. (Allm. v.)
 Bergman, A. R., arkitekt. (Allm. v.)
 Larsson, O. E., folkskollärare. (Arb.)
 Hjort, C. A., kontorschef. (Allm. v.)

Sekreterare m. m. Se stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition, sid. 38.

Stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Börshuset, St.; rt. 6568; st. 2829; sessionstid: i allmänhet torsdagar (utom sommarmånaderna).

Beredningsutskottet består utom ordföranden och vice ordföranden hos stadsfullmäktige av tio ledamöter och tio suppleanter, utsedda bland stadsfullmäktige. Val av samtliga ledamöter och suppleanter i beredningsutskottet skola företagas å första sammanträdet i april månad de år, val av stadsfullmäktige ägt rum. Valet måste ske proportionellt, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Utskottet har att med uppmärksamhet följa förvaltningen av stadens angelägenheter i alla riktningar, till stadsfullmäktige göra framställningar och förslag, som i ett eller annat hänseende härav kunna föränlidas, till fördragning bereda alla de ärenden för övrigt, i vilka stadsfullmäktige skola meddela utlåtanden eller beslut, samt å stadsfullmäktiges vägnar företrädesvis övervaka verkställigheten av

stadsfullmäktiges beslut. Beredningsutskottet äger att ifrån de under stadsfullmäktige lydande nämnder, avdelningar eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro av nöden, ävensom att hos överståthållarämbetet omedelbart göra framställning om upplysningars infordrande från ämbetsmyndigheter. Varje beredningsutskottets utlåtande skall jämte därifrån skiljaktiga, skriftligen avgivna meningar befordras till trycket i fortlöpande nummerordning för året (Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial) samt ett exemplar därav överlämnas till envar av stadsfullmäktige. Utskottet äger därjämte att såsom bilagor låta trycka sådana till ärendena hörande handlingar, som utskottet anser vara av den vikt, att innehållet av desamma bör i dess helhet komma till stadsfullmäktiges kännedom (bihang till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial). Stadsfullmäktiges beslut i anledning av beredningsutskottets utlåtanden sammanfattas i en kort »uppgift», som särskilt befordras till trycket och vidfogas årets utlåtanden, samt återfinnas för övrigt i fullmäktiges sedan november 1899 även tryckta protokoll (jfr vidare statistiska avd.). Den hos stadsfullmäktige anställde sekreteraren ävensom registratören tjänstgöra i enahanda egenskaper hos beredningsutskottet.

Den 13 sept. 1906 beslöt beredningsutskottet provisoriskt att för ärendenas snabbare utredande fördela sig på två avdelningar, av vilka den ena skulle behandla frågor av huvudsakligen ekonomisk art, den andra övriga ärenden. Någon beslutanderätt tillkommer icke dessa avdelningar, utan skola ärendena prövas och avgöras av utskottet i dess helhet.

Stadsfullmäktiges två senaste val ägde rum den 1 april 1913 och 1 april 1915 med användande av proportionell valmetod; kompletteringsval förrättades den 16 febr., 19 okt. samt 16 nov. 1914 ävensom 18 okt. 1915 och 10 jan. 1916.

Reglementen m. m. K. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 §§ 33, 34 och 35 (sådana dessa lyda, § 33 enligt lag den 29 april 1904 och §§ 34 och 35 enligt lag den 13 juni 1913). Stadga ang. proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige, den 13 juni 1913. Arbetsordning för Stockholms stadsfullmäktige och deras beredningsutskott den 1 juni 1904 med ändringar den 16 sept. 1907, 21 nov. 1910 och 29 juni 1914.

Ordförande.

Stadsfullmäktiges ordf.

Vice ordförande.

Stadsfullmäktiges vice ordf.

Ledamöter och suppleanter.

Se nedan.

Avdelningen A.

(för frågor av huvudsakligen ekonomisk art).

Ordförande.

Cederborg, A. (se ovan).

Vice ordförande.

Borgström, A. G. S., f. d. justitieråd.

Ledamöter.

Nilsson, Fr., bibliotekarie.

Schultz, L. H., direktör.

Stendahl, S., grosshandlare.

Thelander, C. Th. F., ingenjör.

Suppleanter.

Broomé, S. S. A., vice häradshövding.

Norén, A. J. N., byggnadsingenjör.

Nordgren, F. L., förtroendemän.

Ström, O. Fr., partisekreterare.

Folcker, J. F., löjtnant, ombudsman.

Avdelningen B.

(för övriga frågor).

Ordförande.

Östberg, J. (se ovan).

Vice ordförande.

Dahlberg, A. E., rådman.

Ledamöter.

Palmstierna, E. K., frih.

Stockman, G., bankdirektör.

Magnusson, G. G., bankdirektör.

Nycander, O. J. T., direktör.

Suppleanter.

Karlsson, W. E., modellsnickare.

Pettersson, L. J., rådman.

Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör.

von Koch, G. H., redaktör.

Lagerbjelke, J. G., greve, byråchef.

Sekreterare m. m.

Se nedan stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition.

Stadsfullmäktiges valkommitté.

I anledning av väckta motioner beslöt stadsfullmäktige den 21 november 1910 att vid varje tjänstgöringsårs första sammanträde utse inom sig en kommitté av nio ledamöter, benämnd valkommitté. Efter ändring den 29 juni 1914 av stadsfullmäktiges arbetsordning (§ 28) åligger det valkommittén, till vilken lika många suppleanter som ledamöter skola väljas, att upprätta och till fullmäktige ingiva förslag till de under det löpande tjänstgöringsåret ävensom vid första sammanträdet det nästföljande tjänstgöringsåret förekommande val med undantag av dels val, som av stadsfullmäktige förrättas vid det sammanträde, då beslut fattats om det uppdrag, valet avser, dels ock val av ordförande och vice-

Sf.

Sf. ordförande hos fullmäktige samt val till riksdagens första kammare. Valkommittén väljer inom sig en ordförande och en vice ordförande.

Då val, som tillhör kommitténs behandling, skall hos fullmäktige företagas, bör beredningsutskottet i god tid förut härom underrätta kommittén. Valkommitténs förslag jämte skiljaktiga yrkanden, där sådana förekommit, överlämnas till utskottet i form av tryckta valsedlar och må ej åtföljas av annan motivering än redogörelse för inkomna avsägelser. Valsedlarna och dylik redogörelse utdelas till fullmäktige i slutna konvolut, såvitt ske kan samtidigt med utskottets valmemorial.

Senaste val skedde den 1 april 1916 med användande av proportionell valmetod.

Ordförande.

Stendahl, S., grosshandlare.

Vice ordförande.

Wickman, C. G. T., partikassör.

Övriga ledamöter.

Petersson, L. J., rådman.

Nilsson, F. O. V., bageriödkare.

Folcker, J. F., löjtnant, ombudsman.

Höglund, C. Z. K., redaktör.

Cederborg, A., rådman.

Wellin, K. G., trafikdirektör.

Tengdahl, K. A., tjänsteman.

Suppleanter.

Wellin, Bertha, sjuksköterska.

Hallgren, L. G., järnkramhandlare.

Löfgren, A., sekreterare.

Ringholm, K. E., direktör.

Jonsson, J. A., andre folkskoleinspektör.

Broomée, S. A., vice häradshövding.

Sandberg, H. K. A., bankkassör.

Lovén, S. A., direktör.

Lindbergh, N. E., tennjutare.

Av kommittén antagen sekreterare.

Gyllensvärd, G. V., registrator hos stadsfullmäktige.

Stadsfullmäktiges kommitté för utskänningsärenden.

Stadsfullmäktiges exp., Börshuset, St.

Denna kommittés tillsättande föranleddes närmast av en motion, vari hemställdes, att stadsfullmäktige skulle ingå till k. maj:t med begäran om sådan ändring i k. förordningen angående försäljning av vin och öl den 9 juni 1905, att beträffande Stockholm den stadsfullmäktige åliggande skyldigheten att avgiva utlåtande över ansökningar om tillstånd att utskänka vin eller öl kunde överlåtas på en av stadsfullmäktige tillsatt delegation eller på annat sätt ordnas utan att syftet med den nuvarande

bestämmelsen i ämnet åsidosattes. Stadsfullmäktige, som ej biföllo motionen i dess ursprungliga form, beslöt den 25 mars 1907 att utse en kommitté av sju personer med uppdrag att granska och till stadsfullmäktige ingiva yttranden över de under året inkommande ansökningar om tillstånd att härstüdes utskänka vin eller öl samt om ombyte av lokal för sådan utskänkning. För sin verksamhet hava kommittéledamöterna sinsemellan uppdelat staden så, att var och en av dem har sitt särskilda distrikt. Stadsfullmäktige uppdrog den 7 mars 1910 åt kommittén att likaledes efter granskning avgiva yttrande över till fullmäktige under året remitterade ansökningar av klubbar eller andra föreningar om tillstånd att utskänka brännvin. Vissa principer för dessa utskänningsrättigheters meddelande hava fastställts av stadsfullmäktige den 4 mars 1912. — Kommittén, som tillsättes för ett år i sänder, är sålunda egentligen att betrakta som en kommission för vissa löpande ärendens beredning.

Stadsfullmäktige utsåg den 10 jan. 1916, utan användande av proportionellt valsätt, för året nio ledamöter i kommittén.

Ledamöter.

Bratt, I., direktör, stadsfullm.; **Falk, H. A.**, handlande, stadsfullm.; **Forsell, J. A. Sson**, expeditionsförare; **Hallgren, L. G.**, järnkramhandlare, stadsfullm.; **Lund, C. J.**, skräderiödkare, stadsfullm.; **Löfgren, A.**, sekreterare, stadsfullm.; **Rosenius, P.**, instrumentmakare, stadsfullm.; **Vester, A.**, sjukkasstjänsteman; **Zetterlund, C. R.**, kontorschef, stadsfullm.

Av kommittén antagen sekreterare.

Schlytern, C. H., e. o. tjänsteman i stadsfullm:s expedition.

Stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition.

Börshuset, St.; rt. 65 68; st. 28 29; expeditionstid: 11—2.

Expeditionens chef är sekreteraren. Honom åligger att föra protokollen vid fullmäktiges och beredningsutskottets sammanträden, uppsätta och expediera utlåtanden och beslut, ombesörja brevväxlingen, upprätta och efter varje kvartals slut till drätselnämnden avlämna böteslängd¹⁾, bestyrka riktigheten av protokollsavskrifter, tillhandagå

¹⁾ För stadsfullmäktigs förfallolösa bortovaro från fullmäktiges sammanträden (2 kr. varje gång, eventuellt 4 kr., om sammanträdet på grund av fåtaligt besök måst inställas eller upplösas).

ordföranden vid föredragningslistans uppsättande, sörja för att de upptecknade yttrandena bli kopiaerade och talarna tillställda, ombesörja tryckning och korrekturläsning av stadsfullmäktiges protokoll jämt därtill hörande yttranden ävensom av beredningsutskottets utlåtanden jämte därtill hörande bilagor, have inseeende över det sätt, varpå diariet och övriga föreskrivna anteckningar föras samt arkivet vårdas, och i övrigt lämna det tjänstebiträde, därom ordföranden eller utskottet honom anmodar.

Registratorn åligger enligt arbetsordningen att föra diarium och andra anteckningar, vilka av fullmäktige eller beredningsutskottet anses erforderliga, vårda arkivet, besörja utskrifter av expeditioner, biträda vid kollationering och korrekturläsning samt i övrigt lämna det tjänstebiträde, därom ordföranden, utskottet eller sekreteraren honom anmodar.

Instruktion. Arbetsordning för Stockholms stadsfullmäktige och deras beredningsutskott den 1 juni 1904 med ändringar den 16 sept. 1907, 21 nov. 1910 och 29 juni 1914.

Stat år 1916. Utgifter: 130,550 kr.

Sekreterare (0).

Barthelson, C. G.; rt. 65 68; st. 29 30; mot-tagningstid: 11—12.

Registrator (12).

Gyllensvärd, G. V.; rt. 40 92; st. 11 14.

Stenografer.

Anslag 12,000 kr.)

Cronvall, P. A. (förste stenograf); **Kræpelien, E. L.**; **Widegren, P. G.**; **Schött, C. F. L.**; **Junker, S. G.**

E. o. tjänstemän.

(Anslag 6,000 kr.)

Schlytern, C. H.; **Hildebrand, E.** (sekreterare hos beredningsutskottets avd. B.).

Skrivbiträde (4).

Jacobsson, Elsa.

Förste vaktmästare (6).

Karlsson, E. A.

Vaktmästare (4).

Sandahl, F. G. W.; **Johansson, J. V.**

Sammanslutningar bland stadsfullmäktige.

Stadsfullmäktiges diskussionsklubb.

(S. D. K.)

Denna klubb, ehuru icke en officiell institution, har dock ansetts böra här omnämnas med några ord. Klubben, vars stadgar antogs den

28 mars 1891, har till ändamål att sammanföra ledamöter av stadsfullmäktige till ömsesidigt tankutbyte samt att medels diskussioner rörande kommunala frågor utreda och skärskåda dessa från olika synpunkter, särskilt till gagn och ledning för de stadsfullmäktige, vilka icke äro ledamöter av utskott eller nämnder. Klubbens angelägenheter handhavas av tre förtoendemän: ordförande, vice ordförande och sekreterare (tillika skattmästare).

Ordförande.

Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare.

Vice ordförande.

Romare, P. B., direktör.

Sekreterare.

Nilsson, Fr., bibliotekarie.

Nyval för arbetsåret 1915/16 torde ske i slutet av april.

Stadsfullmäktiges moderata grupp.

Gruppens medlemsantal är 56.

Styrelse.

d'Ailly, G. A. H., byråchef, sekr.; **Nyström, J. F.**, lektor, ordf.; **Romare, P. B.**, direktör, kassaförv.; **Stendahl, S.**, grosshandlare; **Welin, K. G. A.**, trafikdirektör, vice ordf.

Medlemmar.

d'Ailly, G. A. H., byråchef (seovan); **Almström, O. H.**, disponent; **Andrén, J. C.**, speccerihandlare; **Axelsson, H. A.**, direktör; **Bagge, G. A.**, redaktör; **Bergman, A. R.**, arkitekt; **Borgström, A. G. S.**, f. d. justitieråd; **Broomé, S. S. A.**, vice häradshövding; **Dahlberg, A. E.**, rådman; **Eklund, J. L.**, fabrikör; **Falk, H. A.**, handlande; **Folcker, J. F.**, löjtnant, ombudsman; **Hallgren, L. G.**, järnkramhandlare; **Hedin, Alma I. S.**, fröken; **Hjort, C. A.**, kontorschef; **Hjorth, J. E.**, direktör; **Hultman, G. H.**, ingenjör; **Höglund, O. M.**, grosshandlare; **Isaksson, C. J. A.**, skeppsbyggeriinspektör; **Juhlin-Dannfelt, C. G.**, vice auditör; **Lagerbjelke, J. G.**, greve, byråchef; **Lilja, S. A. J.**, hovintendent; **Liljensköld, J.**, poliskonstapel; **Lind, G. H.**, trädgårdsdirektör; **Lindmark, C. A.**, skomakarmästare; **Lovén, S. A.**, löjtnant, direktör; **Lund, C. J.**, skrädderiidkare; **Lundström, C. J.**, ingenjör; **Magnusson, A. E.**, byggmästare; **Malm, C. G.**, sekreterare; **Mårtensson, M.**, fanjunkare; **Nilsson, F. O. V.**, bageriidkare; **Norén, A. J. N.**, byggnadsingenjör; **Nycander, O. J. T.**, direktör; **Nyström, J. F.**, lektor (se ovan); **Olin, A. R.**, direktör; **Petersson, L. J.**, rådman; **Quint, Stina**, redaktör; **Ringholm, K. E.**, direktör; **Roberg, Th.**, konsul;

Sf.

Sf.

Romare, P. B., direktör (se ovan); **Rosenius**, P., instrumentmakare; **Rönnow**, Aug., direktör; **Schultz**, L. H., direktör; **Stendahl**, S., grosshandlare (se ovan); **Stiernfeldt**, J. E., styckjunkare; **Stockman**, G., bankdirektör; **Söderberg**, N. E., handelsträdgårdsmästare; **Tigerschiöld**, H. E., kansliråd; **Wallenberg**, J. O., kaptän; **Wassén**, C., disponent; **Welin**, K. G. A., trafikdirektör (se ovan); **Wellin**, Bertha, sjuksköterska; **Zetterlund**, C. R., kontorschef; **Östberg**, J., f. d. kammarrättsråd; en av gruppens platser är f. n. obesatt.

Stadsfullmäktiges frisinnade grupp.

Gruppens medlemsantal är 16.

Styrelse.

(Nytt val sker i slutet av april.)

Bendixson, I. O., professor, vice ordf.; **Broomé**, f. Lothigius, Emilia A. K., fru; **Cederborg**, A., rådmän, ordf.; **Forsberg**, E. V., kamrer, sekr. och kassaförv.; **Thelander**, C. Th. F., ingenjör.

Medlemmar.

Bendixson, I. O., professor (se ovan); **Bratt**, I., direktör; **Broomé**, f. Lothigius, Emilia, A. K., fru (se ovan); **Cederborg**, A., rådmän (se ovan); **Dahlin**, N. O., detektivkonstapel; **Forsberg**, E. V., kamrer (se ovan); **Jonsson**, J. A., andre folkskoleinspektör; **Kinander**, C. E., direktör; **von Koch**, G. H., redaktör; **Lagerheim**, C. H. T. A., f. d. generaldirektör; **Lagerholm**, O. W., fabriksidkare; **Lamm**, H. F., grosshandlare; **Lidman**, C., överlärare; **Ljunggren**, Aug., direktör; **Sundberg**, G. E., justitieråd; **Thelander**, C. Th. F., ingenjör (se ovan).

Arbetarepartiets stadsfullmäktige-grupp.

Gruppens medlemsantal är 28.

Styrelse.

Karlsson, V. E., modellsnickare, sekr.; **Magnusson**, G. G., bankdirektör, ordf.; **Nordgren**, F. L., förtroendeman, kassör; **Ström**, O. F., partisekreterare, vice sekr.; **Tengdahl**, K. A., tjänsteman, vice ordf.

Medlemmar.

Andersson, P., folkskollärare; **Berglund**, J. E., kassör; **Björling**, J., folkskollärare; **Heden-**

stedt, J. T., järnsvarvare; **Höglund**, C. Z. K., redaktör; **Karlmark**, A., korkskärare; **Karlsson**, W. E., modellsnickare (se ovan); **Klefbeck**, E. A., komminister; **Lange**, E., kassör; **Larsson**, O. E., folkskollärare; **Lindbergh**, N. E., tenngjutare; **Lindhagen**, Anna J., barnavårdsinspektör; **Lindhagen**, C. A., borgmästare; **Lindqvist**, F. L., snickare; **Löfgren**, A., sekreterare; **Magnusson**, G. G., bankdirektör (se ovan); **Nilsson**, Fr., bibliotekarie; **Nordgren**, F. L., förtroendeman (se ovan); **Palmstierna**, E. K., frih.; **Sandberg**, H. K. A., bankkassör; **Simonsson**, S. A., hallförman; **Skålander**, O. A., bryggeriarbetare; **Ström**, O. F., partisekreterare (se ovan); **Tengdahl**, K. A., tjänsteman (se ovan); **Wahl**, G. A., montör; **Wickberg**, Th. W., tulltjänsteman; **Wickman**, C. G. T., partikassör; **Örne**, A. E., redaktör.

Stadsfullmäktiges nykterhets-grupp.

Gruppens medlemsantal är 28.

Styrelse.

(Nytt val sker i slutet av april.)

von Koch, G. H., redaktör; ordf.; **Lindqvist**, F. L., snickare; **Nilsson**, Fr., bibliotekarie, sekr.; **Norén**, A. J. N., byggnadsingenjör, kassaförv.

Medlemmar.

Berglund, J. E., kassör; **Björling**, J., folkskollärare; **Bratt**, I., direktör; **Broomé**, f. Lothigius, Emilia A. K., fru; **Dahlin**, N. O., detektivkonstapel; **Forsberg**, E. V., kamrer; **Hedenstedt**, J. T., järnsvarvare; **Hedin**, Alma I. S., fröken; **Höglund**, C. Z. K., redaktör; **Jonsson**, J. A., andre folkskoleinspektör; **Karlsson**, V. E., modellsnickare; **Klefbeck**, E. A., komminister; **von Koch**, G. H., redaktör (se ovan); **Lagerheim**, C. H. T. A., f. d. generaldirektör; **Larsson**, O. E., folkskollärare; **Lidman**, C., överlärare; **Lindhagen**, Anna J., barnavårdsinspektör; **Lindhagen**, C. A., borgmästare; **Lindqvist**, F. L., snickare (se ovan); **Ljunggren**, Aug., direktör; **Nilsson**, Fr., bibliotekarie (se ovan); **Nordgren**, F. L., förtroendeman; **Norén**, A. J. N., byggnadsingenjör (se ovan); **Palmstierna**, E. K., frih.; **Stockman**, G., bankdirektör; **Ström**, O. F., partisekreterare; **Tengdahl**, K. A., tjänsteman; **Örne**, A. E., redaktör.

Stockholms stads drättselnämnd

och i samband därmed stående institutioner.

Drättselnämnden.

Stora Nygatan 2 B, St.; rt. 164 74; st. 29 00. Första avdelningen sammanträder vanligen varje (sommaren: varannan) tisdag; andra avdelningen vanligen varje (sommaren: varannan) onsdag.

Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning år 1862 sammanfördes stadens egentliga drättselväsende under drättselnämnden, som ursprungligen, oavsett pleniarärenden, arbetade på tre avdelningar, av vilka den första handlade det egentliga drättselväsendet, eller alla de bestyr, vilka icke uppdragits åt de övriga avdelningarna, den andra frågor rörande inkvartering, brandvakts- och båtsmanshåll samt militärkompaniet och den tredje ärenden, som rörde gatuläggning, lyshållning och vattenledning. Ordet skulle föras av överståthållaren, då han var tillstädes. Alla framställningar från avdelningarna till stadsfullmäktige eller annan myndighet måste gå genom nämnden in pleno. Nämnden sammanträdde första gången den 1 april 1864. Sedan ett av stadsfullmäktige godkänt förslag att sammanföra all stadens kommunalförvaltning under en enda, på avdelningar arbetande nämnd ogillats av kungl. maj:t, erhöll nämnden i stället den 14 december 1883 ny instruktion. Enligt denna inskränktes avdelningarna till två, valda omedelbart av stadsfullmäktige för två kalenderår. Med bibehållande av överståthållarens rätt att föra ordet, då han var tillstädes,ingo nämnden och avdelningarna rätt att utse sina ordförande i stället för vice ordförande. Genom k. kungörelsen den 12 oktober 1894 gjordes i nämndens instruktion den ändring, att ärenden förande stadens renhållning överflyttades från första till andra avdelningen.

Drättselnämnden värdar och förvaltar all egendom, som tillhör staden samfällt och icke är ställd under annan stadsmyndighets förvaltning. Nämnden uppbär, förvaltar och redovisar i föreskriven ordning de inkomster, vilka influta af allmänna rörelsen eller inkomstgivande rättigheter eller beredas genom uttaxering eller annorledes; tillser, att stadens rätt i dessa avseenden behörigen iakttages, samt bestrider de utgifter, vilka erfordras för stadens allmänna behov i här nedan uppgivna avseenden och blivit bestämda i den ordning, som föreskrives i k. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm. Nämnden utövar med de i § 4 i instruktionen omförmälda undantag sin verksamhet på

två avdelningar. Vardera avdelningen består av tio ledamöter med fem suppleanter.

Första avdelningen handhaver stadens penningförvaltning samt handlägger alla andra ärenden, som icke, enligt vad här nedan sägs, tillkomma andra avdelningen.

Andra avdelningen handlägger frågor om hus- och brobyggnader, gatuläggning, trumbyggnad, avträdes- och gaturenthållning, gatubelysning, plantering, avloppstrummors rengöring samt vattenledning, utom vad angår vattenavgifternas debitering och uppbörd, som sker genom kammarkontoret.

Nämnden äger att samfällt besvara remiss eller behandla annat ärende, som uttryckligen blivit hänskjutet till hela nämnden, vare sig av överståthållarämbetet, stadsfullmäktige, beredningsutskottet eller någon nämndens avdelning; att avgöra mellan avdelningarna uppkommen fråga, till vilkenderas behandling ett ärende rätteligen hör, samt att förordna till tjänster, som äro för hela nämnden gemensamma. I övrigt förordnar varje avdelning sina underlydande tjänstemän. Genom val utse nämnden och dess avdelningar inom sig ordförande för varje tjänstgöringsår, vilket börjar den 1 januari. Avdelningarna äga att, på sätt dem synes lämpligast, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, avdelningarna åligga. (Se nedan angående vissa delegerade.)

Stadsfullmäktiges prövning underställas de beslut, som angå: försäljning, pantförskrivning eller utbyte av staden tillhörig fastighet så ock överenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, staden äger till sådan fastighet; friköp av ofria eller stadens tomter, för såvitt det icke gäller mindre gaturätning; inköp av fastighet; verkställande av större byggnadsarbeten och andra företag för stadens räkning, då kostnaden därför icke kan bestridas med de till sådana ändamål för året bestämda anslag; nya eller förhöjda avgifter å allmänna rörelsen för begagnande av de platsbyten, som blivit åt densamma anvisade eller av sådana inrättningar, som äro gjorda för dess betjänande; upptagande av lån på längre återbetalningstid eller större belopp än att det kan betäckas med de för året påräknade inkomster; avskrivning ur räkenskaperna av någon stadens fordran, sedan vederbörande revisorer yttrat sig däröver.

Revision av nämndens räkenskaper och förvaltning sker genom fem av stadsfullmäktige utsedda revisorer.

Dn. *Instruktioner m. m.* K. instruktionen för Stockholms stads drätselnämnd den 14 dec. 1883, med ändringar genom k. kungörelserna den 10 maj 1889, den 3 mars 1893, den 12 okt. 1894, den 16 okt. 1896 och den 12 maj 1908.

Stat år 1916. Nämnden in pleno: utgifter 681,600 kr., inkomster 20,200 kr. Första avdelningen: utgifter 22,257,500 kr., inkomster 17,186,800 kr., varav avdelningens överskott 2,599,585:02 kr. Andra avdelningen: utgifter 9,000,100 kr., inkomster 4,134,700 kr., varav avdelningens överskott 683,819:56 kr. *Ann.* Å första avdelningens stat upptages en mängd kommunala institutioner, vilka ej sortera under nämnden.

Drätselnämndens ledamöter.

Ordförande.

Borgström, A. G. S., f. d. justitieråd, stadsfullm. (se nedan).

Övriga ledamöter

(se nedan under de båda avdelningarna).

Drätselnämndens första avdelning.

Ordförande.

Lamm, H. F., grosshandlare, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

- Berglund, J. E.**, kassör, stadsfullm.
- ***Borgström, A. G. S.** (se ovan).
- Lidman, C.**, överlärare, stadsfullm.
- Lindmark, C. A.**, skomakarmästare, stadsfullm.
- ***Lundbergh, G. H.**, grosshandlare.
- ***Nilsson, N.**, byggmästare.
- Romare, P. B.**, direktör, stadsfullm.
- ***Welin, K. G. A.**, trafikdirektör, stadsfullm.
- ***Österlöf, O.**, byggmästare.

Suppleanter.

- Axelson, H. A.**, direktör, stadsfullm.
- Norén, A. J. N.**, byggnadsingenjör, stadsfullm.
- ***Nordgren, F. L.**, förtroendemän, stadsfullm.
- ***Schultz, L. H.**, direktör, stadsfullm.
- ***Wickman, C. G. T.**, partikassör, stadsfullm.

Drätselnämndens andra avdelning.

Ordförande.

- ***Dahlberg, A. E.**, rådman, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

- ***Hjortzberg, E. G.**, kapten, direktör.
 - ***Karlsson, W. E.**, modellsnickare, stadsfullm.
 - Lagerholm, O. W.**, fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.
 - Lange E.**, kassör, stadsfullm.
 - ***Lindqvist, E. V.**, ingenjör.
 - ***Magnusson, A. E.**, byggmästare, stadsfullm.
 - Nycander, O. J. T.**, direktör, stadsfullm.
 - Petersson, L. J.**, rådman, stadsfullm.
- En vakant.

Suppleanter.

- ***Almström, O. H.**, disponent, stadsfullm.
- ***Forssberg, E. V.**, kamerare, stadsfullm.
- Olin, A. R.**, direktör, stadsfullm.
- Weidenhajn, P. A.**, banktjänsteman.
- Wickberg, Th. W.**, tulltjänsteman, stadsfullm.

Drätselnämndens revisorer.

(Utsetta av stadsfullmäktige för granskning av 1915 års förvaltning.)

- Bromé, S. S. A.**, vice häradshövding, stadsfullm.
- Eklund, J. L.**, fabrikör, stadsfullm.
- Höglund, C. Z. K.**, redaktör, stadsfullm.
- Jonsson, J. A.**, andre folkskoleinspektör, stadsfullm.
- Stockman, G.**, bankdirektör, stadsfullm.

Drätselnämndens delegerade.

Drätselnämnden äger, såsom ovan nämnts, på sätt nämnden lämpligast synes, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, som åligger nämnden. De härför valda delegerade utses dels av nämnden in pleno, dels av de skilda avdelningarna.

Delegerade för stadens arkiv.

(Utsetta av drätselnämnden in pleno.)

- Borgström, A. G. S.** f. d. justitieråd, stadsfullm.;
- Lagerholm, O. W.**, fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.

Kassainspektörer.

(Utsetta av drätselnämndens första avd.)

- Lundbergh, G. H.**, grosshandlare; **Lindmark, C. A.**, skomakarmästare, stadsfullm.

Utgiftsgranskare.

(Utsetta av drätselnämndens andra avd.)

- Lindqvist, E. V.**, ingenjör; **Lange, E.**, kassör, stadsfullm.

Inspektörer över stadsingenjörskontoret.

(Utsetta av drätselnämndens första avd.; byggnadsnämnden utser även en delegerad, se sid. 119).

- Romare, P. B.**, direktör, stadsfullm.; **Österlöf, O.**, byggmästare.

Hysesdelegerade.

(Utsetta av drätselnämndens första avd.)

- Lidman, C.**, överlärare, stadsfullm.; **Nilsson, N.**, byggmästare.

Delegerade för rådhusbygget.¹⁾

(Utsetta av drätselnämndens andra avd.)

- Dahlberg, A. E.**, rådman, stadsfullm.; **Kinberg, A. G. H.**, byggnadschef; **Lindqvist, E. V.**, ingenjör.

¹⁾ En del kompletteringsarbeten å det nya rådhuset återstå ännu.

Renhållningsdelegerade.

(Utsedda av drätselnämndens *andra* avd.)

Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.; **Nycander**, O. J. T., direktör, stadsfullm.

Belysningsdelegerade.

(Utsedda av drätselnämndens *andra* avd.)

Hjortzberg, E. G., direktör; en vakant.

Delegerade för byggnadskontorets olika avdelningar.

(Utsedda av drätselnämndens *andra* avd.)

Arkitekturavdelningen.

Magnusson, A. E., byggmästare, stadsfullm.
Lindqvist, E. V., ingenjör (suppl.).

Gatuavdelningen.

Lindqvist, E. V., ingenjör; **Nycander**, O. J. T., direktör, stadsfullm. (suppl.).

Vattenledningsavdelningen.

Nycander, O. J. T., direktör, stadsfullm.; **Lange**, E., kassör, stadsfullm. (suppl.).

Parkavdelningen.

Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.; **Lindqvist**, E. V., ingenjör (suppl.).

Förrådsavdelningen.

Hjortzberg, E. G., direktör; **Olin**, A. R., direktör, stadsfullm. (suppl.).

Delegerade för granskning av ansökningar om understöd.

(Utsedda av drätselnämndens *andra* avd.)

Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.; **Lindqvist**, E. V., ingenjör.

Inspektör över folkbiblioteken.

(Utsedd av drätselnämndens *första* avd.)

Grönblad, C. A., bibliotekarie.

Drätselnämndens kansli och expedition.

Stora Nygatan 2 B, 1 tr., St.; rt. 164 74; st. 29 00; expeditionstid: 10—3.

De olika avdelningarna av drätselnämnden hade till en början sina särskilda kanslier; fr. o. m. år 1877 fingo avdelningarna emellertid ett gemensamt kansli. Kansliet förestås av sekreteraren. Honom åligger bl. a.: att till föredragning bereda samt föredraga de till drätselnämndens handläggning hörande ärenden, evad de skola behandlas i plenum eller på avdelningar; att föra protokoll så väl vid samfällda nämndens som avdelningarnas sammanträden; att uppsätta be-

slutade skrivelser och utlåtanden m. m. Notarien åligger: att biträda sekreteraren samt att, då sekreteraren är av förfall hindrad, fullgöra sekreterarens åligganden m. m. Registratorn, som därjämte är kanslist, åligger: att föra diarier och andra anteckningar, vilka av drätselnämnden anses erforderliga, vårda arkivet, besörja utskrifter och expeditioner m. m.

Instruktion. Drätselnämndens instruktion för Stockholms stads drätselnämnds kansli den 29 nov. 1876, med ändringar den 7 aug. 1889 och den 30 maj 1895.

Sekreterare (17).

Folin, C. A.; st. 20 20; mottagningstid: 1—2.

Notarie

(3,000 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr., å äldre övergångsstat).

Söderling, A. G. M.

Registrator

(3,500 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr.).

Östberg, H.

Kvinnligt skrivbiträde (4).

Lindahl, Hulda A.

Vaktmästare (4).

Ekström, J. V. T.

Dessutom ett vaktmästarbiträde (1).

Drätselnämndens (stadens) ombudsmans expedition.

Stora Nygatan 2 B, 2 tr., St.; rt. 79 22; st. 11 89; expeditionstid: 1,30—3.

Ombudsmannen åligger bl. a.: att bevaka och föra drätselnämndens (stadens) talan inför domstolar, exekutionssäten samt andra myndigheter; att uppsätta förslag till kontrakt; att besörja förnyande av de inteckningar, som tillhöra de under nämndens vård stående kassor och fonder, samt indrivande av deras förfallna kapital- och räntefordringar; att deltaga i anbefallda inventeringar; samt att jämväl i övrigt iakttaga allt, vad för bevarande av drätselnämndens rätt erfordras.

Instruktion. Drätselnämndens instruktion för Stockholms stads drätselnämnds kansli den 29 nov. 1876.

Stadens ombudsman (0).

Johansson, J. E., träffas säkrast 1,30—3.

Amanuens

(2,000 kr.; ej å stat).

Körner, G. A.

Vaktmästare (4).

Wisborg, S. G. (se nedan kammarkontoret).

Dn. Drättselnämndens kammarkontor

*Stora Nygatan 2 A och B, n. b., 1 och 2 tr.,
St.; rt. 16474; st. 2900; expeditionstid:
10—2,30.*

De olika avdelningarna av drättselnämnden hade till en början sina särskilda räkenskapskontor (kammarkontor) och särskilda kassar. Fr. o. m. år 1880 sammanslogos dessa till ett enda, drättselnämndens kammarkontor.

Stadskamreraren är chef för kammarkontoret. Honom åligger huvudsakligen: att i behörig ordning och säkert förvar hålla drättselnämndens räkenskaper och övriga handlingar, som med räkenskaperna hava sammanhang; att jämte de av drättselnämnden utsedda kassainspektörer emottaga och i kassavalv förvara de värdepapper och säkerhetshandlingar, som äro under drättselnämndens vård och förvaltning; att vaka över att drättselnämndens inkomster i rätt tid inflyta; att till stadskassören avlämna uppberördslängder för hyror, tomtören och hundskatt, vattenavgifter och designationslösen med tillhörande, på förhand utskrivna kvittenser; att utlämna övriga uppberördslängder; att föra bok över beräknade inkomster och utgifter under närmast kommande månader; att vid drättselnämndens avdelningars sammanträden avgiva kassarapport och föreslå till utbetalning de belopp, vilka böra av stadens medel utgå; att, sedan redogörelser och räkningar för året från stadens uppberördsmän och andra redovisningsskyldiga tjänstemän inkommit och av stadsrevisorn granskats, låta upprätta och avsluta drättselnämndens räkenskaper, vilka senast den 30 april varje år böra till nämnden ingivas; att närvara vid drättselnämndens och dess avdelningars sammanträden. Dessutom åligger honom att verkställa utredningar och avgiva utlåtanden över till kammarkontoret remitterade ärenden. För fullgörande av de skyldigheter, som genom denna instruktion åligger stadskamreraren, äger han att påkalla biträde av kamreraren ävensom av samtliga här nedan under kammarkontoret upptagna tjänstemän och biträden.

Stadskassören förestår den avdelning, som vanligen benämnes stadens kassakontor; stadsbokhållaren har att föra drättselnämndens räkenskaper; angående hyreskontrollanten se nedan under »förvaltningen av stadens fastigheter» (hyreskontoret, sid. 48).

Instruktion. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kammarkontor den 3 nov. 1880.

Stadskamrerare (0).

Vakant; *tf.* **Malm**, P. L., kamrerare (se nedan); mottagningstid: 1—3; rt. 16475; st. 1035.

Kamrerare (15).

Malm, P. L., tjl., tf. stadskamrerare (se ovan); *tf.* **Holmberg**, K. E., stadsbokhållare (se nedan); rt. 7813; st. 2617.

Tillfälligt biträde åt stadskamreraren.

(Arvode för år 1916: 8,000 kr.)

Nordwall, B. I. S., kamrerare vid renhållningsverket; rt. 16473; st. 2744.

Stadskassör

(6,500 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr.)

Vakant; *tf.* **Huss**, J. A., hyreskontrollant (se nedan); rt. 2039; st. 2002.

Stadsbokhållare

(13, nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Holmberg, K. E., tjl., tf. kamrerare (se ovan); *tf.* **Billing**, J. M. A., bokhållare (se nedan); mottagningstid: 10—12; rt. 16473; st. 2008.

Hyreskontrollant (14)

Huss, J. A., tjl., tf. stadskassör (se ovan); *tf.* **Starck**, P. O., aktuarie (se nedan, se även stadens fastigheter sid. 48); mottagningstid: 1—3; rt. 5066; st. 1060.

Bokhållare för debitering av vatten- och renhållningsavgifter

(4,000 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr.)

Vakant; *tf.* **Ekebohm**, N. K. K., bokhållare vid byggnadskontoret; rt. 6899; st. 2511.

Bokhållare (12).

Vimmerstedt, K. A. R. (bokhållare och biträdande kassör); **Starck**, P. O. (tillika aktuarie), tjl., tf. hyreskontrollant (se ovan och under hyreskontoret), *tf.* **Brodin**, N. A., kontorsskrivare vid revisionskontoret; **Lind**, J. T.; **Billing**, J. M. A., tjl., tf. stadsbokhållare (se ovan), *tf.* **Ruus**, R. A., kontorsskrivare vid revisionskontoret; **Palm**, G. E.; **Svensson**, S. A.; **Malmros**, N., rt. 16472, st. 2595; **Erikson**, T. K. I.

Kontorsskrivare (9).

Marcks von Würtemberg, C. A. H., frih.; af **Donner**, G. A. J. (kontorsskrivare och biträdande kassör); **Anderzon**, A. O. W., tjl., tf. bokhållare (vid byggnadskontoret), *tf.* **Arhén**, N. G., kontorsbiträde (se nedan); **Erdmann**, F. D.; **Bohman**, A. G.; **Arvidson**, H. A.; **Georgii**, N. H.

Kontorsbiträden (7).

Peterson, M. P., tjl., tf. saluhallsinspektör; **Arhén**, N. G., tjl., tf. kontorsskrivare (se ovan); **Ramberg**, C. G.; **Wallenberg**, K. A.; **Lind**, A. E.; **Gustafson**, J. A. T.; **Mattsson**, V. H., tjl., extra kontorsskrivare hos slakthus- och saluhallsstyr.; **Brobeck**, E. U.; **Hellsten**, E. H.; **Östberg**, K. E. G., tjl., extra bokhållare vid byggnadskontorets förrådsavd.; **Lindqvist**, F. P.; **Ekwall**, N. A.; **Öberg**, S. A.; **Gillberg**, S. B.; **Anstrin**, H.; **Öberg**, G. A.; en vakant;

tj.: Sundmark, N. W. A., Smedin, C. A., Anderberg, G. H. A., extra biträden (se nedan); Rignér, A. E. M. (Greta), skrivbiträde (se nedan).

Kontorsbiträden (5).

Högberg, Karin; Piehl, H. M. (Mia); Oterdahl, Hilma O.; Hallberg, Dagmar A.; Jacobsson, Märta.

Skrivbiträden (4).

Svinhufvud, f. Schauman, Elsa M.; Schöldström, H. M. (Greta); Rignér, A. E. M. (Greta), tj., tf. kontorsbiträde (se ovan); *tj.* Tunell, Signe E. M., extra biträde (se nedan).

Extra biträden.

(900—1,800 kr.)

Sundmark, N. W. A., Smedin, C. A., Anderberg, G. H. A., tf. kontorsbiträden (se ovan); Pyk, Inez M. M.; Backlund, G. E.; Hagström, E. J. H.; Tunell, Signe E. M., tf. skrivbiträde (se ovan); Ericsson, f. Sjöberg, Hildur K. C.; Larsson, Astrid S., f. d. bokhållare å kommunalkontoret i Bromma.

Förutv. tjänst innehavare i Brännkyrka.

(Exspektanslön 2,500 kr.)

Öquist, M. V. (f. d. bokhållare å kommunalkontoret).

Förutv. tjänst innehavare i Bromma.

(Exspektanslön 3,000 kr.)

Larsson, L. H., f. d. kommunalkamrerare.

Förste vaktmästare.

(6, nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat). Winberg, K. A.

Vaktmästare (4).

Petterson, A. R.; Öberg, C. N.; Kjellmodin, B. O.; Wisborg, S. G.; Söderkvist, T. V. A.; Hofberg, K. L. E.

Dessutom två port- och nattvakter.

Stockholms stads revisionskontor.

Stora Nygatan 2 B, 3 tr., St.; st. 11 99; expeditionstid: 10—2,30.

Hos drättsnämndens första avdelning fanns tidigare anställd en stadsrevisor, vilkens befogenhet och arbetsområde successivt utvidgades. År 1893 uppfördes å stat ett särskilt revisionskontor. Detta kontor skall verkställa granskning av samtliga räkenskaper rörande kommunalförvaltningen i Stockholm, i avseende å vilka ej annorledes är förordnat, och skall vid granskningen tillses, att, i vad därav beror, stadens rätt och bästa behögen iakttages, ägande stadsrevisor att från vederbörande myndigheter inforföra de handlingar och uppgifter, som för arbetets verkställande finnas nödiga. Å revisionskontoret skola finnas anställda en stadsrevisor, som är chef för kontoret, fyra revisorer, fyra kontorskrivare, sju kontorsbiträ-

den samt nödigt antal e. o. biträden. Stadsrevisor, revisorer, kontorskrivarna och kontorsbiträdena tillsätts och entledigas av drättsnämnden, som jämväl på stadsrevisorers förslag antager och avskedar övriga biträden å revisionskontoret.

Instruktion. Stadsfullmäktiges instruktion för Stockholms stads revisionskontor den 16 maj 1893.

Avlöning. Utom de ordinarie avlöningsförmånerna (se nedan) åtnjuta: stadsrevisor anmärkningsarvode 15 eller 25 %, revisor, kontorskrivare och kontorsbiträde anmärkningsarvode 10 %.

Stadsrevisor (15).

Hesselgren, A. V.; mottagningstid 10—12.

Revisorer (12).

Barkman, E. V.; Mathson, M. K. R. G.; Törnblom, R. L.; Sylvan, C. O.

Kontorskrivare (9).

Brodin, N. A., tj., tf. bokhållare å kammarkontoret, *tj.* Lindberg, A. E., kontorsbiträde å byggnadskontoret; Ruus, R. A., tj., tf. bokhållare å kammarkontoret, *tj.* Runnqvist, Hj. F., kontorsbiträde (se nedan); Lilliehöök, H. A.; Hedenstierna, C. A. O. H.

Kontorsbiträden (7).

Öström, G. F. H., tj., tf. roteman, *tj.* Persson, M. B., e. o. kontorsbiträde (se nedan); Runnqvist, Hj. F., tf. kontorskrivare (se ovan), *tj.* Backman, T., e. o. kontorsbiträde (se nedan); von Krusenstierna, C. G. A.; Andersson, E. V.; Haglund, I. E.; Bernhoff, B. O.

Kontorsbiträde (5).

Holmqvist, R.

E. o. kontorsbiträden.

(900—1,800 kr.)

Backman, T., tf. kontorsbiträde (se ovan); Persson, M. B., tf. kontorsbiträde (se ovan); Sylvander, Signe A.; Sörlin, B. O. P. S.; Ljungdahl, Tyra G. I.; Stjerna, E.; Folkeson, G. Dessutom ett vaktmästarbiträde (1).

Stadsingenjörskontoret.

Stora Nygatan 2 A, 2 tr., St.; rt. 164 70; st. 25 60; expeditionstid: 10—2.

Avdelningskontor för Brännkyrka: Storkyrkobrinken 16, 2 tr., St.; rt. 128 99; st. 51 78.

Å magistratens stat fanns tidigare uppförd en stadsingenjör, som efter byggnadsstadgans tillkomst år 1874 överfördes på drättsnämndens första avdelnings stat. Denne övervakade såsom en statens ämbetsman enskildas tomt- och byggnadsärenden, men var på samma gång drättsförvaltningens tjänsteman. I sin förra egenskap uppbar han ersättning enligt taxa. År 1898 upp-

Dn.

Dn. fördes emellertid kontoret på stadens stat mot det att dessa sportler indrogos till stadskassan.

Stadsingenjörskontoret åligger att i enlighet med fastställd instruktion verkställa uppmätning av tomter och utfärda tomtkartor, att utarbета styckningar och sammanläggningar av tomter, att verkställa utstakning och kontrollutstakning av nybyggnader samt behöfliga gatuutstakningar, att å en i lämplig skala upprättad översiktskarta över Stockholm införa alla de förändringar, som äga rum i avseende å stadsplanen, tomters styckning samt tomt- och adressnumrering, att lämna kopior av i kontoret befintliga kartor samt avskrifter av därstädes förvarade handlingar, att till drätselnämnden, dess avdelningar och stadsfullmäktiges beredningsutskott avgiva infortrade yttranden i frågor om ändring av eller tillägg till stadsplanen, friköp och lösen av ofria tomter, köp och försäljning av mark för stadens räkning samt av byggnadsnämnden meddelade beslut om tomters styckning och sammanläggning, att tillhandagå beredningsutskottet, drätselnämnden och dess avdelningar ävensom stadskamreraren, stadens byggnadschef och stadens ombudsman med utfärdande av kopior av kartor, meddelande av upplysningar med mera dylikt, att jämväl i övrigt till byggnadsnämnden samt drätselnämnden och dess avdelningar göra framställningar och avgiva infortrade yttranden i de till kontorets tjänsteområde hörande ärenden, att till överståthållarämbetet avgiva yttranden i till kontoret hänskjutna frågor angående adressnummer vid gator och övriga ärenden, som till kontorets arbetsområde höra, samt att meddela rotemännen uppgift å de förändringar, som inträffat i avseende å tomters areal, nummer, styckning eller utläggning till torg, gata eller annan allmän plats eller farväg m. m.

A stadsingenjörskontoret skola finnas fast anställda: stadsingenjören, som är chef för kontoret, en vice stadsingenjör, sju ingenjörer, nämligen stadsplaneingenjören, två kontrollingenjörer, utstakningsingenjören, mätningingenjören och två planmätningingenjörer samt en arkivarie och en kanslist, elva ritbiträden, ett skrivbiträde och två vaktmästare, dessutom äro anställda extra tjänstemän och biträden. Stadsingenjören, vice stadsingenjören och arkivarien tillsättas och entledigas av en valnämnd, så sammansatt som i byggnadsordningen för Stockholms stad föreskrives (byggnadsnämndens fem ledamöter samt lika många ledamöter från drätselnämnden; ordföranden har utslagsröst). Stadsplaneingenjören tillsättes och entledigas av drätselnämnden, kontrollingenjörerna, utstakningsingenjören, mätningingenjören, planmätningingenjörerna och kanslisten av byggnadsnämnden. Med anledning av Brännkyrka sockens inkorporering har inom kontoret inrättats en särskild avdelning för behandling av ärenden från Brännkyrka församling. Personalen å denna avdelning är anställd å extra stat. Extra ingenjörer antagas på stadsingenjörens förslag av byggnadsnämnden eller av drät-

selnämnden, allteftersom de i främsta rummet behövas för den ena eller andra nämnden, samt entledigas i samma ordning. Stadsingenjören, vice stadsingenjören, de sju ingenjörerna och arkivarien skola hava avlagt antingen lantmäterixamen eller fullständig avgångsexamen från tekniska högskolans fackkola för väg- och vattenbyggnadskonst samt dessutom äga tillfredsställande vitsord om praktisk skicklighet i geodetisk mätning.

Instruktion m. m. Stadsfullmäktiges instruktion för stadsingenjörskontoret den 1 dec. 1898 med däri den 14 febr. 1903 gjorda tillägg. Byggnadsordningen för Stockholms stad den 13 dec. 1890 med senare ändringar (se under byggnadsnämnden).

Stat år 1916. Utgifter: 226,030 kr.; inkomster: 17,000 kr.

Stadsingenjör (0).

Påhlman, A. E.; mottagningstid 10—12; rt. 164 70, st. 84 16.

Vice stadsingenjör (16).

Myrberg, O.

Stadsplaneingenjör (15).

von Segebaden, E. G. H., rt. 164 71; st. 25 85.

Utsakningsingenjör (14).

Kinnman, C. E. T., tjl. (se nedan), *tjf. Löfgren, A.* (se nedan).

Kontrollingenjörer (13).

Svensson, A. L.; **Söderborg, B. E.**

Mätningingenjör (13).

Löfgren, A. (se ovan).

Planmätningingenjörer (12).

Ruckman, G. E. A.; **Dahlöf, K. A.**

Arkivarie (12).

Ljungström, O.

Kanslist (11)

(nuv. innehavaren åtnjuter dessutom personligt lönetillägg å 500 kr.).

Wissler, A. F.

Föreståndare för kontorets Brännkyrkaexpedition

(tilläggsarvode 600 kr.).

Kinnman, C. E. T. (se ovan).

Extra tjänstemän

(2,100—7,000 kr.).

Eggert, G. E.; **Sterner, S.;** **Bergström, S. H. E.;** **Hanzon, N.;** **Enberg, J. C.** (för komplettering och fortsättning av det av triangelmätningnämnden utförda mätningarbetet); **Carlquist, A. Th.;** **Sellberg, M.;** **Rosenbaum, L.** (tf. biträdande ingenjör å Brännkyrkaexpeditionen).

Kontorsbiträde (5).

Holmstedt, I. W. (Mimi).

Kvinnligt biträde å Brännkyrka-expeditionen (för diariet m. m.)

(1,500 kr.; ej å stat).

Ygberg, Märtha (se nedan).

Ritbiträden (5).

Österberg, Ebba C. O.; Andersson, Hulda M.; Widberg, Gerda H. E.; Ljungström, f. Drakenberg, Sigrid E.; Lindqvist, Ester H. S. K.; Lindahl, Signe I.; Elfving, f. Nylén, Ingrid G.; Barkman, Anna Ch.; Noréus, Ebba K.; Fahlcrantz, Signe M. W.; en vakant.

Vaktmästare (4).

Borg, Ph. L.; Ericsson, C.

Dessutom tillfälliga biträden och hantlangare.

Stadsplanekommissionen.

Bollhusgränd 1, St.; rt. 140 45; st. 141 45. Expeditionstid: sakkunnige ledamoten träffas tisdagar, torsdagar och lördagar 10—12 f. m.

I anledning av därom väckt motion beslöto stadsfullmäktige vid sammanträde den 29 mars 1909 uppdraga åt drätselnämndens första avdelning och byggnadsnämnden att efter utredning genom en kommitté, bestående av två ledamöter av vardera av bemälda myndigheter, stadens byggnadschef, stadsingenjören, stadsarkitekten och en av kommittén med sig adjungerad, i stadsplanefrågor särskilt sakkunnig person, förstärkt med tre av stadsfullmäktige utsedda personer, gemensamt uppgöra och till stadsfullmäktige inkomma med förslag dels till revision av stadsplanerna för det nuvarande stadsområdet, särskilt i syfte att befrämja utnyttjandet av stadens gaturegleringsfastigheter, och dels till användning av dessa senare på lämpligt sätt för olika ändamål.

År 1912 uppdrogo stadsfullmäktige åt stadsplanekommissionen, förstärkt med ett av lantegendomsnämnden utsett ombud, att uppgöra och inkomma med förslag till stadsplaner för tätt bebyggda samhällen inom Brännkyrka socken, för vilka stadsplan ej finnes fastställd, även som plan till huvudtrafikleder från stadens dåvarande gräns och förbindelseleder mellan tätt bebyggda områden inom samma socken.

Stat år 1916. Utgifter 46,040 kr.

Avlöningar m. m. Ordförande: arvode 2,000 kr. Till särskild sakkunnig ledamot 15,000 kr. (under villkor att enskild arkitektverksamhet ej får av honom idkas inom Stockholm samt utan kommissionens medgivande ej heller utom staden). Sekreterarbeträde: 1,200 kr. Biträden: 22,800 kr., varav utgå arvoden med växlande belopp: till arkitekter och ingenjörer 3,900—4,500 kr., till övriga biträden

1,800—2,100 kr. Till vaktmästargörömål: 420 kr.

Dn.

Ledamöter.

Borgström, A. G. S., f. d. justitieråd, stadsfullm., Lamm, H. F., grosshandlare, stadsfullm., vice ordf. (valda av drätselnämndens första avdeln.); Busch, O. A., major, ordf., Hammarberg, J. F., rådmän (valda av byggnadsnämnden); Meurling, C. H. F., direktör (utsedd av lantegendomsnämnden som led. för vissa frågors behandling, se ovan); Kinberg, A. G. H., byggnadschef; Pålman, A. E. stadsingenjör; Westholm, J. S., stadsarkitekt; Anderberg, A. J. arkitekt, Gellerstedt, N. O., civilingenjör; Victorin, N., civilingenjör (valda av stadsfullmäktige).

Sekreterare

(ej å stat).

Seth, J. K. J.

Sakkunnig ledamot

(ej å stat).

Hallman, P. O.

Biträdande arkitekter

(ej å stat).

Svensson, Hj. G. M.; Holmberg, O. F. W.; Österberg, O.

Biträdande ingenjör

(ej å stat).

Nordgård, K.

Övriga biträden

(ej å stat).

Drougge, f. Kirschbaum, Mary E.; Alland; H. Swea A.

Vaktmästare

(ej å stat).

Kelén, N. J. V.

Förvaltningen av stadens fastigheter.

(Hyreskontoret.)

Stora Nygatan 2 A, n. b., St.; rt. 50 66; st. 10 60; expeditionstid: 10—3.

Närmaste värden om stadens fastigheter är sedan 1892 anförtrodd åt hyreskontrollanten, som förestår en avdelning av kammarkontoret, vänligen benämnd hyreskontoret. Förvaltningen av stadens saluhallar har övertagits av slakthus- och saluhallsstyrelsen. Hyreskontrollanten åligger huvudsakligen att upprätta och till stads-kamreraren avlämna förslag å hyresgäster och förslag till hyreskontrakt samt till honom afgiva skriftliga yttranden över hyresansökningar, framställningar om höjning eller nedsättning av hyror m. m. dylikt; att hava närmaste värden över de av drätselnämndens första avdelning ingångna hyreskontrakt; att, sedan hyresuppbörden kvartalsvis försiggått i stadens kassa, fjorton dagar efter varje kvartals ingång

Dn. själv eller genom tillsyningsmännen (vice värdarkarna) skyndsamt verkställa indrivning av resterande hyresbelopp; samt att utöva förmanskapet över tillsyningsmännen. Hyreskontoret åligger att jämte byggnadskontoret för varje år verkställa besiktning av stadens fastigheter.

Tillsyningsmännen (vice värdarkarna) åligger att minst en gång i veckan till kontrollanten avlämna redovisning över uppburna hyresmedel.

Om bristfälligheter uppstå, vilka kräva så skyndsamt åtgärd, att byggnadskontorets biträde ej hinner för deras avhjälpande anlitas, äga tillsyningsmännen att direkt påkalla de av byggnadskontoret antagna entreprenörer, hantverkare eller arbetare för skadans botande.

Instruktion. Drätselnämndens första avdelnings föreskrifter angående stadens hyresangelägenheter den 14 juni 1892.

Avlöningar m. m. Femton tillsyningsmän: 150—1,200 kr., dessutom $\frac{1}{2}$ % prov. å influtna hyror; en: arvode 200 kr., prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: $\frac{1}{2}$ å 3 % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: 1 % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: $\frac{1}{2}$ % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; tillsyningsmannen i börshuset åtnjuter i egenskap av börsvaktmästare å stat lön 1,000 kr. jämte 2 ålderstillägg å 100 kr. samt fri bostad; tillsyningsmannen för bostadshuset n:r 35 Dalagatan åtnjuter arvode 2,000 kr. samt fri bostad; tillsyningsmannen för bostadshuset Bondegatan 74 arvode 1,200 kr. samt fri bostad.

Hyreskontrollant (14).

Huss, J. A., tjl., tf. stadskassör (se ovan), *tjf.*
Starck, P. O., bokhållare och aktuarie (se ovan); rt. 50 66; st. 10 60; träffas säkrast 1—3. Se f. ö. kammarkontoret, sid. 44.

Tillsyningsmän och vice värdark.

Storkyrkoförsamlingen.

Elmqvist, H. S. O.; mottagning: St. Nygatan 2 A n. b. *St.*, tisdagar, torsdagar, lördagar 8,30—9 f. m.; st. Söder 2 45.

Klara och Kungsholms församlingar.
Jäderlund, E. R. G.; mottagning: G:la Kungsholmsbrogatan 53, *C.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. 205 99.

Adolf Fredriks församling.

Halén, S. O.; Vallingatan 36, 2 tr., *C.*; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 10—11 f. m.; st. Brunkeb. 38 78.

Gustav Vasa och Matteus församlingar.

Mathson, M. K. R. G.; mottagning: Övre Observatorieplan 1, n. b. *Va.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8,15—8,45 f. m.; st. Vasa 54 63.

Egendomen n:r 35 Dalagatan, bostadshus för yngre, arbetande kvinnor.

Peterson, Emmy M., fröken, Dalagatan 35, 1 tr., ingång D., *Va.*; mottagningstid: vardagar 10—11 f. m.; st. 210 56.

Jakobs och Johannes församlingar.

Jansson, E. V.; mottagning: Davidbagaresgata 15 n. b. p. g., *C.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Österm. 24 40.

Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar.

Westerlund, D.; mottagning: Linnégatan 58 n. b., ing. fr. hörnet, *Ö.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Österm. 40 86.

Hjorthagen.

Brobeck, E. U., mottagning i Sjunde gatan 3 A måndagar och fredagar kl. 7—8 e. m.;

Djurgården.

Berg, L. H.; mottagning: Bergsgränd 6, *Ö.Dj.*, tisdagar och fredagar 8—8,30 f. m.; rt. 152 57.

Katarina församling, området väster om Götgatan.

Svensson, S. A.; mottagning: Blekingegatan 32, *Sö.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 29 85.

Katarina församling, området mellan Götgatan i väster samt Södermannagatan, Katarina kyrkbacke och Stadsgården i öster
Starck, P. O., tjl., *tjf.*, **Arvidson, H. A.**; mottagning: Mosebacke trappor 1 B., *Sö.*, måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 8—8,30 f. m.; rt. Söder 4 15.

Katarina församling, området mellan Södermannagatan, Katarina kyrkbacke i väster samt Renstjärnsgatan och Bondegatan i öster.
Billing, J. M. A.; mottagning: Högbergsgatan 10, n. b. t. h., *Sö.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8,15—8,45 f. m.; st. Söder 6 19.

Katarina församling, området öster om Renstjärnsgatan och norr om Bondegatan.

Törnblom, R. L.; mottagning: Folkungagatan 26, n. b., *Sö.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 62 58.

Egendomarna Erstagatan 11 A, B & C, Åsögatan 135 A & B, 137 A & B, Säigaregatan 6, 8 & 10.

Andersson, A. O.; Åsögatan 137 B, 2 tr., *Sö.*; träffas vardagar efter kl. 6 e. m.; st. Söder 17 67.

Egendomarna Skånegatan 94, Nytorget 35, Värmdögatan 47, 51 A, 55, 59 & 61.

Andreasson, A.; Värmdögatan 55, *Sö.*; mottagningstid: söndagar 10—11 f. m. och onsdagar 6—7 e. m.; st. Söder 22 04.

Egendomarna St. Glasbruksgatan 40, L:a Glasbruksgatan 16, Katarina kyrkbacke 7.

Karlsson, O. A. F.; L:a Glasbruksgatan 16, *Sö.*; mottagningstid: söndagar 10—11 f. m., onsdagar 6—7 e. m.; st. Söder 15 27.

Egendomen Bondegatan 74, bostadshus för arbetande kvinnor.

Löfgren, f. Swanberg, Anna, fru, Bondegatan

74; mottagningsstid måndagar 7—8 e. m., övriga vardagar 10—11 f. m.; st. 319 67.

Maria församling, sydöstra delen (området öster om Timmermansgatan och söder om Mariagatan — Ragvaldsgatan — Hornsgatan). **Palm**, G. E.; mottagning: Mariagatan 11 A, *Sö.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 28 75.

Maria församling, nordöstra delen (området öster om Timmermansgatan och norr om Mariagatan — Ragvaldsgatan — Hornsgatan). **Holmer**, C. O.; mottagning: slusskontoret vid Karl Johans torg, *Sö.*, tisdagar och lördagar 4—5 e. m.; st. Söder 18 09.

Maria församling, området mellan Timmermansgatan och Ringvägen. **Ekebohm**, N. K. K.; mottagning: Prästgårds-gatan 39, *Sö.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,45 f. m.; st. Söder 15 79.

Maria församling, området väster om Ringvägen. **Lind**, J. T.; mottagning: Brännkyrkagatan 102, *Sö.*, tisdagar, torsdagar och lördagar 7,30—8,30 f. m.; st. Söder 18 74.

Börshuset. **Wendborg**, J., vaktmästare. Träffas i börshuset, *St.*; st. Brunkeb. 30 49.

Bad- och siminrättningen i Norrström.

Stadsfullmäktige beslöt den 13 december 1882, att en kallbad- och siminrättning skulle för stadens räkning anläggas i Norrström väster om Strömsborg. Inrättningen är f. n. utarrenderad till svenska livräddningssällskapet mot en årlig arrendesumma av 9,050 kr. Staden bekostar allt underhåll. Sällskapet är skyldigt kostnadsfritt lämna bad och, där så kommer i fråga, simundervisning åt vissa kårer (polispersonalen, brandkårens manskap, vis-a vaktmästare m. fl.) samt lärjungar vid skolor och uppfostringsanstalter; för övriga bad får sällskapet uppbära betalning enligt taxa, intagen i kontraktet med staden av den 8 januari 1907.

Föreståndare.

Scherstén, O. E., överste.

Stadens personhiss i Stadsgården.

Vid *Söderbergs trappor*; st. Söder 23 75; *hissen trafikeras söckendagar 7 f. m.—11 e. m. samt sö- och helgdagar 8 f. m.—11 e. m.*

Hissen byggdes enligt stadsfullmäktiges beslut den 31 dec. 1905 och öppnades för trafik den 22 dec. 1907. Avgiften utgör enligt drätselnämndens första avdelnings beslut den 18 juni 1907 4 öre för uppfärd och 2 öre för nedfärd.

Reglemente är fastställt av överståthållar-ämbetet den 18 dec. 1907.

Stat år 1916. Utgifter: 10,000 kr.; Inkomster: 3,000 kr. **Dn.**

Tillsyningsman

(600 kr.; ej å stat).

Blom, P. J. B.

Tillsyn av stadens under drätsel-nämndens förvaltning stående jordegendomar.

Avlöningar m. m. Tillsyningsmän: 2,150 kr. och 1,000 kr. jämte reseersättning.

Tillsyningsmän.

Löthner, J. F.; **Öhrström**, C. A.

Stockholms stads byggnadskontor.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. 13 24, 6965, 102 00, 130 55; st. >byggnadskontoret; expeditionstid: 10—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2. (Se för övrigt nedan under de olika avdelningarna.)

Nödvändigheten av att på ett håll koncentrera handläggningen av byggnadsfrågor, tidigare splittrad på olika håll, medförde 1874 tillsättande av en byggnadschef och utarbetande av en plan för ett byggnadskontor.

Byggnadskontoret lyder under drätsel-nämndens andra avdelning, som tillsätter och avskedar dess ordinarie personal med undantag för byggnadschefen, som tillsättes och avskedas av nämnden in pleno och för vilken stadsfullmäktige utfärda instruktion. Byggnadskontoret är uppdelat på sex avdelningar; för var och en av dessa, med undantag för hamnavdelningen, utser drätselnämndens andra avdelning en delegerad (jfr sid. 43). Byggnadschefen åligger att hava inseende över alla de arbeten, som för stadens räkning utföras, såsom husbyggnad, vattenbyggnad, ordnande av trafikleder, vattenledning och stadens planteringar; att hos vederbörande nämnd eller avdelning göra framställningar och väcka förslag i ämnen, som ligga inom hans verksamhetsområde; att med biträde av honom underlydande verkställa alla förberedande åtgärder för ifrågakommande arbeten, såsom uppgrändet av ritningar, kostnadsförslag och profiler m. m.; att på lämpligaste sätt ordna arbetena och själv över dem ägna tillsyn, så att de bliva väl och billigt utförda; samt att hålla hand däröver, att vederbörande arbetschefer och andra honom underlydande var i sin befattning fullgöra sina åligganden och de särskilda föreskrifter, som dem av byggnadschefen meddelas. Byggnadschefen antager och avskedar de tillsyningsmän och arbetsbiträden, som icke av nämnden eller dess avdelningar antagas, samt bestämmer deras avlöning. Vid drätsel-nämndens och dess avdelningars sammanträden bör byggnadschefen vara tillstädes och därvid efter förut verkställd utredning föredraga alla de ärenden, som ligga inom

Dn. området för hans verksamhet. I hamnstyrelsens samt slakthus- och saluhallsstyrelsens överläggningar i byggnadsfrågor äger byggnadschefen deltaga. Jämväl åligger det honom att vid påfordran tillhandagå kommunens övriga nämnder och styrelser i allt, vad till hans verksamhet hör. Över stadens samtliga arbeten åligger det byggnadschefen att för varje år uppgöra en fullständig berättelse. Byggnadschefen har att av stadens alla under kommunalstyrelsens lydande tjänstemän erhålla de upplysningar, varav han för fullgörande av sina åligganden kan vara i behov.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads byggnadschef den 15 dec. 1874. Instruktion för byggnadskontoret, fastställd av drätselnämndens andra avdelning den 7 april 1909. Bestämmelser ang. arbets- och löneförhållanden för byggnadskontorets arbetare äro utfärdade den 4 sept. 1909.

Byggnadschef (0).

Kinberg, A. G. H., tf.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid 1—2.

Byggnadskontorets expedition.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Registrator (12).

Olbers, G. E.

Byråingenjör, tillika sekreterare.
(6,650 kr.; ej å stat.)

Fröman, N. O.

Skrivbiträden (4).

Fröman, Hedvig Ch.; Nordenstrahl, S. C. V. (Maj); Piehl, f. Carlström, Hilma M. C. T.; Dahlberg, Vega E. B.

Vaktmästare (4).

Dahlberg, K. J.; Svensson, J. S.

Räkenskapsbyrån.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Kamrerare (13).

Jäderlund, E. R. G.

Bokhållare (12).

Ekebohm, N. K. K., tjl., tf. bokhållare vid kammarkontoret, tff. Anderzon, A. O. W., kontorsskrivare vid kammarkontoret; Elmquist, H. S. O.

Kontorsskrivare (9).

Gellerstedt, E. H. A.; Nilson, J. S. T.

Kontorsbiträden (5).

Lindberg, A. E., tjl., tf. kontorsskrivare vid revisionskontoret, tff. Widinghoff, E. G., e. o.

kontorsbiträde (se nedan); **Johnson, A. W.; Hydbom, T. H.**

Extra kontorsbiträden

(1,320—1,900 kr.; ej å stat.)

Widinghoff, E. G., tf. kontorsbiträde (se ovan); Björkman, A. B.; Lundgren, E. A.; Nilsson, I. Kristina V.; Gustafson, A. Margareta E.; Hydbom, Ingrid J.

Vaktmästare (4).

Karlsson, A. K.

Arkitekturavdelningen.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Avdelningen uppgör förslag till husbyggnader, verkställer desamma uppförande, utför underhåll av hus och statyer samt lämnar arkitektbiträde vid bro-, gatu- och parkanläggningar, utredningar angående stadsplanen m. m.

Arkitekt och avdelningschef (0).

Améen, K. G. (förordnad t. o. m. 1920); rt. 10450; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.

Ritbyrån.

Rt. se ovan; st. »byggnadskontoret».

Föreståndare.

Avdelningschefen (se ovan).

Arkitekter och ritare

(1,700—4,750 kr.; ej å stat.)

Perno, K. F.; Norborg J.; Hjertén, P. G.; Nygren, W.; Julin, H.; Swensson, F.; Thoff, C. L.; Hartwig, M.; Cronqvist, K. F.; Johanson, W.

Konstruktörer för byggnadskonstruktioner

(2,650—4,150 kr.; ej å stat.)

Wikert, E.; Ingwall, T.; Andersson F. O. G.; Ericson, B. V.

Konstruktörer för gas-, vatten- och avloppsledningar

(2,450—4,750 kr.; ej å stat.)

Mortensson, E. T.; Wennström, C. F.

Nybyggnadsbyrån.

Förste byggmästare (överkontrollant)
(14; nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat.)

Bergström, A. W.; rt. 11623; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 2—4.

Kontrollanter

(4,150—4,200 kr.; ej å stat).

Rt. se ovan; st. »byggnadskontoret».

Bandelin, S. O.; Persson, J.; Bobeck, P. E.

Kostnadsberäknare

(3,850—4,150 kr.; ej å stat).

Öhman, G. A.; Sundström, K. V.

Dessutom en *förman*.*Underhållsbyrån.**Gamla rådhuset, Riddarhusstorget 8, 2 tr., St.; rt. 86 32, 116 24; st. »byggnadskontoret».**Byggmästare (14).*

Linders, A.; rt. 116 24; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.

Biträdande ingenjörer och kostnadsberäknare

(3,850—4,150 kr.; ej å stat).

Westerlund, D.; Norgren, O.; Scheja, J.; Lund, P. A.; Smith, A. O.

Dessutom nio *kontrollanter* och *mätare*, två *skrivare*, fem *verkmästare* (8) och fyra *förmän*.*Hamnavdelningen.**Brännkyrkagatan 2 A, 1 o. 3 tr., Sö.; rt. 86 45; st. 18 02, 18 13, 39 36; expeditiostid: 10—4.*

(Jfr under hamnstyrelsen sid. 170.)

Avdelningen uppgör förslag till stadens hamnar och sjöfartsleder med därtill hörande vattenbyggnader, broar m. fl. anläggningar samt verkställen byggnad och underhåll av desamma.

Förste ingenjör och avdelningschef (0).

Lundberg, K. A. (förordnad t. o. m. 1920); mottagningstid: 1—4.

Distriktsingenjörer

(en 4,500 kr. med två ålderstillägg å 500 kr., å stat; en 5,450 kr., ej å stat).

Peterson, G. A. E.; mottagningstid: 2—4; Algers, H.; mottagningstid: 2—4.

Avdelningsingenjör

(5,500 kr.; ej å stat).

Sjölin, I. (Stadsgården).

Byråföreståndare (13).

Vakant.

Konstruktörer, biträdande ingenjörer och ritare

(2,100—5,850 kr.; ej å stat).

Nilsson, E. J.; Adler, B. F.; Ekelöf, G. S.; Eriksson, E. E.; Svensson, J. G.; Hedström, E. A.; Semler, C.; Ekman, T. E.; Björk, J.; Karlsson, G. E.; Landberg, E. W.

Maskiningenjör

(5,050 kr.; ej å stat).

Yhland, A.; mottagningstid 2—4.

Varvsingenjör

(4,900 kr., bostad; ej å stat).

Bley, W. N.

Skrivbiträde

(1,400 kr.; ej å stat).

Gustafson, Anna E.

Hamnbyggmästare (10).

Tall, J. A.

Kranverkmästare (10).

Nicklasson, A. V. E.

Dessutom femton *verkmästare* (därav tre å stat: grupp 8) och *arbetsförmän* samt tre *ängbåtsbefälhavare*.*Gatuavdelningen.**Gamla rådhuset, Riddarhusstorget 8, St.*

Avdelningen uppgör förslag till gator, vägar, gatubroar, stängsel, avlopp m. m. samt verkställen anläggning och underhåll av desamma.

Förste ingenjör och avdelningschef (0).

Gimberg, C. J. (förordnad t. o. m. 1920); rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.

Distriktsingenjörer

(13; Hedström kvarstår å övergångsstat; mottagningstid 2—3).

af Klercker, K. A. (för Staden inom broarna, östra Norrmalm och Östermalm).

Hedström, E. (för västra Norrmalm, Kungsholmen och Bromma).

Hallberg, C. O. (för Södermalm och Brännkyrka).

Byråingenjör

(5,050 kr.; ej å stat).

Bjurelius, W. E.

Biträdande ingenjörer å distrikten (2,850—4,450 kr.; ej å stat).

Lindahl, J. O. E.; Sjödin, J.; Bergman, C. G. Pehrson, K. C. P.

Biträdande ingenjörer

(2,450—3,850 kr.; ej å stat).

Larsson, E. I.; Lundvik, K. F.; Andersson, C. J.; Wibeck, N. G.; Brinck, E. G.; Lidvall, N. A. F.

Ritare

(2,050—3,100 kr.; ej å stat).

Bergström, A. A.; Nilsson, K.; Norder, H. I. T. Stenberg, G. V.; Eriksson, C. E.

Dn.

Dn.

Ritbiträden (5).

Hjorth, Elsa; Bjurelius, Nanny M.; Folin, Hildgard S.; Lundqvist, Jenny Ch. M.; Myrberg, Johanna (extra).

Dessutom tretton *verkmästare* (8) samt sju *verkmästare* [*förmän*] (7).

Parkavdelningen.

Kontor: Götgatan 92 & 94, Sö.; rt. 25 13; st. 18 15; expeditionstid: se ovan. Växthus och trädskolor: Götgatan 109 A. Växthusen tillgängliga för allmänheten vardagar 9—1, sön- och helgdagar 11—4.

Avdelningen uppgör förslag till parker, planteringar m. m. samt verkställer anläggning och underhåll av desamma.

Stadsträdgårdsmästare (15).

Hammarberg, L. M. F.; rt. 25 13; st. 18 15; mottagningstid: 9—10.

Verkmästare (9).

Johansson, G. F.

Dessutom tre *verkmästare* (8), en *orange* (8), fem *trädgårdsförmän* och en *eldare*.

Förrådsavdelningen.

Gamla Kungsholmsbrogatan 53, C.; rt. 14 36, 96 01; st. 14 39, 43 47, 64 92; expeditionstid se ovan. Materialförrådets utlämningstid 6,30 f. m.—6 e. m. Stenhuggerierna: Stockholm: rt. 148 69; st. 18 39; Stenhamra: rt. Sänga 27; st. Tappström 1; Vätöberg: rt. Vä ö 2.

Avdelningen handhar byggnadskontorets gemensamma upphandlingsväsende, transportmedel, förråd med tillhörande verkstäder, stenbrott, grustag m. m., samt ombesörjer upphandling av kol, glödlampor m. m. för stadens verk och inrättningar utom belysningsverken. Genom förrådet tillhandahållas materialier åt stadens institutioner.

Förrådsintendent och avdelningschef (16).

Låftman, K. J. T.; rt. 96 01; st. 14 39; mottagningstid: 2—4.

Ingenjör och föreståndare för stenhuggerierna

(11, dessutom provision å tillverkad sten).

Ohlsson, J. E. B., mottagningstid: 2—4, träffas i regel vid Stenhamra första och vid Vätöberg tredje veckan i varje månad; rt. 148 69; st. 18 39.

Materialförvaltare (13).

Warnecke, F. W. F.; mottagningstid: 1—3.

Förrådsingenjör

(3,500 kr.; ej å stat).

Jernberg, A. V.; mottagningstid: 1—3.

Bokhållare

(3,000 kr.; ej å stat).

Östberg, K. E. G. (kontorsbiträde vid drätselnämndens kammarkontor).

Förrådsbokhållare (10).

Gustafson, A. E.

Extra förrådsbokhållare

(1,850—2,650 kr.; ej å stat).

Seilitz, G. E.; Johansson, A. E.; Andersson, S. F. N.

Förrådsskrivare

(1,200—2,650 kr.; ej å stat)

Svensson, S.; Hedman, T. E.

Kontorsbiträde (5).

Anderberg, Emma Chr.

Skrivbiträde (4).

Gustafson, Maja.

Extra skrivbiträden

(1,200—1,320 kr.; ej å stat).

Wallin, S. Elwira A.; Jonsson, Märta.

Verkmästare (8).

Hansson, C. O. (smidesverkstaden, st. 64 92).

Verkmästare

(2,650 kr.; ej å stat).

Carlsson, C. A. (snickarverkstaden, st. 64 92).

Dessutom fem *verkmästare* vid stenhuggerierna (8), en *ångbåtsbefälhavare*, en *maskinist*, en *förrådsförmän*, fyra *brädgårdsförmän*, en *förrådsdräng*, en *portvakt* samt en *extra vaktmästare*.

Vattenledningsavdelningen.

Huvudkontor: Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10, 35 24; st. 7 37, 64 12, 69 89; expeditionstid: 9—3,30 (lördagar och helgdagsaftnar 9—2,30).

Avdelningskontor för rörnät och mätare: Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10; st. 7 37, 69 89; expeditionstid: 9—3,30 (för telefonmeddelanden hela dygnet).

Pumpverken vid Skanstull: Götgatan 96, Sö.; rt. 20 17; st. 37 16.

Laboratoriet: Götgatan 96, rt. 89 46.

Pumpverken vid Norsborg: rt. Norsborg 4; st. Sturehov 10.

Den 6 december 1855 beslöt Stockholms sockenstämman nämnd anlägga en allmän ledning för filtrerat vatten. Denna anläggning, som togs i bruk år 1861, hämtade sitt vatten uteslutande ur Årstaviken. Åren 1882—84 utvidgades detta verk med ett nytt, beläget intill det gamla å den härför inköpta egendomen Eriksdal. Den 19 december 1899 och 7 maj 1900 beslöte stadsfullmäktige att vid Norsborg i Botkyrka socken, mellan Bornsjön och Mälaren, anlägga ett nytt vattenledningsverk med tillhörande rörledning till staden och reservoar å ett berg söder om sjön Trekanten utanför Hornstull. Denna anläggning invigdes den 4 oktober 1904.

Vattenledningsverket, som till en början sorterade under en av sockenstämmonämnden utsedd »direktion för vattenledningens anläggande och förvaltning», överflyttades 1864 till den detta år bildade drätselnämnden.

Vattenledningsavdelningen uppgör förslag till vattenledningens rörnät, pumpstationer, vattenkastare, fontäner m. m., verkställen anläggning och underhåll av desamma samt uppehåller driften av vattenledningsverket. Vattenledningsavgifterna debitering sker genom kammarkontoret (jfr sid. 44).

Förste ingenjör

(0; nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).
Nordenstrahl, T. O. R.; rt. 35 24; st. 64 12;
 mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör (15).

Bergström, J. F.; mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör för rörnätet (14).

Öhrström, K. O. A.; mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör, föreståndare vid Norsborg (14).

Åberg, E. M.

Byråingenjör

(5,450 kr.; ej å stat).

Dahlöf, G. A.

Biträdande ingenjörer

(2,450—4,030 kr., bostad; ej å stat).

Alrutz, E. T.; mottagningstid: 9—10, 1—2;
Gripe, R. F.; **Rinander**, G. O.; **Molin**, A. O.;
Helleday, W. H.; **Hellgren**, S. A.; **Adler**, K. K.; **Ericsson**, G. J. I.

Registrator

(3,350 kr.; ej å stat).

Lindholm, F.

Föreståndare för måtarverkstaden

(2,850 kr.; ej å stat).

Forsman, F. A.

Konstruktörer och ritare

(1,200—3,100 kr.; ej å stat).

Isaksson, J. O.; **Cederstrand**, F. G.; **Törnvall**,
 Majken; **Lilliehöök**, Ebba E.

Bokhållare (12).

Berg, L. H.

Förrådsbokhållare (10).

Edwall, A.

Telefonist och bokhållare vid vattenledningsavdelningen (6).

Enström, Augusta

Skrivbiträden (4).

Beckman, V. J. (Hanna); **Hallin**, Anna O.; **Lindberg**, f. Ericzén, Thyra S.

Extra skrivbiträden

(900—1,200 kr.; ej å stat).

Gustafsson, M. Elisabeth; **Jakobsson**, Greta A. M.

Kontorsbiträden

(1,000—2,450 kr.; ej å stat).

Flagstad, C. A. E.; **Wallin**, O.; **Lundgren**, C. A.;
Carlsson, E. V.; **Billhart**, F. O.; **Lundström**, A. E.

Anscvarsmaskinister (10).

Landmark, C. A.; **Cederqvist**, K. A.

Verkmästare

(10, Österberg kvarstår å övergångsstat).

Österberg, G. A. T.; **Alm**, O. A.

Verkmästare (9).

Lundin, J. H.

Vaktmästare (4).

Moberg, K. G. E.

Desutom tio maskinister, tre verkmästare (8), fem arbetsförmän och tretton distriktsmän.

Vattenledningsentreprenörer.

För utförande och reparation av vatten- och avloppsledningar har drätselnämndens andra avdelning till entreprenörer antagit vissa personer och firmor, och äger icke någon annan att befatta sig med dylika ledningar, avsedda att förbindas med stadens rörnät. (Firmainnehavarna äro ej i egenskap av entreprenörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

AB. Beskow & Co; Högbergsgatan 30 A., *Sö.*; rt. 20 25; st. 37 77.

AB. Clausens gas- och vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, *C.*; rt. 25 98; st. 72 88.

AB. A. Conilten; Kungsgatan 84, *K.*; rt. 65 89; st. 61 75.

AB. Fahnehjelm & Co; Klarabergsgatan 42, *C.*; rt. 2 38; st. 25.

AB. M. Færdén; Kungstengsgatan 10, *Va.*; rt. 34 14; st. 6 38.

AB. Gas, vatten och värme; Oxtorgsgatan 7, *C.*; rt. 26 81; st. 78 21.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9, *C.*; rt. 31 20; st. 62 88.

AB. Jurell & Nordstedt; Adolf Fredriks kyrkogata 2, *C.*; rt. och st. 57 44.

AB. J. M. Lundholm; Hornsgatan 74 A, *Sö.*; rt. och st. 30 98.

AB. Naumburg, P., & Co; Norrlandsgatan 24, *C.*; rt. 11 75; st. 46 68.

Ahxner, Harald, Stureplan 13, *C.*; rt. och st. 46 84.

- Dn.** **Berggrens, E. E., efterträdare, AB;** Sibyllegatan 41 Ö.; rt. 20 74; st. 42 20.
- Billmans fabriks- och handels AB;** Regeringsgatan 88, C.; rt. 48 11; st. 44 80.
- Brodd, L. J.;** Granvägen 13, Gröndal, Liljeholmen; st. Gröndal 20.
- Bröderna Carlissons gjuteriaktieb.;** Lövholmen, Liljeholmen (endast för Brännkyrka); rt. Liljeholmen 22; st. 38 80.
- Carlssons söner, C. A.;** Hornsgatan 35, Sö.; rt. 7 26; st. 34 96.
- Hansson, Carl, AB.;** Vasagatan 48; rt. 125 07; st. 92 97.
- Johansson, J. L., & C:o;** Birgerjarlsgatan 119, C.; rt. och st. 56 75.
- Lindqvists, C. B., rörledningsaffär.;** Kammakargatan 29, Va.; rt. 68 27; st. 95 43.
- Ljungberg, J. A., & C:o;** Skärgårdsgatan 9, St.; rt. 2 62; st. 27 19.
- Rundquist, A., & C:o;** Regeringsgatan 39, C.; rt. 3 03; st. 46 09.
- Rörledningsaktiebolaget Montör.;** Lästmakaregatan 12, C.; rt. och st. 54 52.
- Sjögren, Axel, & C:o AB.;** Mästersamuelsgatan 34, C.; rt. 29 33; st. 73 44.
- Sjögren, P. A.;** Mästersamuelsgatan 16, C.; rt. 5 26; st. 85 49.
- Sylvan, Herman, ingenjörfirma.;** Dalagatan 2, C.; rt. 33 91; st. 95 26.
- Undin & Gustafsson.;** Mästersamuelsgatan 27, C.; rt. 26 76; st. 42 18.
- Widebergs, Sven, efterträdare, K. Elmén.;** Bryggaregatan 12, C.; rt. 50 46; st. 74 06.
- Värmeledningsaktiebolaget Calor.;** Arbetaregatan 32, K.; rt. 66 80; st. 62 84.

Förteckning över läkare för byggnadskontorets arbetare.

(Då dessa läkare, med vilka staden uppgjort visst ackord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta såsom stadens tjänstemän, har deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalavdelningen.)

Enligt avtal skola stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som av stadens läkare föreskrives.

Drätselnämndens andra avdelning har tillsvarende antagit såsom läkare för byggnadskontorets arbetare:

Vid arkitektur-, hamn-, gatu-, park- och förrädsavdelningarna.

- Ekelund, C. M.;** Odengatan 39, Va. (hörnet av Luntmakaregatan); rt. 65; st. 212 51; mottagningstid: 8,30—9,30.
- Olson, E.;** Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10, 2—3.
- Åkerström, K. D.;** Hornsgatan 29 B, Sö.; rt. 30 13; st. 307 99; mottagningstid: 9—10.

- Ljungström, V.;** Hantverkaregatan 26, K.; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: 15 sept.—15 maj vardagar 9—10, helgdagar 10—11; 16 maj—14 sept. alla dagar 9—10.
- Sundberg, L. G. T.;** Grevturegatan 15, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: vardagar 9—10; sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Vid vattenledningsavdelningen.

- Ekelund, C. M.;** **Ljungström, V.;** **Sundberg, L. G. T.** (mottagningstider m. m. se ovan).
- Granström, K. A.;** Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: vardagar 1,30—3, helgdagar 9—10; juni—sept. alla dagar 9—10.
- Gullbring, A. G.;** Söderby sjukhus (för Norsborg); rt. Tumba 1 42; mottagningstid: 12—1.

Vid stenhuggerierna.

- Berglund, F. E.;** Svartsjö; rt. Svartsjö 3; st. Tappström 6 och Hillersjö 5, mottagningstid: 9,30—10 f. m. (för arbetarna vid Stenhamra).

Stockholms stads renhållningsverk.

Avdelningen i Stockholm: Brännkyrkagatan 2 A, Sö.; rt. 27 73, 127 73; st. 34 38, 38 66, 39 44; kontorstid: 9—4; expeditionstid: 10—2,30.

Avdelningen vid Lövsta, se nedan.

Renhållningen var i äldsta tider en fastighetsägarnas privatsak. Redan i medeltida författningar återfinnas emellertid straffbestämmelser för försummad renhållning och under Gustaf I:s regering utfärdades detaljerade bestämmelser, som sedan upprepades och skärptes av efterföljande regenter. Dessa föreskrifter synas dock mest hava avsett gaturenhållning, medan ringa uppmärksamhet ägnades gårds- och avträdesrenhållning. Det första steget till stadens övertagande av gaturenhållningen togs år 1661, då staden mot avgift började tillhandahålla hästar, kärror och prämar för bortförande av gatuorenlighet. År 1774 anställdes en entreprenör för all slags renhållning i den inre staden; betalingen utkrävdes av husägarna. Denna tvångs-entreprenad upphörde emellertid åter 1798 och ersattes efter hand av ett flertal olika entreprenörer utom beträffande avträdesrenhållningen, för vilken år 1792 utfärdades ett reglemente, som bland annat föreskrev inrättande av trenne »anvisningskontor», å vilka allmänheten hade att anmäla ombyte av avträdeskärl.

Systemet med entreprenörer visade sig emellertid mindre fördelaktigt och renhållningsförhållandena i huvudstaden lämnade mycket övrigt att önska, vilket ledde tanken på kommunens övertagande av renhållningen, och skedde detta

genom drätselkommissionens beslut om upp-
rättande av ett renhållningsverk, som började
sin verksamhet den 1 maj 1859.

Renhållningsverket övertog nu avträdesren-
hållningen, varemot gatu- och gårdrenhållningen
fortfarande utfördes genom entreprenörer. Till
upplags- och omlastningsplats för såväl latrinen
som de vid lastningsstationerna av entreprenörerna
avlämnade soporna användes till en början Fjä-
derholmarna, tills staden för ett ändamålsenligare
utnyttjande av renhållningsprodukterna år 1885
inköpte Ridderösvik och Lövsta i Järfälla socken
(se vidare nedan sid. 57). För avträdesrenhåll-
ningen gälla föreskrifter, utfärdade den 31 mars
1892; för verkets hithörande skyldigheter är
renhållningsverkets direktör ansvarig. Beträf-
fande lokaler för mottagande av buding, deras
antal och adress, tiden då de hållas öppna för
allmänheten samt andra därmed sammanhän-
gande anordningar utfärdar överståthållaräm-
betet på drätselnämndens andra avdelnings fram-
ställning särskilda kungörelser. Hämtning be-
talas enligt av stadsfullmäktige beslutad, av
överståthållarämbetet fastställd taxa (se nedan).

Efter långvariga förhandlingar beslöt stads-
fullmäktige i november 1895, att staden skulle
övertaga även renhållningen av gator och allmänna
platser, däri inbegripet även bortförande av snö
och is m. m. Fastighetsägarna skulle befrias från
detta bestyr på så sätt, att för varje fastighet
årligen erlades en till beloppet en gång för alla
bestämd avgift, därav 85 % användes till bestri-
dande av årskostnaden för gaturenhållningen och
15 % avsattes till en fond för avlösning av hus-
ägarnas omformölda gaturenhållningsskyldighet,
tills denna fond uppgått till sådant belopp, att
röntan motsvarade det belopp, som beräknats
som stadens årskostnad för renhållningen, vid
den tid, staden övertog densamma, dock att in-
betalning ej skulle ske längre än 50 år. Detta
stadsfullmäktiges beslut fastställdes den 22 ja-
nuari 1898 av kungl. maj:t, som därvid före-
skrev vissa villkor och förbehåll för sagda över-
tagande av renhållningen. Gaturenhållningsav-
giften bestämdes av uppskattningsnämnder, en
för varje territoriell församling. Allteftersom
nya gator utläggs och öppnas för trafik, äger
uppskattning av renhållningsavgift för vid dem
belägna fastigheter rum. Den sålunda över-
tagna gaturenhållningen ombesörjdes till en
början dels av renhållningsverket självt, dels
av utav verket antagna entreprenörer. Renhåll-
ningsverket utför emellertid nu självt från den 1
oktober 1910 helt den från fastighetsägarna över-
tagna renhållningsskyldigheten. Genom avtal
med kronan av den 4 oktober 1901 övertog
staden även dess renhållningsskyldighet med
undantag för gatorna vid kungl. slottet, Skepps-
och Kastellholmarna, veterinärinstitutet och vissa
regementens kaserner. Kommunen ombesörjer,
där fastighetsägare så önskar, även gårdsren-
hållning efter särskild taxa (se nedan), men
besörjes gårdsrenhållningen huvudsakligen av

entreprenörer (den största är för närvaran-
de AB. Sleipner) och av fastighetsägarna själva.

Tvenne viktiga förbättringar i huvudstadens
renhållningsväsen hava genomförts under de
senare åren genom stadsfullmäktiges beslut an-
gående tillåtelse att med vissa undantag an-
vända vattenledningsvratten för spolning av vatten-
klosetter (enligt beslutet år 1904 för vatten-
klosetter med septic tank, enligt beslutet 1909
även för sådana utan septic tank) samt genom
fullmäktiges beslut den 19 november 1906 angä-
ende tvädning av hussockorna i gödselsopor och
skräpsopor, varigenom blivit sörjt för att av-
fallet på ett naturligt sätt kan undanröjas dels
genom försäljning till gödsel och dels genom
förbränning. Den del, som kan användas som
gödningssämne, försäljes genom huvudkontoret;
angående fördelningen av skräpsoporna, se nedan
under avdelningen vid Lövsta.

Renhållningsverket sorterar under drätsel-
nämndens andra avdelning. I spetsen för verket
står en direktör, som chef för de båda avdel-
ningarna, den i Stockholm och den vid Lövsta.
Under direktören står en inspektör som ledare
av det tekniska och en kamrerare för ekonomien
och räkenskapsväsendet samt en föreståndare för
avdelningen vid Lövsta, se vidare nedan.

Kungörelser m. m. Ordningsstadgan för
rikets städer, fastställd av kungl. maj:t den 24
mars 1868. Särskilda ordningsföreskrifter för
Stockholm utöver vad ordningsstadgan för ri-
kets städer innehåller, överståthållarämbetets
kung. den 11 jan. 1869. Hälsovårdsstadgan för
riket, fastställd av kungl. maj:t den 25 sept.
1874 och i sin helhet tillämplig på Stockholm
fr. o. m. 1878 enligt kung. den 10 aug. 1877 (med
undantag dock rörande föreskrifter om avträdes
anordnande, enl. kungl. brev den 31 dec. 1886).
Överståthållarämbetets kungörelse ang. särskilda
föreskrifter om renhållningen inom egendomarna i
huvudstaden den 31 mars 1892 (renhållnings-
stadgan*). Kungl. brev ang. kommunens över-
tagande av fastighetsägarnas bestyr med gatu-
renhållningen den 22 jan. 1898. Kungl. brev
ang. kommunens övertagande av kronans gatu-
renhållningsskyldighet för sina fastigheter den 4
okt. 1901. Överståthållarämbetets kungörelse
den 22 april 1904, med ändrade bestämmelser i
anledning av kommunens övertagande av gatu-
renhållningen. Överståthållarämbetets kungö-
relse angående sopstationerna den 20 juni 1904,
angående transport av avträdesorenlighet den 5
april 1905 och angående fördelningen av soporna
den 15 jan. 1907 och 15 juli 1912. Överståt-
hållarämbetets kungörelse den 5 juli 1913 ang.
huvudstadens indelning i budingdistrikt. (Jfr
karta i kalenderens statistiska avdelning).

Instruktion. Någon särskild instruktion
finnes ej.

*Stat år 1916: Utgifter: renhåll-
ningsverkets drift: 2,259,702. 03 kr.: avträdes-
renhållning: 236,300 kr.; gatu- och gårdsren-
hållning: 1,541,800 kr.; avfallens emottagande*

Dn. och vidare behandling: 481,602:03 kr. *Inkomster: renhållningsverkets drift:* 1,493,015:44 kr.: avträdesrenhållning: 201,000 kr.; gatu- och gårdsrenhållning: 1,090,000 kr.; avfallets försäljning m. m. 202,015:44 kr. För renhållningsväsendet beräknas sålunda en brist av 766,686:59 kr., varav 35,300 kr. belöpa sig på avträdesrenhållning, 451,800 kr. på gatu- och gårdsrenhållning samt 279,586:59 kr. på avfallets emottagande och vidare behandling.

Renhållningsverkets avdelning i Stockholm.

Adress m. m., se ovan.

Direktör (0).

Tingsten, K. A. (förordnad t. o. m. 1920),
mottagningstid: 11—1; rt. 27 73; st. 34 38.

Kamrerare (15).

Nordwall, B. I. S., tjl. (se vidare under kammarkontoret); *tj.f. Odhner, G. V.*, kontorsskrivare (se nedan), mottagningstid: 10—12; rt. 127 73; st. 34 38.

Inspektör (15).

Carell, E. A. H., mottagningstid: 12—1, rt. 27 73; st. 39 44.

Kontorsskrivare (9).

Reuszner, J. A. H.; *Odhner, G. V.*, tjl., tf. kamrerare (se ovan), *tj.f. Lindvall, E. L.*, kontorsbiträde (se nedan).

Kontorsbiträden.

Lindvall, E. L., tjl., tf. kontorsskrivare (se ovan) (7); **Medin, Anna M. I.**, **Berglund, f. Blomquist, Sigrd A.**, **Nilsson, Gerda N. I.**, en vakant (5).

Skrivbiträden (4).

Lundgren, Helga S. T.; **Berglund, Judit M. L.**; en vakant.

Renhållningsstationen för Östermalm och Djurgården.

Valhallavägen (i närheten av östra järnvägsstationen), *Va.*; rt. 128 23; st. 67 99, 86 76; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Björckebaum, O. W.

Kontorsskrivare (7).

Vakant.

Tillsyningsmän (8).

Nilsson, E.; **Hellberg, K. P.**; **Jönsson, H. E.**; **Lindahl, K. K.**; **Thunberg, A. W.**

Tillsyningsman (7).

Andersson, E.

Renhållningsstationen för Norrmalm och Kungsholmen.

Norrbackagatan 17, *Va.*; rt. 128 22; st. 82 01; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Sandberg, A. M. J:son.

Kontorsskrivare (7).

Wetterholm, E. J.

Tillsyningsmän (8).

Rydberg, K. J.; **Hallqvist, J.**; **Lindblad, E. G.**; **Enström, N. E.**; **Lundell, W. E.**

Tillsyningsman (7).

Hammarstedt, J. T.

Renhållningsstationen för Södermalm och Staden inom broarna.

Åsögatan 2, *Sö.*; rt. 128 24; st. 15 43 och 38 19; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Nilsson, J. O.

Kontorsskrivare (7).

Pehrsson, C. H.

Tillsyningsmän (8).

Dahlin, F. J.; en vakant.

Dessutom fyra *extra tillsyningsmän.*

1:a distriktets budningskontor

(för den del av Östermalm, som norrifrån räknat i väster och söder begränsas av Sturegatan, Humlegårdsgatan, Skepparegatan samt den till Oscars församling hörande delen av Djurgården), *Linnégatan 42, Ö.*; st. 9 61; 9—3.

Bokhållare (4).

Olsson, Karin D.

2:a distriktets budningskontor

(för den del av Östermalm och Norrmalm, som österifrån räknat begränsas av Skepparegatan, Humlegårdsgatan, Sturegatan, Karlavägen, Runebergsgatan, Roslagstorg, Tegnérsgratan, Stora Badstugatan, Oxtorgsgatan, Malmkillnadsgratan, Malmtorgsgatan fortsatt till Norrström, jämte Skepps- och Kastellholmarna samt Helgeandsholmen), *Lästmakaregatan 20, C.*; st. 9 33; 9—3.

Bokhållare (4).

Eckerström, Bertha M.

3:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som norrifrån räknat i väster, söder och öster begränsas av Sveavägen, Stora Badstugatan, Tegnérsgatan, Roslagstorg, Runebergsgatan, Karlavägen, Sturegatan samt den till Engelbrekts församling hörande delen av Djurgården), *Surbrunnsgatan 27, Va.*; st. 932; 9—3.

Bokhållare (4).

Widman, f. Thalén, Sigrid T.

4:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som norrifrån räknat i öster och söder begränsas av Sveavägen och Stora Badstugatan, Kungstensgatan, Dalagatan och Tegnérsgatan fortsatt till Klaraviken), *Häl-singegatan 1, Va.*; st. 8692; 9—3.

Bokhållare (4).

Bierne, f. Johansson, Hildegard M. A.

5:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som ligger söder om Tegnérsgatans fortsättning från järnvägslinjen till Klaraviken och väster om järnvägen samt hela Kungsholmen), *Bergsgatan 19, K.*; st. 969; 9—3.

Bokhållare (4).

Johansson, J.

6:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som i norr och väster begränsas av Kungstensgatan, Dalagatan, Tegnérsgatan fortsatt till järnvägen, järnvägslinjen samt i öster och söder av Stora Badstugatan, Oxtorgsgatan, Malmskillnadsgatan, Malmtorgsgatan fortsatt till Strömmen och Norrström), *Klara norra kyrkogata 30, C.*; st. 908; 9—3.

Bokhållare (4).

Lindvall, Signhild A. M.

7:e distriktets budningskontor

(staden inom broarna samt den del av Södermalm, som norrifrån räknat begränsas av Bellmansgatan, St Paulsgatan, Björngårdsgatan fortsatt till Folkungagatan, Folkungagatan och Renstjärnasgatan fortsatt norr ut), *Gamla järnvägen Sö.*; st. 3221; 9—3.

Bokhållare (4).

Lundin, Agda A.

8:e distriktets budningskontor

(för den del av Södermalm, som norrifrån räknat ligger väster om Bellmansgatan, St Paulsgatan, Björngårdsgatan fortsatt till Folkungagatan och Helgagatan fortsatt söderut), *St Paulsgatan 37, Sö.*; st. 3247; 9—3.

Bokhållare (4).

Hallongren, Elin A.

9:e distriktets budningskontor

(för den del av Södermalm, som norrifrån räknat ligger öster och söder om Renstjärnasgatan, Folkungagatan och Helgagatan fortsatt söderut), *Renstjärnasgatan 28, Sö.*; st. 3239; 9—3.

Bokhållare (4).

Reuzner, f. Grewell, Alma A. L.

Renhållningsverkets avdelning vid Lövsta.

Hässelby villastad; rt. Hässelby 3; st. Hässelby 4; kontorstid: 9—4.

För att möjliggöra sopors och latrins snabba bortförande anlade staden under åren 1886—89 dels inom staden tre järnvägsstationer, vilka genom statens och Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar stå i direkt förbindelse med Spånga station, dels ock en 7 kilometer lång järnväg, som från sistnämnda station sträcker sig till den vid Mälaren belägna egendomen Lövsta, vilken samtidigt inköptes och på vilken anordnades en station för emottagande och utsklepning av avfallet samt för latrinkärlens rengöring. Under årens lopp hava här utförts betydande utvidgningar för att enligt moderna metoder behandla och utnyttja de olika slagen av avfall. Latrinet rensas först med maskinkraft, varefter det antingen försäljes såsom råvara eller fabrikmässigt uppblandas med torv till torvmullspudrett. Soporna uppdelas (fr. o. m. den 1 juli 1907) i staden i gödselsopor och skräpsopor och anlända dessa i skilda vagnar. Gödselsoporna utskleppas under seglationstiden samma dag de emottagits, men läggas under vintern i upplag för att sedermera utskleppas under seglationstiden. Latrin, torvmullspudrett och gödselsopor äro starkt efterfrågade gödningsämnen och försäljas till lantbrukare, huvudsakligen i Mälardalen och Stockholms skärgård. Ur skräpsoporna utplockas säljbara beståndsdelar såsom papper, lump, järnskrot, glas m. m., och resten förbrännes i ugnar, varvid värmets tillgodogöres för verkets olika behov av drivkraft och elektriskt ljus. Antalet ugnar är sex, av vilka två uppförts år 1909. På detta sätt alstrad ånga och elektrisk kraft försäljes även till slakthus- och saluhållstytrelsens härstädes

Dn.

Dn. belägna destruktionsanstalt (se sid. 164) Renhållningsverket använder för utskjoppning av latrin, pudrett och sopor två bogserbåtar samt 40 öppna och 11 däckade pråmar om tillsammans 3,320 registerton. För pråmarnas reparation äger renhållningsverket därstädes ett mindre varv.

Instruktion. Instruktion för föreståndaren för renhållningsverkets station vid Lövsta, fastställd av drätselnämndens första avdelning den 6 sept. 1892.

Föreståndare (14).

Forssman, E. Hj.

Kontorsskrivare (11).

Ljungström, G. I. N.

Kontorsbiträde (5).

Smedin, Hj. I.

Ångbåtsbefälhavare

(2,400 kr., 10 % kaplake å influtna bogseringsavgifter; ej å stat).

Kilander, E. N.

Tillsyningsmän (8).

Eklöf, F. C:son; Johanson, K. E.

Förteckning över läkare för renhållningsverkets arbetare.

(Då dessa läkare, med vilka staden uppgjort visst akord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta som stadens tjänstemän, har deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalavdelningen.)

På grund av överenskomna bestämmelser skola stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som av stadens läkare föreskrives.

Till läkare för verkets arbetare hava t. v. antagits:

För de norra stadsdelarna.

Sundberg, L. G. T., Nybrogatan 11 A, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: 9—10.

Lagergren, J. E., Upplandsgatan 33, Va.; rt. 21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Spangenberg, K. G. V., S:t Eriksgatan 25 B, K.; rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

För de södra stadsdelarna.

Olson, E., Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10, 2—3.

Åkerström, K. D., Hornsgatan 29 B, Sö.; rt. 30 13; st. 307 99; mottagningstid: 9—10.

För avdelningen vid Lövsta.

Karlén, O. A., posthuset, Sundbyberg; rt. Sundbyberg 68; st. Sundbyberg 2 68; mottagningstid: vardagar 8,30—11, söndagar 9—10.

Renhållningsverkets veterinär.

Dahlström, Hj., professor.

Stockholms stads brandväsen.

Johannes brandstation: Malmkillnads-gatan 64, C.; rt. och st. namn: *Brandkåren,* växel för anmälan om eldsvådor, sjukdoms- och olycksfall samt för tjänstemeddelanden. *Katarina brandstation: Tjörhovsgatan 11, Sö.;* *Maria brandstation: Krukmakaregatan 22, Sö.;* *Kungsholmens brandstation: Fleminggatan 24, K.;* *Östermalms brandstation: Skepparegatan 34, Ö.;* *Djurgårdens brandstation: Allmänna gränd, Ö.Dj.;* *Värtans brandstation: Värtahamnen.*

Av ovanstående brandstationer är förutom Johannes brandstation endast Katarina brandstation i förbindelse med brandkårens telefonväxel, övriga brandstationer hava endast brandkårens egna telefoner.

Redan de medeltida författningarna innehålla stadganden rörande fastighetsägares skyldighet att hålla viss brandredskap, förbud mot värdslost handskande med eld ävensom stadganden angående skyldighet att biträda med eldsläckning. Till följd av dessa föreskrifters primitiva natur ävensom framför allt det eldfarliga byggnadsmaterialet, trähus med näver- och torvtak, härjades huvudstaden emellertid av många och omfattande eldsvådor, som stundom lade hela stadsdelar i aska. Enligt en den 10 maj 1661 utfärdad brandordning indelades Staden inom broarna i olika distrikt med var sin brandmästare, varje hushärd skulle hålla förutom annan brandattiralj en spruta, varjämte hela distriktet var skyldigt anskaffa en större spruta, som underhölls av staden; stadens åkare voro pliktiga köra vatten. Nya brandordningar utfärdades 1675 och 1728: den senare innehåller uppgift om olika signaler (flaggor, skott, klämtslag etc.), varmed eldsvådor i de olika stadsdelarna signalerades. Den 1 oktober 1828 fick Stockholm åter ett nytt brandreglemente. Staden delades nu i sexton distrikt; överstyrelsen över brandväsendet fördes av överståthållaren med biträde av polismästaren och en särskild brandadjutant, avlönad av Stockholms stads brandförsäkringskontor, ställdes till överståthållarens förfogande. Detta reglemente gällde med några ändringar, till dess staden fick en brandkår.

Organisationen av huvudstadens nuvarande brandväsen tog sin början på hösten 1875, efter att frågan härom stått på dagordningen alltsedan 1858. Den 13 okt. 1874 hade nämligen beredningsutskottet avgivit utlåtande angående brandväsendets ordnande, vari hemställdes, att stadsfullmäktige, dels under förutsättning av anslag från Stockholms stads brandförsäkringskontor och Stockholms stads brandstodsbolag till

försäkring av lösegendom och dels med beräkning av garnisonens och flottans biträde såsom reserv, bland annat måtte besluta, att 7 brandstationer, därav två huvudstationer, skulle upprättas, att högsta befälet vid eldsvådor skulle föras av en brandchef, att för elds dämpande under vanliga förhållanden och räddningsarbetets verkställande skulle bildas en särskild, under eget befäl ställd och för ändamålet övad kår, bestående av minst 100 man utom befäl, att för utryckning skulle begagnas hästar och en brandtelegraf anordnas, så att klämtning endast komme att äga rum vid utomordentliga tillfällen. Vidare hemställdes, att under alla förhållanden medel skulle beviljas till inköp av en ångspruta och 4 handkraftsprutor. Denna framställning godkändes av stadsfullmäktige den 1 december s. å., dock med den ändring, att brandkåren skulle bestå av, förutom brandchef, 2 löjtnanter, 4 underofficerare och 150 man. Av de båda huvudstationerna bestämdes, att den norra skulle förläggas till stadens egendom n:r 64 Malmskillnadsgatan och den södra till n:r 11 Tjårhovsgatan. Den nya brandordningen för Stockholm utfärdades den 30 okt. 1875.

Brandkårens personal utgjordes vid början av år 1816 av, förutom brandchefen, en brandkapten, en förste brandlöjtnant, två andre brandlöjtnanter, en överbrandmästare och verkstadsföreståndare, tillika maskinist, en överbrandmästare och telegraufföreståndare, en överbrandmästare och redogörare, sju brandmästare, varav tre tillika äro maskinister, 37 brandförmän samt 177 brandmän; tillsammans 5 officerare, 10 underofficerare och 214 tillhörande manskapsskassen.

Brandchefens tillsättes av drätselnämndens första avdelning; där ej stadsfullmäktige annorledes besluta, sker tillsättningen å viss tid, fem eller tio år, alltefter avdelningens beprövande. Övrigt befäl vid brandkåren tillsättes av avdelningen efter brandchefens hörande medelst förordnande till vidare. Underbefäl och manskap vid brandkåren antagas av brandchefen medelst kontrakt.

Brandchefen är i första hand ansvarig därför, att stadens brandväsen är i överensstämmelse med brandordningen till alla delar ändamålsenligt ordnat. Han är därjämte skyldig att iakttaga vad brandstadgan för rikets städer rörande hans befattning innehåller. Brandchefen är brandkårens befälhavare och såsom sådan berättigad till ovillkorlig lydnad övriga befälets och manskapets sida.

Brandkåren hade vid början av år 1916 manskap fördelat på sju stationer, nämligen Johannes, Katarina, Maria, Kungsholmen, Östermalm, Djurgården och Värtan. Härtill komma sjöängsprutorna S:t Erik och Phoenix.

På grund av Johannes och Katarina brandstationers förseende med automobilredskap indrogs Rådstugans brandstation den 19 augusti 1914.

I enlighet med bestämmelserna i det mellan staden och Brännkyrka socken träffade inkorpo-

reringsavtalet har under år 1914 redskapsskjul uppförts i Orby och Södertörns villastad, varjämte en brandförmän förlagts i vardera samhället.

I och för uppförande av en brandstation i Liljeholmen å tomten Grönbrink n:r 3 ha stadsfullmäktige anslagit en summa av 182,000 kr.

I det nyinkorporerade Bromma kommer ett redskapsskjul att uppföras i Kuagsholms villastad, varjämte tvenne brandförmän komma att förläggas i Bromma å ännu ej bestämda platser. Med Sundbybergs kommun har avtal träffats om biträde vid eldsvåda inom Mariehälls och Bällsta samhällen.

För övervakande av att vad i byggnads- och brandordningarna eller eljest till förekommande av eldfara eller till lätnad för elds släckande finnes föreskrivet vederbörligen iakttagas ävensom att föreskriven brandredskap finnes och i gott skick underhålles, förriättas årligen inom varje församling brandsyn av vederbörande poliskommissarie med biträde dels av vederbörande sotare, dels av två sakkunniga män, av vilka den ene skall vara byggmästare eller eljest en i husbyggnad fullt kunnig person och den andre kakelugnsmakare eller en i kakelugnsmakararbetet eljest fullt kunnig person. De sakkunniga tillsätts årligen i februari månad av drätselnämndens första avdelning och åtnjuta den ersättning nämnden bestämmer. Brandsynerna hållas i maj eller juni månad, och skola därvid anmälda bristfälligheter vara avhjälpta före av synemännen i september hålles efterbesiktning, vid risk att de annars avhjälpas genom polismyndighetens försorg på vederbörande huslägares bekostnad.

Rörande sotning se ovan sid. 21.

Sjuk- och djurtransportväsendet utgör sedan i mars år 1902 en del av brandkårens verksamhet. För verkställande av sjuktransporter finnas numera 4 sjukvagnar (därav 2 automobiler), uppställda å Johannes, Katarina och Maria brandstationer. Det har visat sig, att dessa vagnar fyllt ett verkligt behov; deras användning har år från år ökat. För djurtransporter (sjuka och döda djur) äro tvenne, svenska allmänna djurskyddsforeningen tillhöriga, vagnar sedan år 1905 uppställda hos brandkåren, efter det brandkåren övertagit bestyret med dessa transporter, som förnt sedan år 1901 ombesörjts av stadens renhållningsverk. På grund av stadsfullmäktiges beslut den 21 sept. 1914 om brandkårens förseende med motordrivna fordon ha 28,000 kr. beviljats till inköp av tvenne kombinerade djurtransport- och olycksfallsautomobiler, av vilka en under år 1915 anskaffats och uppställdt å Katarina brandstation. (Se vidare under hälsovårdsnämnden sid. 92.)

Instruktioner m. m. K. brandstadgan för rikets städer den 8 maj 1874. Brandordning för Stockholm den 30 okt. 1875 med ändringar den 20 april 1878, 24 febr. 1879, 15 dec. 1890, 26 febr 1892, 21 mars 1895, 17 juli 1911, 13 dec. 1912 och 16 juni 1914.

Dn. (Enligt stadsfullmäktiges beslut den 25 febr. 1913 är brandordningen tillämplig jämväl med avseende å Brännkyrka.) Bestämmelser ang. pensionering av vid Stockholms brandkår anställda brandförmän och brandmän, antagna av stadsfullmäktige den 11 dec. 1913. Instruktion för manskapet vid Stockholms brandkår 1893. Bestämmelser för tillämpning av brandmanskapets avlöningsstat, fastställda av drätselnämndens första avdelning den 27 jan. 1914. Bestämmelser ang. uniformspersedlar för brandkåren, fastställda av drätselnämndens första avdelning den 7 dec. 1915. Överståthållarämbetets reglemente ang. soiningen i huvudstaden den 25 april 1871 med ändringar den 28 juli 1903, 31 maj 1904, 27 april 1908, 17 jan. och 14 dec. 1912, 31 dec. 1913 och 26 maj 1914.

Stat år 1916. Utgifter: 748,200 kr.: inkomster: 92,000 kr.

Avlöningar m. m. Rörande befälet se nedan. Brandman åtnjuter under de tre första åren en kontant avlöning av 1,200 kr. och är under denna tid skyldig bo i brandstationens logement, varest bostad, värme och lyse kostnadsfritt erhålles. Efter dessa tre år erhåller han fr. o. m. början av påföljande kalenderår en kontant avlöning av 1,500 kr. utan rätt till fri bostad, värme och lyse. Erhålles sådan bostad, avdrages härför å avlöningen 300 kr. för år. Härtill kommer fem löneförhöjningar, var och en å 120 kr. efter resp. 3, 6, 9, 12 och 15 års tjänst. Brandman åtnjuter fri uniformsbeklädnad, dock ej underkläder, fri vård av brandkårens läkare, fria medikamenter och fri sjukhusvård å allmänt rum. Utgår kost, avdrages härför 300 kr. för år.

Brandman, som förordnas till brandförmän, erhåller som sådan ett lönetillägg av 60 kr. om året, som efter tre år kan, efter brandchefens beprövande, höjas till 120 kr. för år. Personalen å brandkårens verkstäder ävensom linjepersonalen må efter ett års tjänst kunna tilläggas ett särskilt arvode av 100 kr. för år.

Brandchef (0).

Svinhufvud, A. A. S.; mottagningstid: 1—3 (utom tisdagar); rt. och st.: Brandkåren.

Brandkapten (16).

Borgenstierna, C. G. O. S.

Förste brandlöjtnant (14).

Gyllenhammar, C. A. M.

Andre brandlöjtnanter (13).

Kylberg, F. V.; **Hamberg**, A. G.

Överbrandmästare och verkstadsföreståndare (12).

Johansson, E. S.

Överbrandmästare och telegraufföreståndare (12)

(nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Norell, C. G.

Överbrandmästare och redogörare (11).

Jonasson, A.

Brandmästare (9).

Gilsay, V. L. A.; **Danielsson**, C. M. D.; **Mag-nusson**, H. J. A.; **Fryckberg**, A.; **Gedeborg**, E. V.; **Svenson**, A. L.; **Andersson**, J. A.

Brandförmän

(avlöning se ovan).

Antal: 37.

Brandmän

(avlöning se ovan).

Antal: 177.

Stockholms stads arkiv och bibliotek.

Norra Riddarholmshamnen 7 (ingång även från Birgerjarlstorg 12), St.; rt. 53 99; tillgängligt för forskning vardagar 11—3.

Stockholms stads arkiv började år 1885 inrymmas i en del av den forna pantlåneinrättningens lokaler å Riddarholmen (Birgerjarlstorg 12), vilka förenas av ett stort, runt torn, en kvarleva av Riddarholmens forna befästningar. I arkivet, som fr. o. m. 1897 blev tillgängligt för allmänheten, förvaras bl. a. Stockholms stads räkenskaper med verifikationer alltifrån 1573 (i oavbruten årsföljd från 1641), skottböcker från 1500- och 1600-talen, saköreslängder (1534—1637 spridda år), utskeppnings- och vägböcker (1572—1666 spridda år), handlingar angående auktionsverket, inkvarteringsverket, brandvaktsinstitutionen, börs-, bro- och hamnbyggnadsfonden, skräväsendet, tomtöreshandlingar (alltifrån 1610), diverse planer och ritningar, tjänstemannamatriklar m. m. Ävenså förvaras där kronoräkenskaper och taxeringslängder för Stockholms stad (fr. o. m. 1699), mantalslängder (fr. o. m. 1600-talet; i början spridda år; fr. o. m. 1835 med mantalsuppgifter) samt handlingar rörande poliskammaren (fr. o. m. 1776). Likaledes inrymmas där bemedlingskommissionens och borgerskapets femtio äldstes arkiv.

Med biblioteket har 1915 införlivats den till staden år 1900 donerade Wernerska samlingen.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads arkiv och bibliotek, fastställd av drätsel-nämnden den 25 jan. 1916.

Stat år 1916. Utgifter: 25,700 kr.

Föreståndare för arkivet

(4,200 kr.; ej å stat).

Bolin, E. G.

E. o. amanuenser.

Östman, N. F. tjl. (se sid. 26); Hellström, E. G.

Vaktmästare.

(1,200 kr.; ej å stat).

Jerling, K. J. A.

Stockholms stads auktionsverk.*Birgerjarlstorg 12, St.**Direktörsexpeditionen: rt. 113 11; st. 23 83; expeditionstid: 9,30—3; lördagar 9,30—2,30 och helgdagsaftnar 9,30—2.**Kassakontoret: rt. 113 06; st. 25 23; expeditionstid: 9,30—3; lördagar 9,30—2,30 och helgdagsaftnar 9,30—2.**Expeditionen för inlämning av auktionsgods: rt. 113 46; st. 28 10.**Avgifter.* Säljaren betalar till auktionsverket:

- I. För *lösegendom* i allmänhet 6% av inropssumman, vare sig försäljningen sker å eller utom auktionsverket; för *handelsvaror*, som säljas i så stora lotter, att inropssumman för varje lott uppgår till minst 100 kr., nedsättes auktionsavgiften vid börsauktioner till 1%, vid andra auktioner till 2% av inropssumman; för *aktier, obligationer och andra värdepapper*, när sammanlagda inropssumman å en försäljningsräkning ej överstiger 100 kr., 2% av densamma; å vad härutöver belöper till och med 1,000 kr. $1\frac{1}{2}\%$; å vad häröver belöper till och med 10,000 kr. 1%; å vad häröver belöper till och med 100,000 kr. $1\frac{1}{2}\%$ samt vad häröver belöper $\frac{1}{4}\%$;
 - för *fastighets-, fartygs-, uthyrnings- eller arrende- samt entreprenad-auktioner* gälla särskilda bestämmelser se auktionsreglementet § 13, 1, a), d), h)); för *återrop* av lösegendom betalas samma avgift som för försäljning; för handelsvaror å börsauktion dock hälften så mycket.
 - II. För varje med klubbslag fäst anbud erlagges därjämte i *slagavgift* 15 öre.
 - III. För varje lott, som *innumrerats men återtagits* före försäljningen, erlagges en avgift av 5 öre.
- Säljaren betalar dessutom *annonskostnaderna*.

För inrop å auktion äger auktionsvaktmästare av uppdragsgivaren erhålla 50 öre för varje uppdrag samt ytterligare 50 öre, om inropssumman överstiger 50 kr.

Redan i mitten av 1600-talet fanns i Stockholm ett av enskilda personer inrättat privilegierat auktionsverk. Det nuvarande auktionsverket räknar sitt ursprung från den år 1674 av trenne rådmän inrättade auktions- och adresse-kammaren i Stockholm, för vilken instruktion utfärdades den 27 februari 1674, upprättad av överståthållaren samt borgmästare och råd, under vars inspektion verket ställdes; direktionen av detsamma lämnades till de tre ovan nämnda rådmännen. År 1694 lades auktionsverket under magistratens direktion och förvaltning, men då stadens inkomst av detsamma blev ytterst ringa, lämnades detsamma åter till enskild person. Genom kungl. breven den 6 februari och 23 oktober 1733 kom auktionsverket åter under magistratens direktion; den närmaste tillsynen utövades av tvenne rådmän med titel direktörer. Det före 1907 gällande reglementet utfärdades den 13 april 1858. Genom kungl. brev den 4 mars 1864 överflyttades de åligganden, som tillhört auktionsdirektörerna, till stadens ombudsman.

Sedan beredningsutskottet efter av stadsfullmäktige erhållet bemyndigande den 3 mars 1898 tillsatt en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till omorganisation av stadens auktionsverk, och denna kommitté den 8 februari 1904 avgivit betänkande i ärendet, beslöt stadsfullmäktige den 27 november 1907 antaga nytt reglemente samt ny tjänste- och avlöningsstat för Stockholms stads auktionsverk. Verket, som, där ej annorlunda finnes stadgat, äger utslutande rätt att inom staden besörja försäljning genom offentligt utrop av all slags enskild egendom, sorterar enligt dessa bestämmelser under drätselnämndens första avdelning, som utfärdar instruktioner för verkets tjänstemän; den närmaste tillsynen och kontrollen utövas dock av dess chef, auktionsdirektören.

Reglemente m. m. Reglemente för Stockholms stads auktionsverk, fastställt av överståthållarämbetet den 12 dec. 1907, med ändring den 20 sept. 1909 och 29 juni 1910; av drätselnämndens första avdelning fastställd instruktion för tjänstemännen den 12 maj 1908 med tillägg och ändringar den 2 april 1912.

Stat år 1916. Utgifter: 133,243; 33 kr. Inkomster: 146,900 kr.

Direktör

(15, nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).
Tengroth, B. M., mottagningstid: 1—2; rt. 113 11; st. 23 83.

Dn.

Kommissarier

(13, samtliga nuv. innehavare kvarstå å övergångsstat).

Alexisson, F. P.; Lundholm, O. A.; Bauman, S. G.

Kassör (13).

Strauss, G. B.

Bokhållare, tillika aktuarie (12).

Fridholm, T.

Notarier (9).Alfheim, C. R., tjl., entreprenör för bokauktionskammaren (se nedan), *tjf.* Westberg, E. T. (se nedan); Thalén, U. E.; Alfheim, B. R.; Ruus, E. H.; en vakant.*Kassakontrollant* (9).

Britton, S. A. H. P:son.

Kontorskrivare (8).Westberg, E. T., tf. notarie (se ovan), *tjf.* Malmros, C. O., e. o. notarie (se nedan).*E. o. notaries.*

(Anslag 3,000 kr.)

Högner, E. F. R.; Malmros, C. O., tf. kontorskrivare (se ovan); Danielson, D. A.; Holmin, S. E. N.; Christensen, A. Chr.; Rosell, N. E.; Palmgren, G. E.

Förste vaktmästare

(6, jämte särskilt arvode 400 kr.).

Tiderman, P. A.; rt. 113 46; st. 28 10.

Utöpare (6).

Bergwall, C. F.; Översten, K. A. V.; Werner, C. O.

Vaktmästare (6).

Eriksson, C. E.; Eriksson, E. A.; Gustafsson, C. J.; Johansson, A. A.; Lundin, S. O.; Andersson, A.; Björnqvist, E. M.; Söderlund, K. E.; Lindberg, E.; Lundgren, O. Th.; Lindström, A. W.; Winborg, C. A.; Ahlberg, G. L.; Westholm, C. J. A.

Kontorsvaktmästare (4).

Klasson, S. A.

Dessutom *extra vaktmästare*.**Bokauktionskammaren.***Myntgatan 4, 1 tr., St.; rt. 115 13.**Expeditionstider: visning och lösning: tisdagar och fredagar 11—3; auktioner: onsdagar och lördagar 11—3, 5—8 samt, när så kräves, tisdagar och fredagar fr. kl. 5 e. m.**Avgifter.* Säljaren betalar till bokauktionskammaren:

För böcker, kartor, musikalier och autografer 9 % av inropssumman.

För *mynt* 5 % av inropssumman

Säljaren betalar dessutom annonskostnaderna samt bekostar katalogens upprättande och event. tryckning.

Den första kända bokauktionen i Stockholm förrättades 1668. Varken då eller under hela senare delen av 1600-talet fanns dock någon särskild bokauktionskammare utan böcker såldes genom »auktions- och adresse-kammaren» (jfr sid. 61). År 1702 klagade detta verk hos kansli-kollegium över Richard von der Hardts intrång »med sin upprättade bookauktion». Från den 14 februari 1703, då en förening ingickes emellan auktionskammaren och von der Hardt, och ett kontrakt dem emellan upprättades, kan bokauktionskammaren räkna sin tillvaro. Denna förening fastställdes den 22 september samma år av kansli-kollegium. Von der Hardt erhöi den 6 november 1705 k. fullmakt att vara bokauktionator i Stockholm (och Uppsala) och »afdelles afskilt och befrijat ifrån Stadsens Auction». Efter hans död lämnades alla bokauktioner enligt k. brev daterat Bender den 26 juli 1712 under deras förvaltning, som förde direktionen på »stadsens auctions- och adresse-kammare». Bokauktionskammaren var sedan ända till 1816 en särskild afdelning av auktionsverket med egen kommissarie och notarie. I följd av drätselkommissionens och utsedda kommitterades sista nämnda år gjorda förslag har bokauktionsverket från och med år 1817 varit ställt på entreprenad och dess första reglemente är utfärdadt den 30 oktober 1817. Sedermera utfärdade reglementen äro av den 21 november 1821 och den 9 februari 1831. Vid auktionsverkets omorganisation 1907 beslöto stadsfullmäktige, att bokauktionsverket fortfarande skulle lämnas på entreprenad.

Enligt det med drätselnämndens första afdelning upprättade kontraktet är entreprenören skyldig att förhåra den av afdelningen för auktionernas förrättande bestämda lokalen, vars inredning och möblering dock bekostas av afdelningen. Entreprenören har att bestrida alla med rörelsen förenade utgifter, med undantag av aflöning till notarie, som betalas av staden, var- emot han ensam äger uppbara auktionsprovisionen; skulle dock bruttoinkomsten överstiga 7,000 kr. för år skall överskottet lika fördelas emellan staden och entreprenören. Under sommarmånaderna (juni—augusti) liksom under tiden omkring jul och nyår hållas inga auktioner.

Reglemente m. m. Reglemente för bokauktionskammaren den 9 februari 1831. Kontrakt den 13 juni 1911 emellan drätsel-nämndens första afdelning och entreprenören.

Entreprenör.

Alfheim, C. R.; mottagnings-tid: månd., tisd., torsd., fred. 2—4 (under sommarmånaderna å särskilda tider enligt anslag); rt. 115 13.

Notariebiträde i bokauktionskam-
maren.

(2,000 kr.)

Kjellborg, G. R. O.Dessutom en *mäklare* och en *vaktmästare*.**Inkvarteringar.****Kasernen Tjärhovsgatan 11, Sö.; rt. 13073.**

Staden har skyldighet att inkvartera trupper, som av en eller annan anledning, t. ex. för att befordras till lägerplats eller för att vara till hands vid befarat upplopp, tillfälligtvis uppehålla sig i staden. Härför är reserverad en del av den byggnad, Tjärhovsgatan 11, i vilken Katarina brandstation är inrymd. För övrigt fullgör staden större delen av sin inkvarterings-skyldighet genom avtal med garnisonsregementena, till vilka utgå inkvarteringsersättningar.

Stat år 1916. Utgifter: 199,868: 02 kr.; inkomster: 21,450 kr. (statsanslag).

Avlöning. Kasernmästare: Innehavaren av brandkaptenbefattningen har att utan särskild ersättning bestrida göromålen som kasernmästare.

Kasernmästare.**Borgenstierna, C. G. O. S.,** brandkapten.**Friluftsmusik.**

I anledning av väckt motion beslöto stadsfullmäktige den 17 maj 1906 dels att i vardera av parkerna Vanadislunden, Kronoberget, Vita berget och Tantolunden uppföra musikpaviljonger, dels att ställa ett belopp till drätsel-nämndens första avdelnings förfogande till anordnande av friluftsmusik i nämnda parker. Den 18 december 1911 beslöto fullmäktige, att musik skulle utföras även i Vasaparken; en paviljong är numera därstädes uppförd. Samtidigt ökades anslaget med 1,600 kr. för utvidgning av konserterna under söndagarna med musik av fullständig militärorkester. Friluftsmusiken utföres genom av drätselnämnden engagerade militärmusikkörer två vardagar i veckan under månaderna juni—augusti i v-r och en av ovannämnda parker samt å söndagar omväxlande i Vasaparken och Humlegården samt å Adolf Fredriks torg, varjämte såväl vardags-som söndagskonserter utföras å olika platser

(Enskede och Tellusborg) inom Brännkyrka församling. Musikprogrammen granskas av kammarkontoret med tillhjälp av sakkunnigt biträde. Paviljongernas skötsel ombesörjes av byggnadskontoret.

Sedan under sommaren 1912 av Stockholms arbetarsångförening försök för uttrönande av allmänhetens intresse gjorts med utförande av sångstycken av manskör i samband med instrumentalkonserterna, hava stadsfullmäktige, då sångkonserterna livligt uppskattats, den 13 december 1912 och sedermera beviljat anslag för anordnande av sångkonserter. Till utvidgning av friluftsmusiken i dess helhet har anslaget höjts för år 1913 med 1,500 kr. och för år 1914 med 1,500 kr. År 1915 har anslaget ökat med ytterligare 1,000 kr., förnämligast med hänsyn till konsertverksamheten i Brännkyrka.

Anslag för år 1916: 22,000 kr.

Stockholms stads hundstall.**Cedersdal, Sveavägen 118, Va.; st. 20848;**
expeditionstid: 9—3.

I samband med kontrollen över hundskattens erläggande har ett hundstall upprättats för vilsekomna, av polisen infångade hundars upptagande och vårdande. Skötseln av detta hundstall har drätselnämndens första avdelning genom kontrakt den 3 november 1908 uppdragit åt svenska hundskyddsföreningen, som anställer och avlönar en av drätselnämnden och polismyndigheten godkänd vårdare samt uppbär ersättning av ägaren till i stallet intagen hund med en krona per dygn eller del av dygn jämte ersättning för annonskostnader. För hund, vilken icke av ägare avhämtas inom fem dagar, erlägger staden en krona per dygn för högst fem dygn, efter vilken tid djuret avlivas smärtfritt under kontroll av veterinär eller vid Johanna Häggs anstalt eller utlämnas till pålitlig djurvän enligt vissa av drätselnämnden fastställda villkor.

Stat år 1916. Utgifter för hundstallet jämte stämpling av skattemärken m. m.: 3,900 kr. Hundskatteuppbörden beräknas för år 1916 (utgå efter 15 kr. per hund) till 40,000 kr. Kungl. maj: har den 11 november 1910 avslagit stadsfullmäktiges begäran om förhöjning av hundskatten.

Vårdare

(1,200 kr.; fri bostad).

Erikson, L. E.**Dn.**

Hn.

Stockholms stads hälsöförvaltningsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsöförvaltningsnämnden.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; sessionstid varannan eller var tredje fredag kl. 6,30.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälsöförvaltningsanstalt i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fattighus och härbärgen, stodo i samband med munkväsendet. Först på 1600-talet började skolade läkare verka i huvudstaden och från början av samma århundrade finna vi där en stadsmedicus eller stadsphysicus med uppgift att tillhandagå stadens invånare med sjukvård; så småningom blev han emellertid huvudsakligen tjänsteman med skyldighet att besvara rättsmedicinska frågor och besörja fängelsesjukvård. Såsom medlem av det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en huvudsakligen stadens hälsöförvaltningsmyndighet utvidgades till ett statens ämbetsverk (nuv. medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 överinseendet över stadens övriga läkare. Från mitten av 1600-talet fanns i Stockholm även en stadskirurg eller stadsfältskär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandagå med läkarhjälp vid olycksfall och därför hålla s. k. fältskärsstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. brev 1757 förordnades om antagande av tre avlönade fattigläkare, till en början tillsatta och avlönade av staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 avlönade av staden. Sedan fattigvården i början på 1800-talet ordnats och fått kommunal karaktär, sorterade hälsöförvalden under fattigvårdsmyndigheten.

En systematiskt ordnad allmän hälsöförvaltning kom först i förra århundradet. Det var kolerans uppträdande i Europa år 1830, som verkade såsom en mäktig väckelse till organiserandet av hälsöförvalden i huvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn uteslutande till denna farosot påbjöd kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillståttandet av sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet allmänna sundhetsnämnden. Vid kolerans förnyade vandring till Europa på 1840-talet tillsattes i Stockholm änyo samma nämnd, som till följd av koleraperiodens långvarighet blev oavbrutet verksam under mer än halvtannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland verkställande myndigheter sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande all-

männa hälsöförvaltningsnämnden och sjukvården. Sundhetsnämnden fortröf med sin befattning till år 1878, då hälsöförvaltningsnämnden jämlikt hälsöförvaltningsstadgan för riket den 25 sept. 1874, som då trädde i kraft även för Stockholm, övertog dess bestyr med hälsöförvalden och jämlikt k. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och stadens sjukhus.

Nämnden är överstyrelse och förordnar särskilda understyrelser (för ett år i sänder) för stadens permanenta sjukvårdsanstalter med undantag av den, som är avsedd för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning prövas erforderlig och utfärdar för dem stadgar. Nämnden handhaver och stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och några andra anstalter, som inrättats för befordrande av nämndens verksamhet i hälsöförvaldens tjänst. Nämnden bestrider såväl de staden åliggande utgifter för sinnessjukas vård på stadens hospital som och kostnaderna för den staden åliggande provisoriska vård av sådana sinnessjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt.

Hälsöförvaltningsnämnden består av sju ledamöter och fem suppleanter. Ledamöterna äro dels självskrivna, dels valda. Självskrivna äro polismästaren och förste stadsläkaren. De övriga fem ledamöterna väljas för fyra år. Av dessa utse stadsfullmäktige fyra, magistraten en. Suppleanterna äro valda av stadsfullmäktige (fyra) och av magistraten (en) för fyra år.

Nuvarande ledamöter äro utsedda för tiden t. o. m. år 1917.

För revision av nämndens och underlydande styrelserns räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige enligt hälsöförvaltningsnämndens instruktion årligen fem revisorer.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads hälsöförvaltningsnämnd, antagen av stadsfullmäktige den 1 febr. 1896, med ändring den 5 maj 1902. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsöförvaltningsnämnden den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. 1910, 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914.

Stat år 1916. Utgifter: 5,446,405 kr.; inkomster: 1,185,800 kr.

Hälsövardsnämndens ledamöter.

Ordförande.

Norström, Cl. G., civilingenjör (såsom led. vald av stadsfullm.).

Vice ordförande.

Friedholm, J. A., rådman (såsom led. vald av magistraten).

Övriga ledamöter.

Tamm, V. A., polismästare (självskr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.).

Andrén, J. C., specierhandlare, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Forsner, J. H., prakt. läkare (vald av stadsfullm.).

Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Suppleanter.

Johansson, A. W., rådman (vald av magistraten).

Bodin, O. V. E., arkitekt (vald av stadsfullm.).

Vennerholm, J. G. H., professor (vald av stadsfullm.).

Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Kassaförvaltare.

Friedholm, J. A.; **Norström**, Cl. G.

Hälsövardsnämndens revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1915 års förvaltning.)

Alfvén, K. A., prakt. läkare.

Böhme, A. G., prakt. läkare.

von Koch, G. H., redaktör, stadsfullm.

Lundström, C. J., ingenjör, stadsfullm.

Simonsson, S. A., hallförmän, stadsfullm.

Hälsövardsnämndens byrå och expedition.

Vasagatan 4, C.; rt. 741, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 10—12, 12,30—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2.

Den dagliga ledningen av hälso- och sjukvårdsförvaltningen, för såvitt den tillhör hälsövardsnämndens handläggning, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan sid. 66), som varje söckendag å av nämnden bestämd tid är tillstädes å nämndens expedition, varest även sundhetsinspektören (se sid. 38), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 38) och bostadsinspektören (se sid. 92) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Erforderliga tjänstemän och betjänade vid expeditionen tillsätts för övrigt av nämnden medelst förordnande tillsvidare.

Instruktion. Instruktion för hälsövardsnämndens kamrerare, antagen av nämnden den 23 febr. 1906.

Stat år 1916. Utgifter 78,100 kr.; inkomster 9,100 kr.

Förste stadsläkare

(10,000 kr. jämte två ålderstillägg å 1,000 kr. vardera).

Andersson, L. I.; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tj. (se sid. 178), *tjf. Åfeldt*, N. O. E. (se nedan); rt. 7 41, 74 38; st. 52 61, 46 40; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E., tj. (se ovan), *tjf. Jansson*, J. E.; rt. 7 54; st. 67 00; träffas å kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen 1—2.

Bostadsinspektör (16).

Hultkvist, G. E.; rt. 74 38; st. 52 61; mottagningstid: 1—2.

Sekreterare

(3,000 kr.; ej å stat).

Schönmeyr, B. C., mottagningstid: måndagar, onsdagar, fredagar 1—1,30.

Ombudsman (15)

(gemensam med fattigvårdsnämnden, av avlöningen utgår 1,750 kr. från hälsövardsnämnden).

Tersmeden, E. G. B. G.

Kamrerare (14).

Lundberg, I.; rt. 741; 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 10—12, 12,30—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2.

Registrator (7).

Holmer, E. Kerstin R.

Kontorsbiträde (5).

Sjögren, M.

Förrådsförvaltare

400 kr.; ej å stat).

Johansson, A. G., (tillika syssloman vid Sabbatsbergs sjukhus).

Förste vaktmästare (6).

Åhrman, J. H

Vaktmästare (4).

Åhrman, K. O.

Hälsövardsnämndens upphandlingskommitté.

Sedan stadsens revisionskontor hos hälsövardsnämnden frambällit, hursom en del för sjukhusen gemensamma artiklar såsom ved, kol, tvål, säpa möjligen kunde erhållas till billigare pris i händelse gemensamma anbud kunde infordras från de olika sjukhusen, beslöt hälsövardsnämnden att

Hn.

Hn. under åren 1895 (delvis) och 1896 på försök genom en särskild upphandlingskommitté anordna gemensam upphandling för stadens sjukhus å ovannämnda artiklar ävensom kött och mjölk. Då detta upphandlingssätt visade sig fördelaktigt, fattades år 1897 definitivt beslut om dess användande, och bestyret hämn. ed uppdrogs å ten särskild *upphandlingskommitté*, för vars verksamhet för närvarande följande föreskrifter äro gällande.

Årligen före den 15 april utser hälsövardsnämnden en för kommunens alla sjukhus gemensam kommitté med uppgift att upphandla följande års behov av sådana förnödenheter, varav större kvantiteter åtgå. Till ledamöter i upphandlingskommittén utses en bland hälsövardsnämndens ledamöter såsom representant för epidemisjukhuset och en bland varje sjukhusstyrelses ledamöter.

Föremål för upphandling äro företrädesvis: tvål, såpa, kött, mjölk och vävnader samt bränsle (kol och koks) uppköpes dock av byggnadskontorets förrådsavdelning i sammanhang med uppköp för andra stadens inrättningar, men även andra artiklar kunna, om nämnden så prövar lämpligt, genom kommitténs försorg upphandlas.

Reglemente. Hälsövardsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 § 9 sådan denna lyder enligt hälsövardsnämndens beslut den 18 mars 1910.

Ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare, ordf.; **Carlsson, S. C.**, överläkare; **Hallgren, L. G.**, järnkramhandlare, stadsfullm.; **Nycander, O. J. T.**, direktör, stadsfullm.; **Sachs, J. E.**, direktör; **Wahlén, C. A.**, grosshandlare; **Wetterdal, H.**, överläkare; **Widtskiöld, J.**, köpman.

Sekreterare.

Hellsten, F. W., syssloman.

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarna se under de särskilda sjukhusen; ang. sundhetsinspektören, förste och andre stadsveterinären, bostadsinspektören, m. fl. se under hälsopolisen och bostadsinspektionen.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsättes av en valnämnd, bestående av överståthållaren, vilken i nämnden förer ordet, sex av och bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång utsedda ledamöter samt hälsövardsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i hälsövardsnämnden. Vederbörandes kompetens prövas dessförinnan av medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas av överståthållarämbetet. Förste stadsläkaren åligger att ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt allt, som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i huvudstaden och särskilt i de fattigas bostäder samt

i härstädes befintliga skolor, fabriker, verkstäder, välgörenhetsinrättningar och fängelser, och bör han för sådant ändamål självant eller på uppdrag av hälsövardsnämnden vidtaga behövliga undersökningar samt från distriktsläkarna förskaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet i stadens olika delar och med dem samråda i sådana viktigare hälsövardsfrågor, som ligga inom deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren är chef för personalen vid den hälsopolis, som lyder under hälsövardsnämnden och skall hava tillsyn över stadens allmänna sjukvård och äger i följd härav att hålla sammanträden med distriktsläkarna, besöka stadens sjukvårdsinrättningar och övertyra sammanträdena hos dessa inrättningars styrelser med rätt att deltaga i överläggningarna. Finner han därvid brister, vilka det icke ankommer på honom att avvälja, skall han hos hälsövardsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren och distriktsläkarna samt har insende över i staden praktiserande fältskärer, tandläkare och barnmorskor. Förste stadsläkaren åligger att bereda och införa hälsövardsnämnden fördraga alla ärenden, som angå stadens allmänna hälsövärd och sjukvård. Vissa i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 stadgade skyldigheter för hälsövardsnämnden som kommunalt tillsynsorgan utövas av förste stadsläkaren med biträde av en förste tillsyningsman hos hälsopolisen. Å tid, som hälsövardsnämnden bestämmer, bör förste stadsläkaren i allmänhet varje söckendag vara tillstädes å nämndens byrå för att tillhandagå med erforderliga upplysningar. Förste stadsläkaren må icke innehava eller förestå annan tjänstbefattning.

Andre stadsläkaren tillsättes på enahanda sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger bland annat, att på förordnande av överståthållarämbetet eller rådhusrätten verkställa inom staden och dess område förekommande rättsmedicinska besiktningar och liköppningar i enlighet med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarbetyg för inträde å arbets- eller försörjningsinrättning, att på begäran av enskild person avgiva utlåtande eller betyg över beskaffenheten av sjukdom och kroppsskada, att besörja sjukvården inom stadens fängelser, samt att hava närmaste tillsynen över fältskärstugor i staden. I övrigt har andre stadsläkaren att ställa sig till efterrättelse överståthållarämbetets särskilda föreskrifter i tjänsten samt att lämna det tjänstebiträde, som hälso- och fattigvardsnämnderna av honom äska till fullgörande av vad honom enligt instruktion åligger.

Distriktsläkarna tillsättes av hälsövardsnämnden medelst förordnanden tillsvidare. Distriktsläkares huvudsakliga åligganden äro: att utan särskild ersättning med läkarehjälptillhandagå alla i distriktet boende fattiga sjuka, vilkas medellöshet blivit behörigen styrkt, att utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka, som söka fattigunderstöd eller skola intagas å fattighus, för person, som söker inträde å arbets-

eller försörjningsinrättning och vilkens tillstånd icke tillåter honom att inställa sig å andre stads-läkarens tjänsterum, samt för barn, som skola intagas å allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör hava sin bostad inom det honom anvisade distriktet.

Förlossningsläkare antagas av hälsovårdsnämnden för beredande av tillgång till erforderlig läkarbehandling i hemmet vid barnsörd eller missfall samt för biträde vid tillsyn över barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Instruktioner m. m. Kungl. brev till överståthållarämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning av stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarna i Stockholm den 19 mars 1883 med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen av hälsovårdsnämnden den 11 febr. 1910. Instruktioner för läkarna inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 jan. 1913.

Förste stadsläkare (0)

(nuv. innehavare kvarstår å övergångsst.)

Andersson, L. I., hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, *C.*; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsläkare (15)

(nuv. innehavare kvarstår å övergångsst.)

Aspelin, J. M.; Myntgatan 4, *St.*; rt. och st.: polisens växel; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkardistriktet.

(Jfr vidare statistiska avdelningen.)

Nikolai läkardistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen.)

Distriktsläkare (11).

Scholander, C. Th.; Svartmangatan 21 & 23, *St.*; rt. 20 88; mottagningstid: 9—10.

Klara läkardistrikt

(omfattande Klara församling samt den del av Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérgsgatan mellan Upplandsgatan och Döbelngsgatan).

Distriktsläkare

(3,000 kr., jämte två ålderstillägg å 300 kr.).

Erdmann, Th. L.; Slöjdgatan 9, *C.*; rt. 68 80; st. Brunkeb. 29 60; mottagningstid: 9—10 (juni—sept. 10—11).

Kungsholms östra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling öster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, *K.*; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: 15 sept. —15 maj vardagar 9—10, helgdagar 10—11; 16 maj—14 sept. alla dagar 9—10.

Kungsholms västra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling väster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Spangenberg, K. G. V.; St Eriks-gatan 25 B, *K.*; rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks västra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söder ut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Kammakaregatan samt denna gata fram till Klaraviken).

Distriktsläkare (12).

Lagergren, J. E.; Upplandsgatan 33, *Va.*; rt. 21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks östra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söder ut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Tegnérgsgatan, denna gata till Döbelngsgatan, denna gata till Odengatan, denna gata till Sveavägen och denna väg norrut till Brunnsviken).

Distriktsläkare (11).

Olander, K. O. N., tjl., tf. överläkare vid Katarina sjukhus (se nedan); *tjf. Schmidt, F. W.*, Odengatan 56, *Va.*; rt. 35 28, st. 118 03; mottagningstid: 9—10.

Jakobs läkardistrikt

(omfattande Jakobs församling samt den del av Johannes församling, som ligger söder om Kungsgatan).

Distriktsläkare

(2,400 kr., jämte två ålderstillägg å 300 kr.).

Malmsten, K. A.; Blasieholmstorg 9, *C.*; rt. 29 44; st. 5 28; mottagningstid: 9—11,30.

Johannes läkardistrikt

(omfattande Johannes församling samt den del av Engelbrekts församling, som ligger norr om Odengatan och väster om Stockholm—Rimbo-järnvägen).

Distriktsläkare (12).

Ekelund, C. M.; Odengatan 39, *Va.*; rt. 65; st. 212 51; mottagningstid: 8,30—9,30.

Hn.

Hn. Östermalms västra läkardistrikt

(omfattande den del av Engelbrekts församling, som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna samt den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna).

Distriktsläkare (11).

Sundberg, L. G. T.; Nybrogatan 11 A, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Östermalms östra läkardistrikt

(omfattande den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna samt Oscars församling).

Distriktsläkare (11).

Nyström, E. J.; Storgatan 7 & 9, Ö.; rt. 27 15; st. 260 35; mottagningstid: 8.30—9.30.

Katarina norra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av församlingsgränsen i väster samt dennas fortsättning i Götgatan till Folkungagatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Tjärhovsgatan, denna gata till Erstagatan samt denna gata till Stadsgården).

Distriktsläkare (11).

Klingberg, A. F.; Folkungagatan 83, Sö.; rt. 25 33; st. 33 11; mottagningstid: 9—10.

Katarina östra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av Erstagatan från Stadsgården till Tjärhovsgatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Folkungagatan, denna gata till Nytorpgatan, denna gata till Nytorget samt Värmdögatan).

Distriktsläkare (12).

Gahn, H. R. C.; Renstjärnasgatan 15, Sö.; rt. 95 68; st. 135 33; mottagningstid: 9—10.

Katarina västra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av Värmdögatan, Nytorget, Nytorpgatan till Folkungagatan, denna gata till Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (12).

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10.

Maria östra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger öster om Skinnarviksgatan och Torkel Knutssonsgatan och i övrigt begränsas av församlingsgränsen).

Distriktsläkare (11).

Åkerström, K. D.; Hornsgatan 29 B, Sö.; rt. 30 13; st. 307 99; mottagningstid: 9—10.

Maria västra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger väster om Skinnarviksgatan, Torkel Knutssonsgatan till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata och församlingsgränsen söderut).

Distriktsläkare (12).

Ericsson, A. V.; Hornsgatan 54, Sö.; rt. 10 35; st. 36 63; mottagningstid: 9—10.

Liljeholmens distrikt

(omfattande den del av förutvarande Brännkyrka socken, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Pittja och det vattenavlopp, som från trakten av Steu-borg framgår till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Drougge, J. A.; kommunalhuset, Liljeholmen; rt. Liljeholmen 30; st. 30 03; mottagningstid: 10—11.

Älvsjö distrikt

(omfattande den övriga delen av förutvarande Brännkyrka socken, med undantag av den s. k. Enskedestaden).

Distriktsläkare (12).

Hulting, C. G.; villa Ätvehem, Älvsjö; rt. Älvsjö 49; st. Långbrodal 1 65; mottagningstid: 9—10, 3,30—4,30 (sön- och helgdagar 10—11).

Läkare för den s. k. Enskedestaden

(1,000 kr.; ej å stat).

Knaust, O. W.; Hornsgatan 58, Sö.; rt. 52 26; st. Söder 39 39, Enskede 84; mottagning: Södertörnsvägen 73. Enskede, måndag och fredag 11,30—12,30.

Läkare för Bromma.

(Arvodet utgår efter taxa.)

Olander, K. O. N.; Kungäbroplan 1, K.; rt. 37 51; st. 249 33; mottagningstid: 9—10.

Förlösningsläkare.

Avlöningar m. m. Tre läkare: arvode 500 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J., Arsenalsgatan 8 B, C.; rt. 88 86; st. 151 71; mottagningstid: vardagar 2—3, helgdagar 11—12.

För Staden inom broarna och Södermalm.

Granström, K. A.; Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: vardagar 2—3, helgdagar 9—10; 15 maj—1 okt. alla dagar 9—10.

För Kungsholmen.

Gårdlund, C. H. W. A.; Kungsgatan 59, C.;
rt. 13 18; st. 13 18; mottagningstid: vardagar
1,30—2,30.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan
under respektive sjukhus.)

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande egentliga sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, sjukhuset St Göran, provisoriska sjukhuset, Katarina sjukhus, Maria sjukhus, södra barnbördshuset, epidemisjukhuset, Söderby sjukhus, barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne samt sjukhuset vid Långbro.

Allmänna försörjningsinrättningens avdelningar för kroppsjuka och sinnessjuka lyda under fattigvårdsnämnden (se sid. 106).

Hälsovårdsnämnden utser årligen i december månad för det kommande året särskilda styrelser till förvaltning av huvudstadens sjukhus med undantag av det, som är avsett för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning, samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning prövas erforderlig. Varje sjukhusstyrelse består av fyra ledamöter jämte överläkaren eller, därest flera överläkare finnas, den av dem, som av nämnden blivit förordnad till sjukhusdirektör. Styrelse väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassadirektör. Styrelsen sammanträder så ofta göromålens gång så fordrar, dock minst en gång i månaden.

Förste stadsläkaren åligger att övervaka sjukhusens verksamhet och förvaltning, och är han berättigad att deltaga i överläggningarna vid styrelsernas sammanträden, till vilka han alltid skall erhålla kallelse. Överläkaren eller vid sjukhus med flera än en överläkare den av dem, som hälsovårdsnämnden vid det årliga styrelsevalet förordnar, är sjukhusets direktör och såsom sådan mellan styrelsens sammankomster sjukhusets inför styrelsen ansvarige styresman i den utsträckning och med den myndighet, som styrelsen bestämmer.

Överläkare tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnande på viss tid, fem eller tio år. Överläkare är närmaste förman för å hans avdelning anställda underläkare

Underläkare antages för högst tre år av hälsovårdsnämnden efter hörande av vederbörande direktör eller överläkare. Underläkare åligger att vara boende inom sjukhus, där han är anställd.

Sjukhusläkarne undantogs vid 1911 års lönerogering för stadens befuttningshavare, men har efter kommittéutredning i frågan, en lönerogering våren 1914 beslutits, med retroaktiv tillämpning från sagda års början. I samband härmed borttogs den förutvarande skillnaden mellan underläkare och amanuenser, de senare förnt tillsatta av sjukhusstyrelserna.

Hn.
För att å sjukhus intagas bör den sjuke själv eller genom ombud på den för varje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) förete läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och om så påfördras prästbetyg;

2:o) avlämna ansvarsförbindelse av vederhöftig person eller annan säkerhet för all sjukvårdsävenso för begravningskostnad, ifall densamma skulle komma att av sjukhuset bestridas.

För erhållande av kostnadsfri sjukvård skall rotemens intyg företes ang. bostad, fattigdom och fattigvårdshemort.

Personer, träffade av olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ovan bestämda handlingar ofördröjligen anskaffas.

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. och 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914. Spisordning och utspisningsstat för stadens sjukhus antagen av hälsovårdsnämnden den 19 febr. 1909 med ändringar den 28 nov. 1913.

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»; st. 66 19, 217 91.

Mottagningstid:

för utvärtes sjuka kl.	10—11 f. m.	varje dag
> invärtes >	11—12 >	>
> kvinnosjudd.	> 10,30—11 >	>
> ögonsjukdomar >	9,30—10 >	>
> öron-, näs- och halssjukdomar >	10,30—11 >	>

Besökstid: allmänt rum vardagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3;
isolerings- och tuberkulospaviljongerna onsdagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskillt rum för stockholmsbo . .	kr. 4,50
> > > landsortsbo . . .	> 7—
> halvenskillt > > stockholmsbo . . .	> 3—
> > > landsortsbo . . .	> 5—
> allmänt > > stockholmsbo . . .	> 1—
> > > landsortsbo . . .	> 3—

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Mer än 15 års förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna föregingo beslutet om detta sjukhus byggande. Dessa förhandlingar inleddes genom tillsättandet år 1858 av en kommitté och avslutades genom stadsfullmäktiges godkännande den 2 december 1872 av de framställda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, vilken i januari 1879 med 340 sängar kunde öppnas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och även genom andra viktiga förbättringar. Den 22 april 1907 beslöt stadsfullmäktige att för en kostnad av 1,550,400 kr. uppöra trenne

E. Hansson
tub. 24.

Kat. summa: 443 4/10
Långbro

Hn. nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsavdelning samt den 16 februari 1908 en tvättstuga till en kostnad av 79,600 kr. Den 18 december 1908 ansgo stadsfullmäktige 210,150 kr. till en särskild paviljong för öron- och ögonsjukdomar, som under hösten 1910 började beläggas. En röntgenavdelning öppnades under år 1910. Sjukhusets 813 sängar äro fördelade på sju avdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonavdelning med 24, en öronavdelning med 24 eller tillsammans 679 platser samt dessutom en isoleringsbyggnad med 8, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, en evakuationspaviljong med 48 en upptagningsanstalt (se sid. 82) med 14 och 4 celler. På den gynekologiska avdelningen meddelas klinisk undervisning, varför ord. professorn i gynekologi och obstetrik vid karolinska institutet där uppehåller sjukvården, biträdd av en amanuens. På den medicinska avdelningen äro anställda två överläkare och fyra underläkare, på den kirurgiska två överläkare och fyra underläkare. Läkarevården vid öronavdelningen bestrides av karolinska institutets lärare i ämnet, som där hand- leder medicine kandidaters utbildning.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamentet av direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöi Sabbatsbergs sjukhusstyrelse år 1898 en summa av 140,000 kr. »till upprättande av ett konvalescenthem för huvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Av summan skulle emellertid 30,000 kr. reserveras, varå räntan skulle utbetalas till vissa personer under deras livstid, vadan 110,000 kr. voro disponibla för upprättande av konvalescenthemmet. Stadsfullmäktige upplåto år 1899 plats för hemmet, ansgo 12,000 kr. till inventarier och bestämde, att kommunen skulle åtaga sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Sedan ritningar år 1901 godkänts av stadsfullmäktige, påbörjades arbetet omedelbart och i juli 1903 kunde de första konvalescenterna mottagas. Läkarevården bestrides av sjukhusets läkare och vid hemmet äro anställda blott en sköterska och en vaktkarl, tillika eldare.

Vid sjukhuset hålles kirurgisk poliklinik kl. 10—11, varvid kostnadsfritt behandlas personer, som styrka sig eller prövas vara medellösa. Mindre bemedlade betala en krona för varje besök.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna av dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt med karolinska institutet ang. klinik för öronsjukdomar den 15 okt. 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna av hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903.

Stat år 1916. Utgifter: 788,390 kr.; inkomster: 134,400 kr.

Styrelsens ledamöter

Afzelius, A. N., med. dr.; **Kinander**, C. E., direktör, stadsfullm., ordf.; **Lundbergh**, G. H., grosshandlare; **Thorén**, T., rektor; **Wetterdal**, H., överläkare, direktör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Bergendal, K.

Direktör

(arvode 2,000 kr.).

Wetterdal, H. (se nedan).

Överläkare (0).

Perman, E. S. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1919), **Rissler**, J. G. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924), å kirurgiska avd.; **Wetterdal**, H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924); se ovan, **Bruhn-Fähræus**, E. G. M. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å medicinska avd.; **Forsmark**, E. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å ögonavd.

Överläkare

(avlönade av karolinska institutet).

Westermark, F. J. E. (å gynekologiska avd.); **Holmgren**, N. G. F:son (å öronavd.).

Läkare vid röntgenavdelningen

(3,000 kr.; ej å stat).

Simon, M. H. J.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Engstrand, G. N., **Melin**, K. Å., **Lindblom**, S. G.; **Dalén**, K. L. E. (å medicinska avd.); **Juhle**, A. J. A., **Johnsson**, R. A. H., **Sundberg**, F. H., **Benckert**, H. A. (å kirurgiska avd.); **Friberg**, T. (å ögonavd.); **Rubenson**, A. (å patologiska avd.).

Amanuenser

(avlönade av karolinska institutet).

Högman, F. G. W. (å gynekologiska avd.); **Berggren**, S. S. (å öronavd.).

Patolog och obducent

(4,000 kr.; ej å stat).

Hedrné, G.

Operationssköterskor (4).

Leijonhielm, Augusta; **Vogel**, Anna M.; **Malmqvist**, Gerda; **Johansson-Jute**, Maria.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 29.

Dessutom trettio tre sjuksköterskebiträden.

Predikant (12)

(tjänstgör även vid Sabbatsbergs ålderdomshem). **Lundström**, E. Hj. J.

Organist

(200 kr.; ej å stat).

Haglund, Alma R.

Syssloman (12).

Johansson, A. G.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»: st. 21791; mottagningstid 12—2.

Kontorsskrivare (8).

Rahmgren, E. G.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, Elvira E.

Husmoder (4).

Svinhufvud, A. Barbro M. L.

Köksförestånderska (4).

Lundberg, Anna A.

Tvättförestånderska (3).

Björklund, Maria T.

Maskinist (9).

Svedman, N. H.

Biträdande maskinist (7).

Olsson, O. B.

Vaktmästare (6).

Eriksson, A. W.; Söderberg, W. A.; Anderson, A.

Dessutom en *biträdande husmoder* (3), en *snickare* (4), ett *extra maskinistbiträde och eldare*, fem *eldare*, en *förste dräng* (3), sju *drängar*, en *portvakt* (4), en *nattvakt* (3), två *städerskor å laboratoriet* (2), en *baderska* (2), en *kvinnlig portvakt* (1), ett *baderskebiträde*, en *överkokerska*, två *underkokerskor*, tolv *köksbiträden*, fyrtio *städerskor* och sjuutton *tvätterskor*.

Sjukhuset S:t Göran.

Stadshagen, K.; rt. 2169, 135 17 och 21 54 (*kontoret*); st. 47 16 och 90 64 (*kontoret*).

Mottagningstid:

för sjuka, lidande av veneriska och hudsjukdomar:

för män varje söckendag kl. 12—2 e. m.
 » » » helgdag » 9—10 f. m.
 » kvinnor » söckendag » 12—2 e. m.
 » » » helgdag » 9—10 f. m.

för sjuka, lidande av tuberkulos:

lungtuberkulos varje söckendag kl. 10,30—11 f. m.;
 kirurgisk tuberkulos varje söckendag kl. 11,30 f. m.; poliklinisk undersökning varje onsdag kl. 3—3,30.

Besöksstider.

Å avd. för veneriska och hudsjukdomar:

kvinnliga patienter: onsdagar kl. 10—11;
 manliga patienter: lördagar kl. 10—11;
 hudpatienter dessutom söndagar kl. 2—3.

Å tuberkulosavdelningen:

lungtuberkulos: söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 10—11,30;
 kirurgisk: söndagar och torsdagar kl. 10—11,30;
 övriga tider efter läkarens särskilda tillstånd.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskielt rum för stockholmsbo . . . kr. 4 —
 » » » » landsortsbo . . . » 7 —
 » halvenskielt » » stockholmsbo . . . » 2,50
 » » » » landsortsbo . . . » 5 —
 » allmänt » » stockholmsbo . . . » 1 —
 » » » » landsortsbo . . . » 3 —

Hn.

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Den första plats i Stockholm, varest veneriskt sjuka vårdades i avskild lägenhet, lär hava varit Danviken. Där behandlades sedan början av 1700-talet de bland hjonen, som ledo av svårartad venerisk sjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man översända dit veneriskt sjuka från staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blivit färdigt år 1788, utvidgades avdelningen för veneriskt sjuka till 50 platser, men på grund av de sinnessjukas växande mängd måste efter 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de veneriskt sjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för stadens behov inrättats å Kungsholmen. År 1813 uppdrog överståthållaren å särskilda kommitterade att undersöka beskaffenheten av redan befintliga sjukvårdsinrättningar och behovet av förbättrade och utvidgade anstalter till veneriskt sjukas botande samt avgiva betänkande om därtill tjänliga medel och utvägar. I utlåtande den 24 februari 1814 föreslogo dessa kommitterade, att ett kurhus å 100 sängar skulle inrättas samt att den å Kungsholmen befintliga kronobränneriegenheten skulle för detta ändamål förvärfvas från statsverket.

Sedan rikets ständer i anledning av kungl. proposition medgivit, att denna egendom skulle upplåtas till begagnande för de gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län, samt sedan nödiga reparationer och inredningsarbeten verkstälts, inflyttade såväl stadens som länets patienter i den nya anstalten i oktober 1816. Redan i slutet av 1820-talet började svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, varför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöts en större tillbyggnad av kurhuset. Dels på grund av det ytterst bristfälliga skick, varuti kurhusets byggnader råkat, och dels emedan sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blev frågan om nya lokaler allt mera trängande. Flera förslag uppgjordes och härtill, det första redan år 1860, men föllo huvudsakligen till följd av de betänkligheter, som stadens myndigheter hyste mot nedläggande av större kostnader på kurhusinrättningens tomt, så länge icke denna var med full åganderätt överläten av staten till staden och länet. Sedan flera framställningar härom blivit av riksdagen avslagna, gjorde sig den åsikten allt mera gällande, att ett nytt sjukhus för veneriska patienter borde uppbyggas för kommunens räkning på annan plats. Till byggnadsplats föreslogos olika ställen, tills man slutligen enades om det nya sjukhusets

Hn. förläggande till sydligare delen av Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades 1888. Sjukhuset, som benämndes St Görän, skulle visserligen i första rummet användas för vård av veneriskt sjuka och av patienter med hudsjukdomar, men vid dess inrättande hade man dock blicken fastad på en framtida användning även för andra sjukdomar. Vid tider av större sjuklighet i Stockholm hava också på sjukhuset anordnats avdelningar för olika invärtes sjukdomar. I början av år 1902 öppnades vid sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild avdelning med 108 sängar för sjuka med hemortsrätt i Stockholm lidande av lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna avdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å sjukhuset en avdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, varigenom sängplatsernas antal för lungtuberkulos minskades till 146. Sängantalet är 536, av vilka 290 komma på avdelningen för veneriska och hudsjukdomar samt 246 på avdelningen för tuberkulos. Avdelningen för hudsjukdomar tillökades i oktober 1902 med en finsenavdelning. Dennes verksamhet har år efter år utvidgats och omfattar nu även röntgen- och radiumbehandling.

Sjukhuset skall för medellösa och mindre bemedlade, lidande av veneriska eller hudsjukdomar, hålla kostnadsfri poliklinik, vardagar 12—2 e. m., sön- och helgdagar 9—10 f. m.

Rörande vården av veneriskt sjuka inom Stockholm, jämför vidare under Eira sid. 203.

Instruktion. Instruktion för personalen vid sjukhuset St Görän, fastställd den 17 dec. 1913.

Stat år 1916. Utgifter: 493,250 kr.; inkomster: 33,800 kr.

Styrelsens ledamöter.

Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.; **Enell, H. G. O.**, apotekare, ordf.; **Hafström, A. Hj. F.**, civil-assessor, vice ordf.; **Marcus, K. J.**, överläkare, direktör; **Nycander, O. J. T.**, direktör, stadsfullm.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Gyllensvärd, G. V.

Direktör

(arvode 1,000 kr.).

Marcus, K. J. (se nedan).

Överläkare (0).

Marcus, K. J. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924), å avd. för köns- och hudsjukdomar; **Waldenström, J. H.** (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å avd. för kirurgisk tuberkulos; **Lindhagen, F. E.**, å avd. för lungtuberkulos.

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Almkvist, J. R.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Hedén K. V.; **Lindgren, R. O. U.**; **Sjöquist, Tyra M.**; **Allander, E. G. B.**

Läkare vid polikliniken

(2,400 kr.; ej å stat)

Birger, S.; **Strandberg, J. V.**

Läkare vid finsenavdelningen

(3,000 kr., ej å stat).

Schaumann, J.

Amanuenser å kliniken

(avlönade av karolinska institutet med respektive 2,000 och 1,000 kr. vardera).

Rhodin, N. J.; en vakant.

Översköterska vid finsenavdelningen (5).

Råhlén, Alfhild.

Operationssköterska (4).

Wessel, Astrid.

Sköterskor vid finsenavdelningen (4).

Antal: 5.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 13.

Dessutom trettonio sjuksköterskebiträden.

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Rosenius, P. J.

Sysselman (12).

Hellsten, F. W.; rt. 21 54; st. 90 64; 11—3.

Kontorsskrivare (8).

Svenson, S. A.

Husmoder (4).

Jonson, Gunhild.

Köksförestånderska (4).

Albion, f. Pettersson, Pauline Ch.

Tvättförestånderska (3).

Hällström, Valborg H.

Maskinist (9).

Lundin, C. F.

Biträdande maskinist (7).

Karlsson, G. O.

Vaktmästare (6).

Wallin, E. J.; **Johansson, J. A.**

Dessutom ett kontorsbiträde, sex eldare, en badare (4), ett biträde å operations.

avdelningen (2), en baderska (2), två kvinnliga portvakter (1), sex drängar, en strykerska, tolv köksbiträden, aderton städerskor, tolv tvätterskor, en snickare och tre sömmerskor.

Provisoriska sjukhuset.

Åsögatan 97, Sö.; rt. 72 20; st. 31 90, 309 60 (kontoret).

Mottagningstid:

varje dag kl. 9—11 f. m.

Besökstid:

vardagar kl. 2—3, sön- och helgdagar kl. 1—3.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i allmänt rum för stockholmsbo . . . kr. 1 —
 » » » landsortsbo . . . » 3 —

För vård av patient med extra kost höjes dagavgiften med 1 kr.

Provisoriska sjukhuset upprättades 1902 såsom en ersättning för det förut för allmänna sjukvården använda Katarina sjukhus, vilket då måste fullständigt tagas i anspråk för beredande av rum för det ständigt växande antalet sinnessjuka, som nämnden måste lämna vård, intill dess plats å hospital kunde bli ledig. För ändamålet förhryrdes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret Oron med adressnummer 97 vid Åsögatan (egendomen numera inköpt av staden) och 32 vid Nytorsgatan. Den 13 februari 1903 kunde det nya sjukhuset, vars namn bestäms till provisoriska sjukhuset, öppnas, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuka, ävensom där anställda läkare och övrig personal med undantag av en del ekonomibetjäning dit överflyttats. Sjukhuset rymmer 100 platser, fördelade på en våning för manliga patienter med 33 sängar och två våningar för kvinnliga patienter med 67 sängar.

Stat år 1916. Utgifter: 122,870 kr.; inkomster: 5,200 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.; Lagergren, A. L., bankkamrer; Larsson, G., byggmästare; Lindbom, E. O., tf. överläkare, dir.; Lundwall, S. A., advokat, ordf.

Protokollsförare

(300 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj. (se nedan).

Direktör och överläkare

(0, dessutom arvode 500 kr.).

Josefsson, A. R. (förordn. t. o. m. 30/6 1924), tjl.; tjf. Lindbom, E. O.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Zandrén, S. A.

Obducent

(750 kr.; ej å stat).

Henschen, F.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 4.

Dessutom nio sjuksköterskebiträden.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Klefbeck, E. A., stadsfullm.

Organist och försångare

(200 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj.

Sysselman (10).

Vakant.

Köksförestånderska (4).

Johansson, Jenny.

Tvättförestånderska (2).

Uppström, Wilhelmina.

Maskinist (6).

Andersson, A. H.

Vaktmästare (6).

Eriksson, C. A.

Dessutom ett kvinnligt skrivbiträde, en förste dräng (3), en kvinnlig portvakt (1), en eldare, en baderska (2), tre drängar, två kokerskor, sju köksbiträden och två städerskor.

Maria sjukhus.

Volmar Yxkullsgatan 25, Sö.; rt. 15 80; st. 35 00.

Mottagningstid:

varje dag kl. 9—11 f. m. samt dessutom å polikliniken alla vardagar kl. 10—11 f. m.

Besökstid:

allmänt rum alla dagar kl. 1—2 e. m.

Expeditionstid:

å sysslomanskontoret kl. 9—2.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskt rum för stockholmsbo . . . kr. 4,50
 » » » » landsortsbo . . . » 7 —
 » halvenskt » » stockholmsbo . . . » 3 —
 » » » » landsortsbo . . . » 5 —
 » allmänt » » stockholmsbo . . . » 1 —
 » » » » landsortsbo . . . » 3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Hn. År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för stadens räkning en med en större fabriksbyggnad och ett boningshus bebyggd, 123,555 kv.-fot mätande tomt mellan Volmar Yxkulls- och Gamla Prästgårdsgatorna för att användas till sjukhus. För ändamålet apterades fabriksbyggnaden, vari med ingången av 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, vilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader 1885 och 1896 hava dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för sjukhusets polikliniska verksamhet, som småningom blivit ganska omfattande. Ny ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt gravkapell 1907. Sängantalet är 209. På sjukhustomten ligger även en upptagningsanstalt (se sid. 82) för hastigt insjuknade, huvudsakligen avsedd för personer, som nattetid omhändertagas av polis och vilkas omedelbara inläggande på sjukhusen skulle verka störande för de övriga sjuka.

Den med sjukhuset förenade polikliniken, som är öppen alla vardagar 10—11 hålles kostnadsfri för medellösa; mindre bemedlade betala en krona för varje besök.

Instruktion. Instruktioner för kommissarien (numera sysslomannen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade av styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1916. Utgifter: 601,800 (däruv till ny- och ombyggnader 352,000 kr.); inkomster: 35,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Alin, E. F. E., med. dr., professor (ärenden ang. barnbördshuset); **Ehrngren, O. I.**, ingenjör; **Key, E. S. H.**, överläkare, dir.; **Riben, K. A.**, vice häradshövding, ordf., kassadir.; **Widtskiöld, J.**, köpman; **Winborg, J. Th.**, fabriköf., vice ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Telander, A. R.

Direktör och överläkare

(0, dessutom arvode 500 kr.).

Key, E. S. H. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924).

Biträde åt överläkaren

(3,660 kr.; ej å stat).

Jacobæus, H. Chr.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Grönberger, A. G.; **Gramén, K.**; **Dahlstedt, H. N. K.**

Obducent

(1,000 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4)

Albihn, K. V. (Vera.)

Sjuksköterskor (3).

Antal: 10.

Dessutom elva sjuksköterskebiträden och en massös.

Predikant och organist

(700 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Syssloman (12).

Olsson, E. V.; rt. 23 30; st. 136 56; mottagningstid: 10—12.

Köksförestånderska (4).

Göranson, Sigrid A. G.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Wästberg, Bertha M.

Maskinist (9).

Rundblad, G. A. F.

Vaktmästare (6).

Öhman, J. E.; **Petersson, P. A.**

Dessutom två *eldare*, en *baderska* (2), tre *drängar*, en *portvakt* (1), två *sömmerskor*, tre *kokerskor*, sju *köksbiträden*, en *kallskänka*, nio *tvätterskor* och nitton *städerskor*

Södra barnbördshuset.

Volmar Yxkullsgatan 27, Sö.; rt. 644; st. 13277.

Mottagningstid:

alla tider på dygnet.

Besöks tid:

å allmänt rum varje dag kl. 1—2 e. m.; å enskilt och halvenskilt rum kl. 10—2 och 6—8.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskilt rum för stockholmsbo . . . kr. 4.50
 > > > landsortsbo . . . > 7—
 > halvenskilt > > stockholmsbo . . . > 3—
 > > > landsortsbo . . . > 5—
 i allmänt rum för stockholmsbo . . . > 1—
 > > > landsortsbo . . . > 3—

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlösningssanstalt, har uppkommit

ur de provisoriska barnbördsanstalter, vilka stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset n:r 22 Volmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blev det »provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymt i nyssnämnda, för ändamålet förhryda lokal, men flyttades då till huset n:r 27 vid samma gata. Detta förvärvades av staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, varefter namnet provisoriska barnbördshuset utbyttes mot södra barnbördshuset.

Den 14 januari 1898 uppdrog hälsovårdsnämnden åt särskilda kommitterade att uppgöra förslag till de åtgärder, som vore att vidtaga för avhjälpande av behovet av ökat utrymme för södra barnbördshuset. Sedan kommitterade i anledning härav uppgjort förslag till nytt barnbördshus å omkring 100 sängar, förlagt till det av stadsfullmäktige för sjukhusändamål reserverade kvarteret Grimman, beslöto stadsfullmäktige med godkännande av det sålunda uppgjorda förslaget för arbetets utförande att anslå ett belopp av 625,000 kr. för ändamålet. Stadsfullmäktige hava ock förklarat sig villiga att låta uppföra och utrusta till bostäder och innehåll för barnmorskeleverna ävensom för undervisningen erforderliga lokaler, samt bekosta underhåll av desamma och deras inventarier jämte ljus och bränsle mot ett årligt bidrag från statsverkets sida av 5,000 kr., dock under villkor, att barnmorskeleverna förpliktigas att vara boende inom anstalten ävensom att själva bestrida kostnaderna för sin utspisning. Erbjudandet har av staten mottagits. Stadsfullmäktige hava även år 1904 förklarat sig medgiva, att de personer, som framdeles antagas till lärare och biträdande lärare via statens undervisningsanstalt för barnmorskor i Stockholm i och med detsamma ansåges förordnade att vara överläkare och amnuens eller biträdande läkare vid södra barnbördshuset under villkor att hälsovårdsnämnden finge yttra sig om sökandenas lämplighet.

De nya lokalerna togos i anspråk den 19 februari 1907.

Stat år 1916. Utgifter: 151,140 kr.; inkomster: 47,000 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Maria sjukhus (se sid. 74), dock äger direktören för barnbördshuset i frågor rörande detta att deltaga i styrelsens överläggningar och beslut.

Direktör och överläkare

(som barnmorskelärare avlönad av staten, direktörsarvode 500 kr.).

Alin, E. F. E.

Biträdande läkare

(avlönad av staten).

Bovin, K. E.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Sjöquist, Rakel D.

Obducent

(500 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationsköterska (4).

Malmros, Ester C.

Barnmorskor (4).

Riben, Hildur Ch. U. (instruktionsbarnmorska); Landelius, Alma K.; Berg, H. Elisabeth; Lindström, Sigrid A.

Sköterskor (3).

Antal: 5.

Prästerligt biträde

(1,000 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Sysselman (12).

Se Maria sjukhus.

Kontorskrivare (8).

Johansson, K. E.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, E. R.

Husmoder (4).

Wickström, Anna V.

Köksförestånderska (4).

Se Maria sjukhus.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Se Maria sjukhus.

Maskinist (9).

Se Maria sjukhus.

Biträdande maskinist (7).

Johansson, J. P.

Vaktmästare (6).

Wallin, N. G.

Dessutom en *eldare*, en *dräng*, en *sömmerska* och åtta *städerskor*.

Epidemisjukhuset.

Valhallavägen, nära Roslagsgatan, upp-fartsväg från Ingemarsgatan, Va.; rt. 12 89 och 60 89 (växel).

Hn.

Köksförestånderska (4).

Almgren, Konstance W.

Tvättförestånderska (3).

Jonson, Amalia Ch.

Maskinist och desinfektör (9).

Halling, J. L.

Biträdande maskinist (6).

Andersson, O. E.

Vaktmästare (6).

Löfvist, C. A.

Desutom två *förste drängar* (3, en beklädnadshjälp 100 kr.), en *nattvakt* (3), en *kvinnlig portvakt* (1), sex *eldare*, fyra *drängar*, en *kokerska*, en *ångkokerska*, sju *köksbiträden*, sju *tvätterskor* och tre *städerskor*.

Söderby sjukhus.

Söderby, Uttran; rt. och st. Tumba.

Mottagningstid:

vardagar kl. 12—1 e. m.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskiit rum för stockholmsbo . . . kr. 4,50
 > halvenskiit > > > . . . > 3—
 > allmänt > > > . . . > 1—

För patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å försörjningsinrättningens avdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet av St Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick staden ett särskilt tuberkulosjukhus, som emellertid var otillräckligt att samla all tuberkulosvård, varför stadsfullmäktige genom beslut den 17 maj 1906 anslogo 1,966,000 kr. till uppförande av en anstalt för tillgodoseende av tuberkulossjukvården i Stockholm å stadens egendom Söderby i Salems socken. Sjukhuset är avsett att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men även, om sådant utan men för sjukhusets egentliga uppgift låter sig göra, mindre bemedlade lungotsjuka i alla stadier å 412 platser i allmänt rum samt 40 företrädesvis för mera ömtåliga patienter beräknade platser i enskilda och halvenskilda rum.

Förarbeten för sjukhusets uppförande började år 1906, då 200,000 kr. anslogos till ändamålet, och började sjukhuset beläggas den 1 nov. 1910.

Reglementen m. m. Bestämmelser ang. förvaltningen av Söderby sjukhus, antagna av hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910.

Stat år 1916. Utgifter: 480,170 kr.; inkomster 34,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hn.

Carlsson, S. C., överläkare, direktör; Eidem, R., prakt. läkare; Friberg, P. G., kommerseråd ordf. och kassadirektör; Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm.; Wickman, G., arkitekt, vice ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Cygnæus, A. W.

Överläkare och direktör

(0, desutom arvode 1,000 kr.).

Carlsson, Sture C. (förordn. t. o. m. ^{4/6} 1924); mottagningstid: 12—1; rt. Tumba 142.

Biträdande överläkare (16).

Gullbring, A. G.

Underläkare

(2,800 kr.¹), möblerad bostad, värme, städning, kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).

Haldén, G. A. L.; Leffler, J. K. F.; Tureson, K. O.; Sahlgren, E. J. A.

Läkare å röntgenavdelningen

(1,500 kr.; ej å stat).

Saul, T. L. E.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 14.

Desutom en *sköterska* å röntgenavdelningen, tillika *laboratoriebiträde* (3), trettiotvå *sjuksköterskebiträden* samt en *arbetsförestånderska*, tillika *lärarinna för barnen*.

Predikant och organist

(1,000 kr.; ej å stat).

Uddin, K. J. R.

Sysloman (12).

Östergren, P. A.; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (9).

Mathson, E. C. A. F.

Husmoder (4).

Deneus, Ebba A.

¹) Med rätt för hälsovårdsnämnden att bereda underläkare löneförbättring med 500 kr. pr år.

Hn.

Köksförestånderska (4).

Karlsson, Hulda Ch.

Trvättförestånderska (3).

Larsson, Ida L.

Maskinist (9).

Wahlström, J. H., tjl.; tjf. Malmberg, K. L.

Biträdande maskinist (7).

Söderholm, C. G.

Vaktmästare (6).

Österlund, G. Fr. T.; Holmberg, H. A.

Dessutom en *kusk* (3), en *nattvakt* (3), en *trädgårdsmästare* (3), en *kvinnlig portvakt* (1), två *baderskor* (2), sju *eldare*, sju *drängar*, en *första kokerska*, en *andra kokerska*, en *kallskänka*, elva *köksbiträden*, elva *tvättbiträden* och aderton *städerskor*.

Barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne.

Årstalunden, Sö.; rt. 80 64; st. 314 14.

Mottagningstid:

vardagar kl. 10—11 f. m.

Besökstid:

söndagar och onsdagar kl. 12,30—1,30 e. m.

Avgifter för betalande sjuka pr dag:

I allmän sal för barn tillhörande Stockholms kommun . . . kr. 1 —
 > > > åtföljande moder . . . > 1 —
 > > > barn från främmande kommun > 3 —
 > > > åtföljande moder . . . > 1,50
 I enskilt rum respektive 2,50, 2,50, 7,00 och 3,50 kr.

För barn till vid sjukhuset anställd amma 0,50 kr.
 För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Genom gåvobrev av den 12 febr. 1907 donerade stärbhusdelägarna efter framlidne generalkonsuln Simon Sachs och hans maka Mathilda Sachs en summa av 400,000 kronor att användas till grundande av ett sjukhus för späda barn med plats för minst 25 barn i första levnadsåret. Vid donationen voro fästade vissa villkor, bl. a. att donatorerna under sin livstid ägde att utse tre av styrelsens sju ledamöter och att kommunen uppläte tomt åt sjukhuset. Stadsfullmäktige förklarade sig den 20 jan. 1908 med tacksamhet mottaga donationen och uppläte den 1 juni 1909 i Årstalunden en tomt av omkring 4,500 kvm. areal. Sjukhuset, som öppnades den 9 mars 1911, har 54 platser.

Stat år 1916: Utgifter: 70,430 kr.; inkomster: 10,100 kr. (därav 5,500 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Almström, O. H., disponent, stadsfullm. (vald av hälsovårdsnämnden); **Ernberg**, J. H., överläkare (vald av donatorerna); **Kinnander**, O. F., vice häradshövding; **Medin**, K. O., f. d. professor, ordf.; **Möller**, C. O., överintendent, vice ordf. (valda av hälsovårdsnämnden); **Sachs**, J. E., direktör, kassadirektör; **Thiel**, A. S., grosshandlare (valda av donatorerna).

Protokollsförare

(avlöning se nedan under syssloman).

Johansson, K. E.

Överläkare och direktör

(0, dessutom arvode 300 kr.).

Ernberg, J. H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), tjl.; tjf. **Lichtenstein**, A.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Vakant.

Obducent

(10 kr. för varje obduktion intill 500 kr. där- efter enligt överenskommelse; ej å stat).

Henschen, F.

Syssloman

(1,000 kr.; ej å stat).

Johansson, K. E.

Husmoder (4).

Brandt, Maria Ch.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 3

*Värmeledningsskötare, tillika gårds-
karl* (4).

Fors, O. R.

Dessutom fyra *sjuksköterskebiträden*, tre *städerskor*, en *kokerska* två *köksbiträden* och en *kvinnlig portvakt*.

**Sjukhuset Eira, Stockholms stads
och läns sjukhus.**

Rörande detta för vård av veneriska sjuka från staden och Stockholms län avsedda sjukhus, som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under hälsovårdsnämnden, se sid. 203.

Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka.

För vård av sinnessjuka, som voro i tränande behov av vård å hospital, men av brist på plats icke kunde därstädes omedelbart emottagas, inrättades 1882 en särskild avdelning med 4 platser vid Maria sjukasyl (jfr ovan Maria upptagningsanstalt). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt stadsfullmäktige att utvidga försörjningsinrättningens avdelning för obotligt sinnessjuka och bestämde i sammanhang därmed, att å denna anstalt även skulle få intagas under någon kortare tid kommunen tillhörande sinnessjuka, vilka voro i trängande behov av vård å hospital men ej genast kunde där bli intagna. Denna byggnad skulle även inrymma den sjukstuga för provisorisk vård av patienter, som avvaktade att bli på hospitalet intagna, vilken hälsovårdsnämnden låtit inrätta vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet även i det nya sjukhuset å försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för c:a 30 sinnessjuka i egendomen n:r 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då även denna sjukavdelning blev fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del av Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet av provisoriska sjukhuset) hela sagda anstalt till vård av sådana sinnessjuka, varigenom bereddades plats för 106 patienter. Efter vidtagande av denna åtgärd utrymdes hälsovårdsnämndens avdelning för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen.

För att fylla det behov av ytterligare ökat utrymme för sinnessjukvården, som i slutet av år 1904 åter började göra sig gällande, gick hälsovårdsnämnden i författning om inredande till sjuklokaler av ytterligare ätvenne byggnader inom egendomen n:r 13 vid Södermannagatan. Denna avdelning togs i bruk den 27 jan. 1905.

Då inom kort trängsel ånyo uppstod, förhyrdes egendomen n:r 34 vid Bondegatan, och efter nödiga inrednings- och reparationsarbeten öppnades här den 21 dec. 1905 en ny provisorisk avdelning för sinnessjuka å tillsammans 50 platser, vilka dock sedan kunnat något ökas.

Efter långvariga förhandlingar blev frågan om anordnande av ett särskilt sjukhus för den staden åliggande provisoriska sinnessjukvården slutgiltigt avgjord år 1905, i det stadsfullmäktige för tillgodoseende av denna sjukvård den 15 juni 1905 fattade beslut om uppförande av en vårdanstalt för detta ändamål, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka socken, samt härför anvisade ett belopp av 1,710,000 kr. Den 19 juni 1907 anslog stadsfullmäktige ytterligare 573,500 kr. till utvidgning (för mottagande av å allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka) och

den 13 april 1908 45,000 kr. utöver förut anvisade medel.

Sedan sjukhuset vid Långbro i sin helhet blivit färdigt med 640 platser och i slutet av år 1909 tagits i anspråk, upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen, men måste sjukhuset Hornsgatan 82 under år 1912 och anstalten vid Bondegatan år 1914 åter beläggas, då utrymmet vid Långbro ej räckte till, varjämte Katarina sjukhus åter börjat användas huvudsakligen för sinnessjukvård.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älvsjö; rt. 3210, 3412, 3416; st. 1506.

Mottagningstid: för vinnande av upplysning ang. sjukas intagning kl. 12,30—1,30. I övrigt intagas patienter alla tider på dygnet.

Expeditionstid å sysslomanskontoret kl. 10—2.

Avgifter för betalande sjuka pr dag:

i helenskit	rum för stockholmsbo	kr. 5 —
»	» » landsortsbo	» 7 —
» halvenskit	» » stockholmsbo	» 3,50
»	» » landsortsbo	» 5 —
» allmänt	» » stockholmsbo	» 1,25
»	» » landsortsbo	» 3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Reglementen m. m. Ordningsregler för sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Brandordning för sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för sysslomannen vid sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 3 ang. 1911.

Stat år 1916. Utgifter: 673,350 kr. Inkomster: 440,000 kr., därav från fattigvårdsnämnden 325,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andersson, P., folkskollärare, stadsfullm.; Bodin, O. V. E., arkitekt; Kinberg, O. W., överläkare, direktör; Wahlin, C. A., grosshandlare, vice ordf.; Wawrinsky, R. A., f. d. medicinalråd, ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Masreliez, K. V.

Hn.

Direktör och överläkare

(0, dessutom arvode 1,000 kr.).

Kinberg, O. W. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924); rt. 32 10; st. 15 06; mottagningstid: 12,30—1,30.*Biträdande överläkare* (16).

Ånman, G. H.; rt. 34 12; st. 15 06; mottagningstid: 12,30—1,30.

Biträdande läkare (14)

(rt. 34 12).

Almroth, Fr. A.; *Eneström*, Hj. E.*Underläkare*

(rt. 34 12)

(2,800 kr.¹), möblerad bostad, värme och städning samt kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).Kinberg, J. G.; *Hubert*, B. T. H.*Föreståndarinnor* (5).Fridström, G. O.; *Hellberg*, S. M.; *Olander*, A. M. E.*Uppsyningsman* (7).

Lindhe, C. J.

Biträdande uppsyningsman (4).

Nilsson, E. B.

Översköterskor å oroliga avdelningar (4).*Holmgren*, T. W.; *Selin*, E. D.; *Jansson*, E.; *Lundkvist*, E. L.*Översköterskor* (3).*Gröndahl*, A. A. U.; *Berglöf*, G.; *Holm*, A. J.; *Paulsson*, E. W.; *Berglund*, A. W.; *Petersson*, J. K.; *Barck*, G. R. E.; *Jacobson*, A. A. H.; *Jonsson*, E. E.; *Strömvall*, S. A. W.; *Lagerström*, M. E.; *Elander*, E. M. S.; *Lundell*, E. A.; *Larsson*, S. A. G.; *Frölich*, G. K. R.; *Johansson*, A. E.; *Lemoine*, K. S.; *Sandgren*, S. M.

Dessutom sju första skötare (lön 750 kr., jämte tre löneförhöjningar å 60, 60 och 120 kr.), tjugo sju skötare (lön 600 kr., dessutom löneförhöjningar i likhet med första skötare), aderton första sköterskor (lön 436 kr. jämte tre löneförhöjningar å 33,60, 33,60 och 67,20 kr.), sjuttiofyra sköterskor (lön 336 kr. jämte löneförhöjningar i likhet med första sköterska) samt två sköterskelever. Samtliga åtnjuta bostad, värme och kost samt fria tjänstekläder. Skötare och sköterskor å oroliga avdelningar uppbära ett årligt lönetillägg å 50 kr. Till gift skötare utgår ersättning för bostad med 400 kr. och för kost med 300 kr. pr år.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Lindstam, N. A.¹) Se not sid. 77.*Organist*

(200 kr.; ej å stat).

Mild, f. *Lundgren*, *Jenny M. C. F.**Sysselman* (13).*Mild*, C. A.; rt. 34 16; st. 15 06; mottagningstid: 12—2.*Bokhållare* (9).*Alström*, H.*Kontorsbiträde* (5).*Lindberg*, N. O.*Arbetsförestånderska* (4).*Fischer*, *Hildur*.*Köksförestånderska* (4).*Gustafsson*, E. *Magda*.ena.*Tvättförestånderska* (3).*Arenander*, *Hanna*.*Maskinist* (9).*Bohman*, G. A.*Biträdande maskinist* (7).*Weiter*, A. F. L.*Vaktmästare* (6).*Tingström*, Hj. K. O.

Dessutom en trädgårdsmästare (6), en snickare (6), en skomakare (6), en målare (6), en skräddare (6), en kusk (3), en reparatör (3), en nattvakt (3), ett trädgårdsbiträde (3), två portvakter (2), en biträdande snickare, en biträdande målare, sju eldare, sju drängar, en överkokerska, en kokerska, ett spisbiträde, en kallskänka, nio köksbiträden, en biträdande tvättförestånderska, tre strykerskor, en manglerska, en maskintvätterska, åtta tvätterskor och tretton städerskor.

Katarina sjukhus.

Nya Sandbergsgatan 1 Sö.; rt. 26 00, 94 09 (läkareexpeditionen); st. 33 20, Söder 295 (kontoret 10—3).

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30 e. m.; telefonförfrågningar om patienter alla dagar endast kl. 1,30—2,30 e. m.

*Avgifter för betalande sjuka pr dag.**För delirium tremens-patienter.*

Se under provisoriska sjukhuset.

För sinnessjuka patienter:

stockholmsbo 1,25
landsortsbo 3—.

För rum vid höjes avgiften med 1 kr. pr dag.

Detta sjukhus tillkom 1831 och kallades då provisoriska sjukhuset men erhöll 1877 namnet Katarina sjukhus. Staten byggde sjukhuset, som överlämnades till kommunens förvaltning och till en början användes till epidemivård, efter 1878 till vanlig sjukvård och sedermera togs i anspråk som sinnessjukanstalt. Efter öppnandet av sjukhuset vid Långbro var Katarina sjukhus en tid kroppssjukhus men motagas nu å anstalten, som rymmer 131 platser, personer lidande av delirium tremens (41 pl.) och sinnessjukdomar (90 pl.).

Stat år 1916. Utgifter: 104,460 kr.; inkomster: 6,650 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för provisoriska sjukhuset (se sid. 73).

Direktör och överläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N., *tf.*

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och lyse; ej å stat).

Lekander, T. G. F.

Predikant

(400 kr.; ej å stat).

Klebeck, E. A.

Syssloman

(1,000 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A.

Husmoder

(1,460 kr., bostad och kost; ej å stat).

Person, Elisabet.

Översköterska å orolig avdelning

(500 kr., bostad och kost; ej å stat).

Edlund, Alma.

Skötare

(600 kr. jämte tre ålderstillägg å 60, 60 och 120 kr. ävensom bostad; ej å stat).

Antal: 5.

Sköterskor

(336 kr. jämte tre ålderstillägg å 33.60, 33.60 samt 67.20 kr. ävensom bostad och kost; ej å stat).

Antal: 19.

Dessutom en *portvakt* (kvinnlig), en *eldare* och en *städerska*.

Provisoriska sinnessjukhuset vid Hornsgatan.

Hornsgatan 82 B, Sö.; *rt.* 21 70; *st.* 39 75.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30 e. m.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat sig otillräckligt, började detta provisoriska sjuk-

hus (se ovan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjukhuset har 32 platser. **Hn.**

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som provisoriska sjukhuset (se sid. 73).

Överläkare

(1,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(2,000 kr., möblerad bostad; ej å stat).

Hildebrand, E. E. H.

Syssloman

(400 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(920 kr., bostad och kost; ej å stat).

Hauffman, Gunhild M.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 11.

Dessutom en *portvakt* (manlig), en *ko-kerska*, en *städerska* och två *köksbiträden*.

Provisoriska sinnessjukhuset vid Bondegatan.

Bondegatan 56 (*f. d.* 34), Sö.; *rt.* 89 17; *st.* 138 80.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30 e. m.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) att åter beläggas den 12 jan. 1914. Sjukhuset har 66 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som provisoriska sjukhuset (se sid. 73).

Överläkare och direktör

(600 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(600 kr.; ej å stat).

Hildebrand, E. E. H., (se ovan).

Syssloman.

(300 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A. (se ovan).

Hn.

Föreståndarinna

(860 kr., bostad och kost; ej å stat).

Lydecker, Elisabeth.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 11.

Desutom en *kokerska* och två *köksbiträden*.

**Stockholms stads upptagningsanstalter
för hastigt insjuknade.**

Uptagningsanstalterna äro avsedda för tillfällig vård av sjuka personer, som av en eller annan orsak äro i behov av att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt men på grund av de i stadgar för Stockholms stads sjukhus gällande bestämmelser eller till äventyrs av brist på plats icke kunna till vård av dessa sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till försörjningsinrättning eller av läkare utfärdat intyg om behov av vård å dylik inrättning, må dock icke å anstalterna emottagas, så framt icke sjukdom tillstött, som kräver ofördröjlig vård. För att å upptagningsanstalterna intagas skall den sjuka vara dit införd av polisman eller dit remitterad av förste stadsläkaren eller fattigvårdsinspektören, och skall dylik sjuk emottagas alla tider på dygnet. Styrelsen för det sjukhus, varvid upptagningsanstalten är belägen, äger att förordna en av sjukhusets assistentläkare att under inseende av vederbörande överläkare bestrida läkarevården vid anstalten. Uptagningsanstalterna äro för närvarande förlagda, en vid Sabbatsbergs sjukhus och en vid Maria sjukhus.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för upptagningsanstalterna för hastigt insjuknade den 28 sept. 1901.

Stat år 1916. Utgifter: 15,250 kr.

**Sabbatsbergs upptagningsanstalt
för hastigt insjuknade.**

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. 258 41.

Anstalten öppnades för mottagande av sjuka den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är uppförd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, tre mindre sjukrum för kvinnor med 6 platser, 4 isoleringsrum för oroliga patienter, jämte badrum, tekök, sköterskerum m. m.

Styrelse.

Samma som för Sabbatsbergs sjukhus (se sid. 70).

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 70).

Sköterska (3).

Blomqvist, f. Jansson, Sofia W.

Desutom en *städerska*.

Syssloman.

Se Sabbatsbergs sjukhus.

**Maria upptagningsanstalt för
hastigt insjuknade.**

Prästgårdsgatan 32, Sö.; rt. 70 06.

En upptagningsanstalt vid Maria sjukhus — eller som den för kallades sjukasyl — öppnades den 1 juli 1880 för mottagande av hastigt insjuknade personer. För detta ändamål uppfördes 1902 å Maria sjukhustomt en särskild byggnad, som inrymmer 10 sängplatser, 6 för män och 4 för kvinnor samt 4 isoleringsrum.

Styrelse.

Samma som för Maria sjukhus (se sid. 74).

Läkare.

Se Maria sjukhus (sid. 74).

Sköterska (3).

Gustafsson, K. M. (Greta).

Desutom två *sköterskebiträden*.

Räkenskapsförare.

Se sysslomannen vid Maria sjukhus.

**Albert och Hulda Pålsons
konvalescenthem.**

Vällinge i Salems socken av Stockholms län; adr. Vällinge, Stockholm 2; rt. Norsborg 6; st. Sturehov 12. Expeditionstid. 11—1.

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom härav äro i behov och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en av godsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertström, till Stockholms stad överlämnad donation å 200,000 kr. Arliga avkastningen av donationens kapital, som förvaltas av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och icke får till sitt belopp förminkas, skall enligt donationsbrevets bestämmelser användas till bestridande av utgifter för å hemmet intagna personers underhåll och vård. I sammanhang med mottagande av denna donation hava stadsfullmäktige genom beslut den 24 jan. 1905 åtagit

sig att tillhandahålla lokal för hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej betäckas av denna donation och möjligen tillkommande donationers avkastning. Enligt donationsbrevet hava lasarettsläkare i Kalmar läns norra landstingsområde rättighet att ständigt få vid hemmet disponera över två platser.

Hemmet förvaltas av en styrelse, bestående av förste stadsläkaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en av fattigvårdsnämnden och en av hälsovårdsnämnden, samt godsägaren Albert Pålson, så länge han själv är därtill villig. De valda ledamöterna utses varje år i december månad för det kommande året. Stadgar för hemmets verksamhet fastställas av hälsovårdsnämnden på förslag av styrelsen. Styrelsen förvaltar under hälsovårdsnämnden såsom överstyrelse hemmets angelägenheter. Vistelsen å hemmet, som har plats för 30 patienter, är kostnadsfri och får i regel ej överskrida fyra veckor. Remiss till intagning sker genom fattigvårdsinspektören.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1916. Utgifter 18,150 kr. (av stadens medel).

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.);
Lindblom, F. G. A., fattigvårdsinspektör (självskr.);
Bohman, f. Rüffel, Kerstin M. E., justitierådinna (vald av hälsovårdsnämnden), ordf.; **Stedt, f. af Edholm, Louise J. Ch.**, överstinna, (vald av fattigvårdsnämnden); **Pålson, S. A.**, godsägare (donator).

Föreståndarinna

(avlönas enl. lönegrupp 4; ej å stat).

Wallengren, Gerda N.

Dessutom en *kokerska*, tre *tjänarinnor* och en *gårdsdräng*.

Polikliniker.

För vård av fattiga sjuka underhåller staden sedan 1886 en poliklinik å Södermalm samt lämnar bidrag till underhållskostnaderna till tvenne fristående polikliniker, en å Östermalm och en å Norrmalm.

För dessa trenne, som avgiva berättelser till hälsovårdsnämnden, redogöres här nedan. Staden lämnar även bidrag till andra polikliniker: serafimerlasarettets, diakonissjukhusets, kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, karolinska institutets poliklinik (vid Kungsgatan), tandläkareinstitutets ävensom vanförestaltens poliklinik. Dessutom har staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Maria, Sabbatsbergs och sjukhuset S:t Görän. — Å dessa polikliniker lämna specialister i ögon-, öron-, kvinno-

och barnsjukdomar etc. kostnadsfri behandling åt personer, vilkas medellöshet blivit styrkt. **Hn.**

Stat år 1916. Utgifter: 63,810 kr.

Stadens poliklinik å Södermalm.

Folkungagatan 69, Sö.; rt. Söder 10 23.

Föreståndare

(avlöning se nedan).

Widstrand, C. A.

Avdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5—6 samt lördagar 5—5,30 e. m.

Läkare

(2,000 kr.; ej å stat).

Lönborg, F. U.

Avdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 12—1.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

von Matérn, H.; Nordenson, A. G.

Avdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 11—11,30 f. m.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Larsson, A.; Flodqvist, L. G.

Avdelningen för hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9—10 f. m.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Moberg, W. L.

Avdelningen för lungsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 2—2,30 e. m.

Läkare

(1,100 kr., därav som föreståndare 200 kr.; ej å stat).

Widstrand, C. A.

Avdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 7—8 e. m.

Hn.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Liljenroth, G.

Avdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar hos kvinnor.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6—8 e. m.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Paykull, S. S. E. (Lilly).

Avdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30 f. m.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Nilsson, Ada K.

Avdelningen för tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Tandläkare

(900 kr.; ej å stat).

Wessler, J. A.

Dessutom 2 sköterskor (3).

**Polikliniken å Östermalm
(Allmänna polikliniken).**

(Understödd av staden.)

Riddaregatan 3, Ö.; st. Österm. 15 85.

Avlöningar m. m. (av stadens medel). Två läkare å avd. för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar: arvode 1,500 kr. vardera. Stadens bidrag härutöver: årsbidrag 3,300 kr., behandling med Tallermans apparat 1,500 kr.

Föreståndare.

Lundberg, K. A. R. (se nedan avd. för barnsjukdomar och reumatiska åkommor).

Avdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11,30—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Avdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 4—5 e. m.; måndagar och onsdagar 1—1,45 e. m.

Läkare.

Uddgren, Gerda S.

Avdelningen för hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 11—11,30 e. m.

Läkare.

Schaumann, J.

Avdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Vakant.

Avdelningen för mag- och tarm-sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5—6 e. m.

Läkare.

Rosengren, J. A.

Avdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10 f. m.

Läkare.

Klingspor, S. W.

Avdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Santesson, B. H. (mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6,30—7,30 e. m.); Sundqvist, Alma M. K. (mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7,30 e. m.).

Avdelningen för reumatiska åkommor.

»Tallermans friinstitut.»

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11,30—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Avdelningen för lungsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 1—1,30 e. m.

Läkare.

Odqvist, K. A.

Polikliniken å Norrmalm.

(Understödd av staden.)

Sveavägen 78, Va.; st. Vasa 65 25.

Avlöningar m. m. Staden bidrager med 1,500 kr. till avlöning åt läkaren för hud- och könssjukdomar hos kvinnor.

Föreståndare.

Bergvall, J. F. (se nedan avd. för könssjukdomar).

Avdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 12—1.

Läkare.

Hägg, D.

Avdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Ek, J. L. (mottagningstid: måndagar och fredagar 10—11 f. m.).

Avdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och fredagar 9—10 f. m.

Läkare.

Lamm, G. A.

Avdelningen för invärtes-, mag- och tarmsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 10—11 f. m.

Läkare.

Sandberg, O. G.

Avdelningen för kirurgiska sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5,30—6,30 e. m.

Läkare.

Heijl, C. F.

Avdelningen för könssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 7—8 e. m.

Läkare.

Bergvall, J. F.

Avdelningen för hud- och könssjukdomar hos kvinnor.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar, lördagar 6,30—7,30 e. m.

Läkare.

Kjellberg-Romanus, Gerda E.

Avdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och torsdagar 1—2 e. m.

Läkare.

Forssell, O. H:son.

Avdelningen för hjärt- och lung-sjukdomar.

Hn.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 10—11 f. m.

Läkare.

Möller, N. B.

Avdelningen för nervsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och torsdagar 5—6 e. m.

Läkare.

Vakant.

Avdelningen för talrubbingar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 11,30—12.

Läkare.

Söderlund, C. V.

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den södra i december 1906 och den norra i maj 1909, hava till uppgift att åt lungotsjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande av smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under hälsovårdsnämndens förvaltning och överinseende, och utövar förste stadsläkaren närmaste tillsynen över deras verksamhet. Vardera byrån står under ledning av en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare även som assistentläkare antagas av hälsovårdsnämnden; övrig personal antagas av förste stadsläkaren på förslag av föreståndaren till det antal, hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understöd åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas av ett förtroenderåd, bestående av byråns föreståndare och två personer, av vilka hälsovårdsnämnden utser en och fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och att anmälan göres, då utdelning av understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm, Staden inom broarna och Brännkyrka, den norra till Norrmalm.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906.

Förtroenderådets ledamöter.

Netzel, Laura, fröken (utsedd av hälsovårdsnämnden); Lindblom, F. G. A., fattigvårdsinspektör (utsedd av fattigvårdsnämnden); Sundell, C. (se nedan); Kjellin, G. V. (se nedan).

Hn.

Suppleanter.

Blomberg, A. W., grosshandlare, **Chatillon-Winberg**, f. Linroth, Anna fru, **Kullberg**, Elisabeth M. Ch. fröken, **Winberg**, f. Dahl, Fanny H. M. fru (utsedda av hälsovårdsnämnden); **Boström**, Clara G., fröken, **Flensburg**, f. Bredberg, Anna Ch., doktorinna (utsedda av fattigvårdsnämnden).

Södra byrån.

Svartensgatan 14, Sö.; rt. 75 54; st. 309 29; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 f. m. samt måndagar och torsdagar 6—7 e. m. Understöd utdelas tisdagar 11,30 f. m.

Stat år 1916. Utgifter: 36,500 kr.

Föreståndare

(4,000 kr.; ej å stat).

Sundell, C.*Biträdande läkare*

(3,000 kr.; ej å stat).

Lindvall, A. H.*Sköterskor*

(en 1,440 kr., bostad, ved och lyse, en 1,500 kr.; befattningarna ej å stat).

Kinberg, Ellen H. W.; Poitzel, Anna M.*Bokförare*

(900 kr.; ej å stat).

Runqvist, Maja K.**Norra byrån.**

Hantverkaregatan 23 C. K.; rt. 130 76; st. 226 24; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 f. m. samt måndagar och torsdagar 6—7 e. m. Understöd utdelas tisdagar 11,30 f. m.

Stat år 1916. Utgifter: 45,050 kr.

Föreståndare

(4,000 kr.; ej å stat).

Kjellin, G. V.*Biträdande läkare*

(3,000 kr.; ej å stat).

Edrén, F. G.*Sköterskor*

(en 1,740 kr., en 1,500 kr.; ej å stat).

Göranson, Anna; Ahlberg, Klara V.*Bokförare*

(900 kr.; ej å stat).

Erasmie, f. Nordström, Mimmie.**Stockholms stads vaccinationsväsen.**

Grundvalen för stadens vaccinationsväsen bildar kungl. maj:ts förnyade nädiga reglemente för skyddskoppypningen i riket av år 1853, som stadgar, att varje barn skall vaccineras, innan det uppnått två års ålder. Kontrollen

över föreskrifternas efterlevnad handhaves numera i Stockholm så, att stadens rotemän årligen lämna hälsovårdsnämnden uppgift på barn, vilka ehuru de överskridit vaccinationsåldern, icke anmälts såsom ympade. Dessa barns målsmän kallas nu genom hälsopolisen vid stadgar påföljd av böter att låta inställa barnen hos vaccinatorerna. Staden avlönar fem vaccinatorer, alla läkare, vilka under den blidare årtiden en gång i veckan på offentliga vaccinationslokaler i de skilda stadsdelarna gå allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppypning. På samma ställe vaccineras de barn, som i rätt tid inställas. Angående privat vaccinerade barn skola anmälningar göras till hälsovårdsnämnden. Efter vaccinationens slut varje höst insändas listor över samtliga vaccinerade till hälsovårdsnämnden, som inom januari månads utgång överlämnar listorna till rotemännen för anteckning i mantalsböckerna.

Vaccinatorer förordnas av hälsovårdsnämnden.

Instruktion. K. brev den 16 nov. 1854 till sundhetskollegium angående skyddskoppypningen i Stockholm. Överståthållarämbetets kungörelse den 23 jan. 1855. Åtskilliga förändringar i vaccinationsväsendets handhavande infördes i början av 1880-talet på grundval av förhandlingar mellan överståthållarämbetet och hälsovårdsnämnden.

1. vaccinationsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen och Kungsholmen).

Svartmangatan 21 & 23, St.; mottagnings-tid: onsdagar 9,30 f. m.

Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn; mottagnings-tid: tisdagar 1,30 e. m.

Vaccinätör

(650 kr.; ej å stat).

Scholander, C. Th.**2. vaccinationsdistriktet**

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus församlingar).

Kungsgatan 70, C.; mottagnings-tid: onsdagar och fredagar 4 e. m.

Vaccinätör

(700 kr.; ej å stat).

Erdmann, T. L.**3. vaccinationsdistriktet**

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Riddaregatan 3, Ö.; mottagnings-tid: tisdagar och torsdagar 5 e. m.

Vaccinätör

(650 kr.; ej å stat).

Nordlund, J. B.

4. vaccinationsdistriktet

(omfattande Maria och Katarina församlingar).

*Timmermansgatan 28 (folkskolehuset),
Sö.; mottagningstid: torsdagar 3,30 e. m.
Folkungagatan 69, Sö.; mottagningstid:
fredagar 12,30 e. m.**Vaccinatör*

(800 kr.; ej å stat).

Olson, E.

5. vaccinationsdistriktet

(omfattande Brännkyrka församling).

*Enskede: Ångsvägen 8; mottagning under
september, fredagar 6—7 e. m.**Ålvsjö: bagare Strejers villa, Långbrodal;
mottagning under maj torsdagar 6—7 e. m.**Liljeholmen: Kommunalt huset; mottagning
under juni fredagar 6—7 e. m.**Vaccinatör*

(500 kr.; ej å stat).

Hulting, C. G.

Ann. Någon vaccinatör i Bromma är ännu
(april 1916) icke tillsatt.**Stockholms stads besiktningsbyrå för
prostituerade kvinnor.***Trädgårdsgatan 3, St.; rt. och st.: polisens
växel; expeditionstid: 7—3, 6—8.*Byrån leder sitt ursprung från år 1859,
då en dylik byrå upprättades och ställdes under
kurhusöverläkarens insende.*Stat år 1916.* Utgifter: 11,000 kr.*Föreståndare*

(2,000 kr.).

Aspelin, J. M., andre stadsläkare.

Läkare

(2,000 kr.).

Scholander, C. Th.; Schlasberg, H. I.

Bakteriolog

(2,000 kr.; ej å stat).

Müllern-Aspegren, G. J. U.

Kommissarie

(800 kr., se vidare sid. 8).

Jaensson, A. T., föreståndare för polisens prostitu-
tionsavdelning.**Allmän hälsovård.**Under rubriken allmän hälsovård i kommun-
ens stat ingå: hälso-polisen, anstalter för födo-
ämneskontroll, hälsovårdsnämndens laboratorier,
vaccinationsväsendet, bostadsinspektionen, upp-
lysnings- och understödsbyråer för tuberkulos-
sjuka, desinfektionsanstalten, isoleringsanstalten,karantänsanstalten Skottland, karantänsstallarna
å kungl. Djurgården, desinfektionen i bostäder,
utrotande av råttor, tjänsteresor och diverse ut-
gifter.

Hn.

Stockholms stads hälso-polis.*Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40,
52 61; expeditionstid: 9—7.*Hälso-polisnämningen avser att bereda hälso-
vårdsnämnden biträde vid tillsynen över ord-
ningen i staden, vad hälsovården angår. Hälso-
polisens chef närmast förste stadsläkaren är sund-
hetsinspektören, som antages av hälsovårdsnäm-
nden och skall vara en i allmän hälsovård kunnig
läkare. Till hälso-polisen räknas också förste och
andre stadveterinären samt föreståndaren för kon-
trollbyrå för importerade födoämnen, vilka hava
sin huvudsakliga verksamhet vid födoämneskon-
trollen (se sid. 8).Sundhetsinspektören åligger huvudsak-
ligen: att åt hälso-polisens personal lämna nödig
undervisning i allmän hälsovårdslära och annat,
som till dess yrke hörer, att själv eller genom
den övriga personalen såväl under systematiskt
anordnade som tillfälliga besök i stadens olika
delar undersöka de sanitära förhållandena, att
särskilt ägna sin uppmärksamhet åt infektions-
sjukdomarnas förhållanden i staden, att varje
helgfri dag på bestämd tid infinna sig å hälso-
vårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig
vid nämndens sammankomster, till vilka han
även därifrån må äga tillträde. Vid förfall
för förste stadsläkaren skall sundhetsinspektören
vara skyldig att hans tjänsteåligganden bestrida,
såvida han därtill förordnas.Förste och andre stadveterinären antagas av
hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild prak-
tik inom veterinärfacket.Förste stadveterinärens huvudsak-
ligaste åligganden äro: att i enlighet med gäl-
lande författningar övervaka smittosamma sjuk-
domar och farstorer bland husdjuren, att ägna
sorgfällig uppmärksamhet åt sådana förhållanden
inom staden, som kunna menligt inverka på
husdjurens sundhet, att på allt sätt söka be-
fordra stadens förseende med sunda livsmedel
samt hålla tillsyn över till salu hållna födo-
ämnens beskaffenhet, att förestå Stockholms
stads karantänsanstalter för från utrikes orter
sjöledes införda djur, att lämna hälso-polisperso-
nalen nödig undervisning i stall- och födoäm-
neshygien samt att varje helgfri dag på be-
stämd tid vara tillstädes å hälsovårdsnämndens
byrå, på kallelse närvara vid nämndens sam-
manträden och bevista slakthus- och saluhalls-
styrelsens sammanträden.Andre stadveterinären åligger huvud-
sakligen: att förestå nämndens kontrollbyrå för
av hälso-polisen anhållna eller av allmänheten till
undersökning inlämnade, misstänkta födoämnen,
att genom systematiskt ordnade eller tillfälliga

Hn. inspektioner biträda vid tillsynen över till salu hållna födoämnen och över lokaler och platser, där födoämnen försäljas eller till försäljning förarbetas eller förvaras, att utöva tillsyn över slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner, att övervaka födoämnestransporter inom staden samt att kontrollera matvaruleveranser till sjukhusen och andra stadens allmänna inrättningar.

Föreståndaren för hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen, vilken skall vara legitimerad veterinär, antages av hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket. Honom åligger huvudsakligen: att å nämnda byrå utföra erforderliga veterinära undersökningar, att inom tullområdet och å tullnederlag verkställa undersökning av importerade födoämnen samt att biträda förste stadsveterinären i hans verksamhet.

I övrigt utgöres hälsopolisen av en kommissarie, 4 förste tillsyningsmän och 22 tillsyningsmän.

Kommissarieten utövar det närmaste förmanskapet över tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, övervakar, att hälsovårdsnämndens uppmaningar angående avhjäljande av sanitära olägenheter efterkommas, samt är efter förordnande åklagare i sundhetsmål.

Tillsyningsmännen åligger huvudsakligen: att vaksamt efterspana befintliga sanitära olägenheter samt att även hava uppmärksamheten fäst på efterlevnaden av de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, vilkas övervakande författningsenligt tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta avseende att anmärka, därom till kommissarieten avgiva rapport.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för förste och andre stadsveterinären i Stockholm den 1 dec. 1911 och för föreståndaren för kontrollbyrå för importerade födoämnen i Stockholm den 1 dec. 1911. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa livsfrönödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m., överståthållareämbetets kung. den 29 aug. 1908 (»matvarustadgan»), med ändring den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. butikshandel med matvaror samt bestämmelser ang. transport av köttvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; hälsovårdsnämndens expedition; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-tid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tjl. (se sid. 178); *tj. Åfeldt, N. O. E.* (se nedan) hälsovårdsnämndens expedition; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-tid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E., tjl. (se ovan), *tj. Jansson, J. E.* (se nedan), (se nedan hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för anhållna eller inlämnade födoämnen).

Föreståndare för hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen.

Jansson, J. E., tjl., *tj. Brandt, J. O.* (se nedan nämnda byrå).

Kommissarie (12).

Österberg, B. A.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-tid: 1—2.

Förste tillsyningsmän (8).

Magnusson, R. E., tjl. (se nedan), *tj. Johannesson, C. J. E.* (se nedan); **Regnér, C. O. F.;** **Lagerman, A. F.;** **Rune, F.**

Sundhetsinspektörens biträde vid behandling av ärenden ang. avloppsledning etc.

Magnusson, R. E. (se ovan); **Dahl, G. E.** (se nedan).

Tillsyningsmän (8).

Fryklund, E.; **Bostrom, E. G.;** **Johannesson, C. J. E.,** tjl. (se ovan), *tj. Hultgren, E. R. Engman, H. A.;* **Dahl, G. E.,** tjl. (se ovan), *tj. Johannesson, C. E.;* **Wahl, J. A.;** **Ternell, tjl.;** **E. E.;** **Wedin, E. W.;** **Ekbergh, C. G.;** **Lilienberg, J. G.;** **Rosén, G. A.;** **Widstrand, O. M. V.;** **Andersson, A.;** **Wiik, E. A.;** **Lindén, A. G.;** **Eklund, P. F.;** **Carlbon, B. O.;** **Larsson, J. H.;** **Tell, E. G.;** **Holmér, C. E.;** **Hellsén, J. A.;** **Ek, O. E.**

Desutom *extra tillsyningsmän* i mån av behov.

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det hälsovårdsnämnden förutom att hålla tillsyn över alla i staden till salu hållna födoämnen, såsom kött och charkuterivaror, mjölk och mejeriprodukter, bröd, vilt, fisk och andra matvaror, även att övervaka, det endast vederbörligen här eller annorstädes besiktigt och stämplat, färskt kött till salu hålles, och att dylikt kött ej efter undersökningen blivit skämt eller på annat sätt skadat.

Desutom skall nämnden handhava såväl den direkta undersökningen av som kontrollen över från utlandet till eller över Stockholm importerat färskt, salt eller på annat sätt konserverat kött samt andra födoämnen.

Nämnden har sålunda att övervaka *dels* beskaffenheten i sanitärt hänseende av födoämnen, som till salu hållas eller till försäljning förarbetas eller förvaras i saluhallar, å torg, i kött-, mjölk- och matvarubutiker, i korvfabriker,

charkuterier, mejerier, margarinfabriker, serveringsställen och med dem jämförbara lägenheter, dels att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämnens förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum, av vad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motsvara bestämmelserna i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte har nämnden att utöva inspektion av slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner.

För denna sin verksamhet har nämnden inrättat kontrollbyråer, så väl för av hälsopolisen anhållna eller av allmänheten inlämnade födoämnen som för importerade dylika.

Kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen.

Olovs-gatan 4, C.; rt. 754; st. 67 00; expeditionstid: 8—3.

Föreståndare.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär, tjl. (se ovan), tjf. Jansson, J. E. (se nedan); mottagningstid: 1—2 (se Stockholms stads hälsopolis).

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Johansson, K. A.

Kontrollbyrån för importerade födoämnen.

Söder Mälarstrand 4, Sö.; rt. 755; st. 36 29; expeditionstid: 9—3.

Undersökningen av importerade födoämnen verkställs under ordinarie tulltid, och skall anmälan därom göras mellan kl. 9 och 10 f. m.

Föreståndare

(6,000 kr.; ej å stat).

Jansson, J. E. veterinär, tjl. (se ovan), tjf. Brandt, J. O. (mottagningstid: 9—10 f. m.).

Kemist

(3,600 kr.; ej å stat).

Sundberg, Th. (se nedan).

Assistenten

(1,400 kr.; ej å stat).

Högdahl, Anna Ch. K.; Åfeldt, Paula A. G.

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Widstrand, K. L. A.

Desutom en extra assistent och ett arbetsbiträde.

Ann. I anslutning till denna byrå har år 1912 anordnats ett mjölk-hygieniskt laboratorium i och för undersökningar av den salubjudna mjölkens beskaffenhet.

Kontroll av ladugårdar, från vilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utän hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som angiver antingen en särskilt sund beskaffenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor dels att läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden antagits för utövande av tillsyn å produktionen av kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning av ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsotillståndet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållanden, under vilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, ävensom att ladugården med avseende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygienens fordringar och att samtliga de i ladugården uppställda djur äro friska och dels att anordningar, som av hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölkens behandling inom Stockholmen.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn av läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

För tillstånd att sälja mjölk såsom barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall av ladugårdens ägare eller innehavare gäldas enligt av hälsovårdsnämnden fastställt taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, fastställd av hälsovårdsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från vilka försäljes kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 30 juni 1905. Taxa för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställd den 30 juni 1905 med ändring den 2 februari 1906.

Kontrollläkare.

Andersson, L. I.

Kontrollveterinär.

Stenström, O. E.

Hälsovårdsnämndens laboratorium.

Stat år 1916. Utgifter: 38,360 kr.; inkomster 5,000 kr.

Fysikalisk-kemiska avdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C; rt. 15 38; st. 87 72; expeditionstid: 1—3.

Hn. Hälsövardsnämndens fysikalisk-kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. Anstalten förestås av hälsövardsnämndens ingenjör. Av ingenjören utföras tekniskt-hygieniska undersökningar i samband med nämndens verksamhet, såsom beträffande vattenavlopp, bostäder och samlingslokaler, fabriker och näringar m. m., kemiska undersökningar angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i övrigt analyser och tekniska undersökningar, som påkallas särskilt genom hälsopolisens verksamhet.

Den 1 juli 1910 inrättades en underavdelning för kemisk undersökning av importerade födoämnen (se hälsövardsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen).

Instruktion. Hälsövardsnämndens instruktion för hälsövardsnämndens ingenjör den 16 febr. 1894.

Ingenjör (13).

Sondén, K. G. A.

Biträdande kemist

(avlöning se ovan; ej å stat).

Sundberg, Th. (se ovan).

Dessutom en *laboratoriestüderska* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Bakteriologiska avdelningen.

Hötorget 14, C.; rt. 15 02; st. 52 62; laboratoriet öppet: vardagar 9—3, 5—7, söndagar 9—12.

Hälsövardsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande till nämndens verksamhet hörande frågor ävensom utredningar i hälsövardsärenden, för vilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för medellösa i Stockholm kostnadsfritt, eljest enligt taxa) av de prov, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden (eller landsorten) till laboratoriet insändas.

Instruktion. Hälsövardsnämndens instruktion för föreståndaren vid nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog (13).

Levin, E. I.

Dessutom en *laboratoriestüderska* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Botaniska avdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C.; rt. 15 38; st. 87 72; öppet tisdagar, torsdagar och fredagar 9—3.

Hälsövardsnämndens laboratoriums botaniska avdelning trädde i verksamhet den 1 juli 1907 och omfattar mikroskopisk undersökning av födoämnen, njutningsmedel, vatten m. m.

Botanist och mikroskopiker

(2,400 kr.; ej å stat).

Huss, H. A.

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Gotlandsgatan 52, Sö. (intagning för desinfektering); Östgötagatan 56, Sö. (avhämtning av kläder); rt. 7 56; expeditionstid: 8 f. m.—7 e. m.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och fyra rum för härbärgerande av friska personer, vilkas bostäder med anledning av där inträffade fall av smittosamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta. (Jfr nedan isoleringsanstalten.)

Stat år 1916. Utgifter: 17,600 kr.

Redogörare

(150 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A.

Vaktmästare (4).

Strömberg, S. A.; Pettersson, C. A. E.

Desinfektion i bostäder.

Stockholms hälsopolis, Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 7 43 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9 f. m.—7 e. m.

Desinfektion i bostäder verkställes av hälsopolisen jämlikt kungl. förordningen den 19 mars 1875 ang. åtgärder mot införande och utbredning av smittosamma sjukdomar bland rikets invånare samt lagen den 4 sept. 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungdot, ävensom i andra fall på begäran av enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylik åtgärd.

Reglemente m. m. Se ovan.

Stat år 1916. Utgifter: 5,000 kr.

Desinfektörer.

Hälsopolisens tillsyningsmän.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; rt. 97 79; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882) i samma lokal som desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsavdelning. Den nuvarande isoleringsanstalten är (sedan år

1905) inrymd i egendomen n:r 62 vid Brännkyrkagatan. Anstalten rymmer i nedre våningen, förutom kök och bostad för förestånderskan, expeditionssrum samt tvenne badavdelningar, en för män och en för kvinnor. En trappa upp finnas fyra rum med olika ingångar samt inom särskild tambur, en avdelning på tre sovrum och matrum, avsedd att vid utrymmande av någon större lägenhet bereda tillflykt även åt en större familj. Två trappor upp äro inredda sju isoleringsrum, flestallet med skilda ingångar, samt förrådsrum. Å hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer.

Tillsynen öfver hela anstalten utövas av sundhetsinspektören.

Stat år 1916. Utgifter: 7,410 kr.

Redogörare.

(Se ovan under desinfektionsanstalten.)

Holmberg, G. A.

Förestånderska (2).

Strömberg, Ch. (Lotten).

Stockholms stads karantänsanstalt.

Skottland, Norra Fjäderholmen; rt. 15 65.

En karantänsanstalt ingick redan i den 1884 uppgjorda planen för ordnandet av huvudstadens epidemisjukvård, men den anlades först 1892 under trycket av då hotande kolerafara. Till plats därför valdes den till Fjäderholmsgruppen hörande lilla ön Skottland. Anstalten har till ändamål att betjäna fartyg, ombord å vilka sjukdomsfall i kolera eller pest förekommit och som därför måste undergå desinfektion. Anstalten är ordnad efter samma principer som desinfektionsanstalten i staden, ehuru i mindre skala. Huvudbyggnaden innehåller dels en mindre sjukavdelning på sex å åtta sängar, dels en därifrån fullständigt skild desinfektions- och tvättavdelning. Härförutom finnas en mindre logementsbyggnad för fartygsbesättning, bostadshus för anstaltens egen personal samt skjul och andra nödiga uthus. Anstalten har blott få gånger behövt tagas i bruk.

Stat år 1916. Utgifter: 1,700 kr.

Tillsyningsman

(900 kr.; ej å stat).

Karlsson, C. A.

Stockholms stads karantänsstallar.

F. d. järnvägen å Djurgården, Ö.Dj.

Sedan k. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrivit, att införsel sjöledes av nötboskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick

överståthållarämbetet i författning om anordnande av dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på stadens bekostnad efter rationella principer inrättat mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. järnvägen på Djurgården. Stallet har plats för tolv större djur. Sedan genom k. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser införts, uppfördes på hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Huvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under hälsovårdsnämndens överinseende och förvaltning. Närmaste inseendet öfver dessa anstalter tillkommer den av medicinalstyrelsen förordnade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärssuppleant. Vid anstalten finnas dessutom särskilda skötare.

Reglemente m. m. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 9 jan. 1899 med ändring av den 9 nov. 1906.

Stat år 1916. Utgifter: 2,600 kr.

Aulönningar m. m. Djurimportörerna betala efter taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Karantänsveterinärssuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; Jansson, J. E., föreståndare för kontrollbyrå för importerade födoämnen.

Dessutom skötare.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—2.

År 1906 beslöto stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle inrättas i huvudstaden under hälsovårdsnämndens inseende.

Bostadsinspektionen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen öfver bostäderna i staden i vad hälsovården angår. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, avträden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sunt och snyggt skick ävensom att verka för att bostäderna av invånarna användas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i huvudstaden sundhet och snygghet, såvida icke deras övervakande enligt lag tillkommer annan

Hn. myndighet. Dock skall det även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma förhandvarande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse. Bostadsinspektionens personal utgöres av en bostadsinspektör och nödigt antal assistenter. Denna personal antages och entledigas av hälsovårdsnämnden.

Bostadsinspektionen avsynar, ur sundhetssynpunkt, nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadsätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmäler förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för bostadsinspektionen den 25 febr. 1910.

Stat år 1916. Utgifter: 22,470 kr.

Bostadsinspektör (16).

Hultkvist, G. E. (se sid. 65).

Assistent, manlig (9).

Thedin, C. A.

Assistenter, kvinnliga (7).

Julin, Kjerstin; Hökerberg, Manda E.; Flodin, E. J. O. Elsa; Danielsen, Helene; Österberg, A. K. (Karin).

Stockholms stads fosterbarnsinspektion.

Hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—3.

Enligt lagen den 6 juni 1902 om fosterbarns vård åligger det hälsovårdsnämnden att inom sitt verksamhetsområde ägna särskild omsorg åt fosterbarn till skydd för deras hälsa, att för detta ändamål dels tillse att icke fosterbarns vård utövas av personer eller på ställen, som äro olämpliga därför, dels ock övervaka fosterbarnens behandling. Åt sundhetsinspektören har årligen sedan 1903 lämnats i uppdrag att i de fall, då nämndens eget ingripande fordrades, fullgöra de enligt lagen nämnden åliggande skyldigheter i avseende å denna vård med åliggande för honom att mottaga anmälningar från barnuppfostrare och fullgöra den undersökning, sådan anmälan förutsätter, att övervaka och handleda de biträden, som kunde bliva ytterligare anställda för tillsynen av barnen. För utövande av sagda tillsyn äro numera anställda fem inspektorer. Distrikten äro nu: 1. Maria förs., 2. Katarina och Nikolai förs., 3. Kungsholmen och

de delar av Gustav Vasa och Matteus förs., som ligga norr om Odengatan och väster om Norrtullsgatan från Odengatan norrut räknat, 4. återstoden av Normalm samt Östermalmen, 5. Brännkyrka förs. Provisoriskt har en del av första distriktet sammanslagits med Bromma (se nedan). Inspektören för 1. distr. sköter dessutom expeditionen.

Stat år 1916. Utgifter: 15,250 kr.

Fosterbarnsinspektör

(1,200 kr.; ej å stat).

Hultkvist, G. E., bostadsinspektör.

Fosterbarnsinspektorer.

(Inspektören i 1. distr.: lönegrupp 7, i 2.—5. distr.: lönegrupp 6.)

Harling, Eva L. M. (1. distr., se dock nedan); Ellstam, f. Harling, Ester R. (2. distr.); Swartz, Ida E. Ch. (3. distr.); de la Croix, A. K. (Karin) (4. distr.); Johansson, Anna K. (5. distr.).

Extra biträde

(1,000 kr.; ej å stat).

Norén, Jane (för Bromma församling och del av Maria församling).

Stockholms stads sjuk- och djurtransportväsen.

Till slutet av år 1913 verkställde brandkåren huvudsakligen transporten till sjukhus av personer utsatta för olycksfall och hyrverksaktiebolaget Frey av sjuka personer i övrigt. Fr. o. m. år 1914 övertog brandkåren båda dessa slag av transporter och förfogar för detta ändamål över fyra sjuktransportautomobil. Ehuru en del av här nedan omnämnd attiralj ej står under inseeende av hälsovårdsnämnden, har emellertid för överskådlighetens skull på ett ställe sammanförts uppgifter om samtliga i huvudstaden befintliga forskaffningsmedel för sjuka personer eller för sjuka eller döda djur.

1) *Sjukvagn*, avsedd för transport av personer, som på grund av häftigt blödning, till följd av olyckshändelse eller av annan orsak äro i *synnerligt* behov av *skyndsam* behandling å sjukhus, eller vilkas transporterande i vanligt åkdon prövas medföra skada eller väsentligt ökat lidande.

Sådan vagn kan kostnadsfritt erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan på telefonen rt. och st. namnanrop: Brandkåren eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Vid rekvisition skall om möjligt uppgivas: a) den rekvirerandes namn och yrke; b) den sjukles eller skadades namn; c) sjukdomens eller skadans beskaffenhet; d) lägenheten eller

platsen, varifrån transporten skall ske; samt *e*) det sjukhus, vartill transporten skall ske.

Sjukvagn må icke anlitas utan att *verkligt behov* föreligger; missbruk härav kan medföra, att det ändamål, för vilket den är avsedd, icke kan uppfyllas.

2) *Epidemivagnar*, avsedda att användas för transport av sjuka, som lida av eller misstänkas lida av kolera, smittkoppor, fläckfeber, scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mässling, då sjukdomen är med difteri (croup) komplicerad. — Endast om sistnämnda förhållande är å sjukhusremissen angivet, utlämnas vagn för mässlingsjukas transporterande.

Epidemivagn kan rekvireras alla tider på dygnet antingen genom närmaste polisstation, om tydligt skriven sjukhusremiss där företes, innehållande uppgift på den sjukes namn och sjukdom (svensk benämning), eller av läkare personligen genom telefonbud till epidemisjukhuset (endast rt. 12 89 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgiva: *a*) sitt eget namn; *b*) den sjukes namn; *c*) dennes bostad; och *d*) dennes sjukdom.

Sjukhusremissen åtföljer i varje fall den sjuke till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri.

3) *Djurtransportvagnar*. På framställning av svenska allmänna djurskyddsföreningen medgav drätselnämnden i januari 1901, att tvēne av den nämnda föreningen till allmänt begagnande upplåtna vagnar, särskilt konstruerade för transport av döda eller sjuka hästar och andra större djur, skulle få uppställas i Stockholms renhållningsverks kaserner samt kunna genom bud eller telefon rekvireras enligt närmare fastställda föreskrifter. Då det emellertid visade sig, att vagnarna vid flera tillfällen icke kunnat inställas med önskvärd snabbhet samt att vid telefonisk rekvisition icke alltid vakt kunde finnas tillstädes å renhållningsverkets kaserner för att mottaga densamma, överflyttades, efter framställning från överståthållarämbetet till drätselnämnden, uppdraget i fråga fr. o. m. år 1905 till brandkåren, som förfogar över ständig vaktpersonal och lämpligare hästar. Vagnarna uppställdes den ena å Johannes, den andra å Katarina brandstation och kunna rekvireras på samma sätt som sjukvagn (se ovan). Under år 1915 har en kombinerad djurtransport- och olycksfallsautomobil anskaffats och uppställts å Katarina brandstation.

Kungörelse om dessa transporter utfärdades av överståthållarämbetet den 31 dec. 1904 med i huvudsak samma föreskrifter som förut lämnats, nämligen följande:

Vagnarna få användas:

1:o) för transport av hästar eller andra större

djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på grund av sjukdom eller av annan anledning icke kunna från sådan plats bortledas, därvid rekvisition härom göres av polisman och transporten verkställes till veterinärhögskolan eller, på begäran av djurets ägare eller innehavare, till enskilt stall eller förvaringsrum, därest detsamma är beläget inom huvudstadens tullar;

2:o) för transport av *sjuka* hästar eller andra större djur från och till enskild plats, som är belägen inom huvudstadens tullar eller i dess närmaste omgivningar, därvid rekvisition kan ske omedelbart till någon av nyssnämnda brandstationer eller ock genom polisstation eller patrullerande poliskonstapel; samt

3:o) för transport av *sjuka* hästar eller andra större djur i andra fall än ovan nämnda, då överenskommelse därom träffas för varje särskilt fall med brandchefen i Stockholm.

Det åligger ägare eller innehavare av djur, som, på sätt i det föregående nämnts, blivit transporterade, att härför utgiva ersättning:

a) För det i 1:o) omförmälda fall med 4 kr., därvid betalning uppbares av polispersonalen; *b*) För det i 2:o) omförmälda fall:

1) då transporten sker mellan kl. 6 f. m. och kl. 10 e. m. med 6 kr.

2) då transporten sker under övriga delen av dygnet med 9 kr., i vilka fall betalning erlägges i förskott å den brandstation, varifrån vagnen utlämnas;

c) För de i 3:o) avsedda fall efter överenskommelse.

Reglementen m. m. Överståthållarämbetets order den 24 sept. 1903 ang. sjukbårar å polisstationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagivande ang. transport av sjuka och skadade inom huvudstadens den 12 dec. 1913. Överståthållarämbetets kungörelse ang. djurtransporter den 31 dec. 1904.

Utrotandet av råttor.

Hälsopolisen, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 74 38, st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9—7.

Anslaget härför — 10,000 kr. — användes för inköp av »Ratts», vilket genom hälsovårdsnämndens tillsyningsmän utlägges i egendomar inom staden kvartersvis, så att hela staden efter hand genomgås. Allmänheten äger ock att vända sig till sundhetsinspektören med begäran om utläggande av »Ratts» inom egendomar, som äro i högre grad hemsökta av råttor.

Fn.

Stockholms stads fattigvårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner

Fattigvårdsnämnden.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; sessionstid: i allmänhet andra tisdagen i månaden, vanligen kl. 6,50 e. m.

I äldsta tider funnos i huvudstaden inga andra fattigvårdsinrättningar än hospitalen, som tillika voro sjukhus. Sådana voro t. ex. det s. k. »helgeandshuset» från 1260-talet, »S:t Orians hospital» från 1288, »Själagården» m. fl. Den frivilliga fattigvården stod under ledning av de andliga (samfund och gillen såsom »Vårfrugillet», »Sancta Gertruds gille» etc.). En naturlig följd av indragningen av de andligas gods efter riksdagen i Västerås 1527 blev därför ordnandet av fattigvården. Genom ett kungl. brev av 1531 centraliserades huvudstadens fattigvård under borgmästare och råd och genom ett annat brev av 1551 förordnades om bygandet av Danvikens hospital, en inrättning, som under två hundra år var stadens enda vårdanstalt för såväl kropps- som sinnessjuka personer samt fattiga åldringar. För barn inrättades 1624 »allmänna barnhuset», på samma gång uppfostringsanstalt för fattiga barn och tukthus. Ur den på 1600-talet inrättade »husfattigkassan» utdelades allmosor åt fattiga utom inrättningarna; vidare anslogos till de fattiga inkomsten av kollekt, avgifter vid boupp-teckningar, testamenten etc. Under 1740-talet inrättades fattighus för de olika församlingarna, underhållna utom med gåvor och donationer även med särskilda avgifter av husägarna i respektive församlingar. År 1773 öppnades det »södra frivilliga arbetshuset» (sedermera 1855 ombildat till arbetsinrättning, den s. k. »Dillströmska inrättningen» se sid. 104), där tillfälle till arbetsförtjänst lämnades och materialier tillhandahöllös av kommunen; för Jakobs församling öppnades 1797 »frivilliga arbetshuset på norr», som ännu finnes kvar. En 1807 utfärdad kungl. stadga sökte centralisera fattigvården och göra staden i fattigvårdshänseende till en kommun under direktion av en överdirektör med kungl. fullmakt. Detta försök misslyckades emellertid. Genom 1813 års förordning sökte man finna en medelväg mellan de båda principerna: centralisation och de territoriella församlingarnas självstyrelse. I denna fattigvårdslagstiftning gjordes en väsentlig förbättring genom utfärdandet av stadgan angående fattigvården i Stockholms stad av den 1 april 1843, varmed ett stort steg togs i riktning mot centralisation i förvaltningen. Den bättre ord-

ning, som härigenom infördes, visade snart sin frukt, bland annat i upprättandet av förbättrade fattigvårdsanstalter. Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning 1862, infördes i fråga om fattigvården fullständig centralisation i fattigvårdsförvaltningen. Sedan dess är fattigvården en stadens gemensamma angelägenhet. Fattigvårdsstyrelser inom de särskilda församlingarna finnas ännu, men dessa lyda under den för hela staden gemensamma fattigvårdsnämnden, som är överstyrelse för Stockholms stads hela offentliga fattigvård. Fattigvårdsnämnden, som fick sin instruktion fastställd den 4 mars 1864, har att på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvården jämte den därmed förenade tillsyn över sedlighet och ordning. Nämnden består numera av tolv ledamöter och åtta suppleanter, som väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Polismästaren är i kraft av sitt ämbete berättigad att övervara nämndens sammanträden och att deltaga i överläggningarna, men icke i besluten. Nämnden utser inom sig ordförande för ett år i sänder. Överståthållaren förer ordet i nämnden, då han är tillstädes, med rätt att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Nämnden sammanträder minst en gång i månaden.

Nämnden äger åt särskilda delegerade överlämna att i fråga om fattigvårdsbeviljande, intagning å stadens fattigvårdsanstalter m. m. (se nedan) med nämndens rätt besluta i enlighet med de föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Hos nämnden är anställd en fattigvårdsinspektör. Honom åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i huvudstaden, verka för dess följdriktiga handhavande och sunda utveckling, hos fattigvårdsnämnden och de under densamma lydande styrelser göra de framställningar, vilka till vinnande härav påkallas, samt bringa nämndens beslut till verkställighet, där ej detta tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall ock på begäran tillhandaga huvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga upplysningar och råd. Vid nämndens och underlydande styrelser sammanträden må inspektören närvara med rätt att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Frågor rörande fattigvårdsbeviljande, som tillhöra nämndens eller delegerades handläggning, skola beredas och fördragas av inspektören, vilken det ock åligger att på nämndens anmodan avgiva utlåtanden i övriga frågor, som anses böra till honom hänskjutas. I fråga om utövanad av kontroll och

ledning av den primära undersökningen rörande hjälpsökandes behov och personliga förhållanden, vilken angelägenhet fortfarande tillhör rotmännen, äger inspektören överinseende likasom och över användningen av det årsanslag, som fr. o. m. 1899 ställts till fattigvårdsnämndens förfogande till ersättning åt särskilt anställda biträden vid undersökningen av ifrågasatta understöd. Fattigvårdsinspektören skall och ombesörja, att över stadens samtliga understödtagare register föres, så inrättat, att därav med lätthet kan vinnas upplysning om den fattigvård, som varje understödtagare beviljats.

Lagar m. m. Kungl. förordningen den 9 juni 1871 ang. fattigvård med ändringar den 11 febr. 1881, 12 juni 1885, 29 mars 1889, 16 nov. 1889, 18 maj, 31 dec. 1894 samt 10 april 1915. Kungl. instruktionen för Stockholms stads fattigvårdsnämnd den 4 mars 1864 med ändringar den 13 nov. 1874 och 14 dec. 1883; enligt den sistnämnda fick nämnden rätt att själv utse sin ordförande (förut endast vice ordförande, då överståthållaren var självskriven som ordinarie ordförande). En ytterligare ändring skedde genom kungl. kungörelse den 22 dec. 1898, då antalet av nämndens ledamöter med bibehållande av 8 suppleanter nedsattes från 16 till 12 och fattigvårdsinspektörsbefattningen inrättades.

Stat år 1916. Utgifter: 5,153,300 kr.; inkomster: 692,200 kr.

Fattigvårdsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Sundberg, G. E., justitieråd, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

- *Björling, J., folkskollärare, stadsfullm.
- Hedenstedt, J. T., järnsvarvare, stadsfullm.
- Hirsch, O. S., ingenjör.
- *af Klintberg, Gertrud, M. K., fröken.
- Lagergren, C. H., grosshandlare.
- *Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm.
- Nilsson, F. O. V., bageriätkare, stadsfullm.
- Ringholm, K. E., direktör, stadsfullm.
- Wassberg, A., överlärare.
- *Wassén, C., disponent, stadsfullm.
- *Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Suppleanter.

- Vester, A., sjukkasstjänsteman.
- Blomberg, A. W., grosshandlare.
- Ljunggren, Aug., direktör, stadsfullm.
- *von Rosen, A. D. B., prakt. läkare.
- *Sjögren, J. V., montör.
- *Söderberg, N. E., handelsträdgårdsmästare, stadsfullm.
- *Johanson, E., grosshandlare.
- Eklund, J. M., målarmästare.

Kassaförvaltare.

Hirsch, O. S.; Wassberg, A.

Suppleanter.

Ringholm, K. E.; Wassén, C.

Fattigvårdsnämndens revisorer.

Fn.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1915 års förvaltning.)

- Andersson, P., folkskollärare, stadsfullm.
- Bagge, G. A., fil. lic., stadsfullm.
- Forsell, J. A. S:son, expeditionsförare.
- Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.
- von Koch, G. H., redaktör, stadsfullm.
- Lidman, C., överlärare, stadsfullm.
- Nordquist, E. A., grosshandlare.
- Peyron, J. A., prakt. läkare.
- Valentin, I., direktör.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; sessionstid: vanligen onsdagar kl. 1,15.

Fattigvårdsnämnden har åt särskilda delegerade överlämnat att i fråga om fattigvårds beviljande med nämndens rätt besluta i enlighet med de föreskrifter, som av nämnden meddelas. Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård, vilka utses för ett år i sänder, utgöras av ordförande, vice ordförande och en tredje ledamot samt tre suppleanter. Efter prövning av de hjälpsökandes behov och i övrigt förekommande omständigheter äga delegerade:

att i kommunens ålderdomshem till vård och åtnjutande av det underhåll, varom fattigvårdsnämnden särskilt förordnar, intaga sådana fattiga, som i följd av ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behov av ständig hjälp. I följd av denna bestämmelse har förordnandet om intagning i ålderdomshem blivit, för vinnande av större likformighet, överflyttat från fattigvårdsstyrelserna och antalet platser i dessa anstalter sålunda numera gemensamt för hela staden;

att till intagning å försörjningsinrättning, stadens asylor för husvilla och stadens anstalter för barn hänvisa sådana fattiga, som i följd av särskilda olycksfall, ihållande sjuklighet eller andra dylika omständigheter äro i behov av hjälp och icke böra å sjukvårdsinrättning eller ålderdomshem intagas, eller och bevilja sådana behövande penningunderstöd;

att till intagning å allmänna barnhuset remittera barn under 6 års ålder; att till intagning i stadens barnhem och uppfostringsanstalter meddela remisser, till nämndens utackorderingsbyrå remittera sådana minderåriga, som anses böra för fattigvårdens räkning utackorderas, ävensom förordna om vårdande genom vederbörande fattigvårdsstyrelses försorg och mot den uppfostringshjälp, som delegerade i varje fall bestämma, av de barn, för vilka annan utväg anses icke kunna eller böra beredas; samt

att jämväl i övriga understödsärenden, vilka fattigvårdsnämnden ej särskilt förbehållit sig, meddela beslut.

Fn. Fattigvårdsinspektören verkställer delegerades beslut samt äger, under tiden mellan delegerades sammanträden, å delegerades vägnar vidtaga åtgärder i ärenden, som ej tåla uppskov.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens instruktion för delegerade för beviljande av fattigvård den 7 mars 1904.

Ledamöter.

Lagergren C. H., ordf.; Hirsch, O. S., vice ordf.; af Klintberg, Gertrud M. K.

Suppleanter.

Ringholm, K. E.; Wassén, C.; Vester, A.

Protokollsförare.

Registratorn hos fattigvårdsnämnden

Fattigvårdsnämndens upphandlingskommission.

I likhet med hälsovårdsnämnden har fattigvårdsnämnden tillsatt en upphandlingskommission, vilken äger att infordra gemensamt anbud å vissa förnödenheter till ålderdomshemmen, arbetsinrättningen och allmänna försörjningsinrättningen, varjämte den ombesörjer inköp av skodon för fattigvårdsstyrelserna, utackorderingsbyrån och uppfostringsanstalten vid Skrubba.

Kommissionen består av fem ledamöter och fem suppleanter, valda bland fattigvårdsnämndens och ovan uppräknade anstalters styrelser ledamöter. Fattigvårdsnämndens ledamot är ordförande. Kommissionen antager biträde och protokollsförare.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens reglemente för kommissionen den 17 juni 1907, med ändringar den 11 febr. 1908.

Ledamöter.

af Klintberg, Gertrud M. K. (för fattigvårdsnämnden), ordf.; Ericsson, C. Th., Ohlsson, J. E. (för ålderdomshemmen); Andréén, J. C., (för arbetsinr.); Lybeck, J. A. (för försörjningsinr.).

Suppleanter.

Wassén, C. (för fattigvårdsnämnden) vice ordf.; Widtskiöld, J., Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela (för ålderdomshemmen); von Rosen, A. D. B. (för försörjningsinr.); Nilson, A. G. (för arbetsinr.).

Biträde och protokollsförare.

Petri, Hj. M.

Fattigvårdsnämndens expedition.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; expeditionstid: 10—2.

Instruktioner. Stadsfullmäktiges instruktion för fattigvårdsinspektören den 8 nov. 1898, fattigvårdsnämndens instruktioner för fattigvårdsinspektörsassistenten den 7 jan. 1902, sekreteraren, ombudsmannen och redogöraren den 21 nov. 1864, den vid nämndens register anställda tjänstepersonal den 17 mars 1903, inventerings-

mannen den 23 april 1907 samt de vid utredningsbyrån (numera remissexpeditionen) anställda tillsyningsmännen den 7 jan. 1902.

Stat år 1916. Utgifter: 155,750 kr.

Fattigvårdsinspektör (0).

Lindblom, F. G. A.; rt. 40 20; st. 79 02; mottagningstid: fattigvårdsinspektören och inspektörsassistenten hava mottagningstid för allmänheten 10—2, då endera av dem alltid kan träffas, fattigvårdsinspektören alltid 12—2.

Inspektörsassistent (13).

Nordfeldt, A. G., rt. 139 51; st. 195 31; mottagningstid se ovan under fattigvårdsinspektören.

Sekreterare

(2,500 kr.)

Wallerstedt, P. G. E.; rt. Norr 5 54; st. 195 33; träffas säkrast 10—11.

Ombudsman (15).

(Gemensam med hälsovårdsnämnden; av löningsbeloppet utgår 4,050 kr. från fattigvårdsnämnden.)

Tersmeden, E. G. B. G.; rt. 66 61; st. 195 94, 218 42; mottagningstid 10—12.

Ombudsmannens biträde

(1,500 kr.; ej å stat.)

Nyman, Hj. L. V.

Redogörare

(3,000 kr.)

Kellin, N. A.; rt. 71 58; st. 243 80; expeditionstid: 9—10,30.

Registrator.

(12, nuv. innehavaren kvarstår t. v. å övergångsstat.)

Moureau, N. C.; rt. 72 57; st. 195 32.

Kontorsskrivare vid registret (9).

Blomquist, K. A., tjl., tf. roteman, *tjf.* Öström, J. V. H. (se nedan); Nilson, A., tjl. (för uppdrag att utarbete uppgifter till mantalslängden), *tjf.* Stavenow, H. H. D. (se nedan).

Kontorsskrivare å ombudsmansexpeditionen (9).

Molin, A.; Öström, J. N. H.

Kontorsbiträden (5).

Stavenow, H. H. D., tjl., tf. kontorsskrivare (se ovan), *tjf.* Zetterlund, G. E. (se nedan); Svalling, C. M. E.; Öström, J. V. H., tjl., tf. kontorsskrivare (se ovan), *tjf.* Johansson, I. A.

Skrivbiträden (4).

Bäckström, Anna Ch.; Marcus, Nanny A.; Peterson, Greta L.; Öhrwall, Elsa; Karlsson, Vera K.

E. o. tjänstemän.

(Timavlöning.)

Lagergren, R. J., tjl., tf. roteman; Zetterlund, G. E., tf. kontorsbiträde (se ovan); Johansson,

I. A.; Spångberg, N. J. (se nedan); Lindeberg, A. A. R., tjl., (se nedan arbetsinrättningen); Östlihn, E. P. N. (se nedan); Marchander, T. K. V. (se nedan); Blanck, O. M.; Carlsson, Emmy A.; Sundberg, Astrid M. M.; Carlsson, B. A. B.; Sundberg, E. A. E.

Inventeringsman

(högst 1,500 kr.; ej å stat).

Widtskiöld, J.

Biträde för varning av bettlare

(800 kr.; ej å stat).

Beckman, C. L. H.

Förste vaktmästare (6).

Nyström, K. E.

Vaktmästare (4).

Holmström, C. Hj.; Hansson, K. J.

Remissexpeditionen.

Klara västra kyrkogata 3 A, n. b. t. h. i porten, C.; rt. 139 50; st. 243 90; expeditionstid: 10—2 samt 6—7 e. m.

Föreståndare

(1,800 kr.; ej å stat)

Östlihn, E. P. N.

Tillsyningsmän

(1,200 kr.; ej å stat).

Peterson, G. F.; Larsson, A.; Olsson, B. F.; Edmark, J. V.; Zilén, E.; Lindstedt, S.; Johansson, A. G.; Larsson, J. L.; Fröberg, F. A. R.; Marchander, T. K. V. (se ovan); Spångberg, N. J. (se ovan); Ek, K. J. F.; Erikson, G. R.; Westin, Hj.; Widholm, A. J.; Edhman, K. W.; Wollin, A. W. H. W.; Lindblom, S. H.

Fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå.

Flemingatan 22, K.; rt. 40 10; st. 54 24; expeditionstid: 11—3; lördagar och helgdagsaftnar 11—2.

Sedan år 1889 inom fattigvårdsnämnden väckts förslag om vidtagande av bättre åtgärder för kontrollen å de utackorderades vård än de dittills anlitade och frågan härom hänskjutits till utredning av några av nämndens ledamöter, inkommo dessa med ett omfattande förslag rörande organisationen av utackorderingsväsendet. I överensstämmelse med detta förslag inrättades år 1891 den nuvarande utackorderingsbyrån. Denna har till ändamål att i lämpliga fosterhem, företrädesvis i landsorten, bereda god vård och uppfostran åt minderåriga, som av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård till byrån remitteras. Fr. o. m. år 1907 tar byrån även befattning med utackordering av vuxna sjuka, sinnesslöa och orkeslösa personer. Byrån skall även utöva tillsyn å de utackorderades vård. I förening med byrån finnes ett barnhem

(Flemingatan 22) för inhysande av barnen, tills plats hinner åt dem anskaffas. Dessutom har under år 1911 inrättats en koloni vid Sättra gård å Adelsö för sjukliga och klena barn. Fr. o. m. 1913 års ingång har utackorderingsbyrån även fått övertaga förvaltningen av Brännkyrka barnhem. Byråns angelägenheter handhas av en styrelse av fem personer, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Av styrelsen tillsätts för utackorderingsbyrån en föreståndare (som tillika är protokollsförare och redogörare) samt två barnavårdsinspektörer, den ena för besök i fosterhem i landsorten och den andra för besök i dylika hem i Stockholm och vissa delar av landsorten samt för barnhemmet en föreståndarinna. Dessutom antages annan nödig personal, varibland för varje utackorderingsområde i landsorten lokalombud, som skola uppsöka och föreslå hem, lämpliga för mottagandet av fosterbarn samt handhava tillsynen över barnen inom distrikten. Lokalombudens verksamhet ävensom fosterhemmen inspekteras av barnavårdsinspektören.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens instruktion för styrelsen över Stockholms stads fattigvårdsnämnds utackorderingsbyrå och barnhem den 10 jan. 1902. Styrelsens instruktioner för: föreståndaren för utackorderingsbyrån den 21 febr. 1902, barnavårdsinspektörerna den 21 febr. 1902 och lokalombuden den 21 febr. 1902. Styrelsens reglemente för utackorderingsbyråns barnhem den 21 febr. 1902. Instruktion för värmeledningsskötaren vid barnhemmet den 21 april 1911. Reglemente för Sättra barnkoloni å Adelsö den 26 maj 1915. Instruktion för lärarinnan vid Sättra barnkoloni den 26 maj 1915. *Stat år 1916.* Utgifter: 568,920 kr.; inkomster 28,000 kr.

Styrelsens ledamöter

Blumenthal, G. M., prakt. läkare; Lagergren, C. H., grosshandlare, ordf.; Ringholm, K. E., direktör, stadsfullm., kassavårdare; Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela, änkefru, inspektis för barnhemmen (se nedan); Wassberg, A., överlärare, vice ordf.

Suppleanter.

Månsson, Gertrud K., handelsidkerska; Johanson, E., grosshandlare, vice kassavårdare.

Utackorderingsbyrån.

Föreståndare (9).

Hård af Segerstad, A. Helmi M.

Biträdande föreståndare (6).

Pehrsson, Magnhild W. E.

Skrifbiträde (4).

Berglind, A. L. Ragnhild.

Barnavårdsinspektör i Stockholm och vissa delar av landsorten (7).

Lindhagen, Anna J. J., stadsfullm.

Fn.

Fn. *Barnavårdsinspektör i landsorten* (11).

Kihlqvist, J. L.

Barnhemmet.

Föreståndarinna (4).

Bonnevier, Elin M.

Barnhems- och expeditjonsbiträde (3).

Andersson, Ida J. A.

Läkare

(500 kr.; ej å stat).

Erdmann, Th. L.

Tandläkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Stene, N. S:son.

Värmeledningsskötare (4).

Nilsson, E. G., tjl., tjf. Svensson, C. B.

Dessutom åtta *kvinnliga biträden*.

Brännkyrka barnhem.

Älvsjö; st. Örby 21

Efter inkorporeringen av Brännkyrka har utackorderingsbyrån fått övertaga förvaltningen av Brännkyrka barnhem. Hemmet har plats för 28 barn.

Föreståndarinna (4).

Schilling, Holga H.

Läkare

(300 kr.; ej å stat).

Drouge, J. A.

Dessutom tre *kvinnliga biträden*.

Sättra barnkoloni.

Sättra, Adelsö, Sthlm 2; st. Adelsö 3.

År 1911 inrättades av fattigvårdsnämnden vid Sättra gård å Adelsö en koloni för sjukliga och klena barn, vilka ej lämpa sig för omedelbar utackordering i enskilda hem. Kolonien omfattar 5 hem och kan mottaga 60 barn. Skolan vid kolonien lyder under folkskoleledningen

Stat 1916. Inkomster 450 kr. Utgifter 30,650 kr.

Föreståndarinna (4).

Wallin, A. W. Minny.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Berglund, F. E.

Småskollärarinna

(700 kr., bostad och kost, värme och tvätt; ej å stat).

Nyberg, Gerda L. E.

Dessutom fyra *vårdarinnor* (2) och sex *kvinnliga biträden*.

Församlingarnas fattigvårdsstyrelser.

Inom var och en av huvudstadens territorialförsamlingar ävensom i förutvarande Bromma socken finnes särskild fattigvårdsstyrelse (med undantag för Jakob och Johannes, som hava gemensam fattigvårdsstyrelse enligt fattigvårdsnämndens beslut den 15 oktober 1907), bestående av församlingens kyrkoherde samt i regeln sex av fattigvårdsnämnden årligen utsedda ledamöter. Enligt fattigvårdsnämndens beslut den 17 november 1908 skall dessutom i en var av Storkyrko-, Klara, Kungsholms, Jakobs och Johannes, Katarina och Maria fattigvårdsstyrelser finnas tre suppleanter samt i envar av Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Matteus, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars fattigvårdsstyrelser fyra suppleanter. Genom Brännkyrka sockens inkorporering med Stockholm har från och med år 1913 tillkommit fattigvårdsstyrelsen i Brännkyrka församling. Fattigvårdsstyrelsen därstädes består för närvarande av förutom församlingens kyrkoherde nio ledamöter och tre suppleanter. Genom inkorporeringen av Bromma har fr. o. m. 1916 tillkommit fattigvårdsstyrelse därstädes, bestående utom av kyrkoherden av sju ledamöter med fyra suppleanter. Fattigvårdsinspektören och vederbörande rotämän äro berättigade att övervara styrelsens sammanträden och att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. För varje år väljer styrelse inom sig ordförande, verkställande direktör och kassavårdare; dock kunna två av dessa befattningar hos samma person förenas. Styrelse tillkommer att utöva den närmaste och omedelbara tillsynen över de fattiga inom församlingen samt, där sådant är för styrelsen medgivet, själva vidtaga eller i annat fall hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård föreslå de åtgärder, som av behovet påkallas.

De undersökningar, som erfordras för vinnande av tillförlitlig upplysning rörande hjälpsökande, verkställas av vederbörande rotämän samt av särskild anställda tillsyningsmän (se under fattigvårdsnämndens expedition). Efter eget beprövande må styrelsen meddela hjälpbehövande nödortigt understöd i mat och ved, så ock åt barn inom skolåldern, som i anseende till brist på kläder eller skodon förhindras att bevista folkskola, låta anskaffa oundgängligen nödig beklädnad. Kan nöden ej på nu angivna sätt avhjälpas eller prövas den behövande lämpligare böra på annat sätt understödjas, skall styrelsen hos fattigvårdsnämndens delegerade göra hemställan om den åtgärd, som styrelsen kan finna ändamåls-nligast. År nöden trängande, må styrelse lämna tillfälligt understöd i penningar eller vidtaga annan åtgärd för tiden, intill dess delegerade hunnit i ärendet besluta. Hyreshjälp eller annat penningunderstöd, som fattigvårdsnämndens delegerade beviljat, utdelas i närvaro av minst en bland styrelsens ledamöter samt styrelsens redogörare. Styrelsen har

ordinarie sammankomst minst en gång i varje månad och sammanträder dessutom så ofta omständigheterna därtill föranleda. Verkställande direktören åligger att tillse och vaka över verkställigheten av styrelsens beslut samt att vidtaga för fattigvårdens handhavande nödiga åtgärder, som ej tåla uppskov.

Uti det år 1907 efter de gamla Adolf Fredriks och Hedvig Eleonora församlingars tredelning nybildade sex fattigvårdsstyrelserna har sedan nämnda år på grund av fattigvårdsnämndens beslut på försök tillämpats ett blandattjänsystema- och vårdaresystem. Ifrågasvarande församlingar äro i fattigvårdshänseende uppdelade i distrikt med en av fattigvårdsstyrelsens ledamöter som föreståndare. När ansökning om understöd inkommit till fattigvårdsstyrelsen, överlämnas ärendet till undersökning av såväl distriktsföreståndaren som den avlönade tillsyningsmannen, vilkas undersökningar komplettera varandra. Efter verkställd undersökning föredrages ärendet inför fattigvårdsstyrelsen in pleno, varefter detsamma, om det skall bliva föremål för delegerades för beviljande av fattigvård avgörande, genom verkställande direktören dit översändes.

Med fattigvårdsnämndens tillstånd äger fattigvårdsstyrelse att med diakonissanstalten i Stockholm träffa avtal om anställande av diakonissa till biträde. Diakonissan har till huvudsaklig verksamhet att övervaka, att tilldelat understöd behörigen användes samt i sådant syfte vara verkställande direktören behjälplig. Diakonissor äro f. n. anställda hos samtliga fattigvårdsstyrelser med undantag för Jakob och Johannes, Brännkyrka och Bromma, där i stället kvinnliga biträden, fattigvårdssystrar, äro anställda.

Instruktion. Instruktion för församlingarnas fattigvårdsstyrelser den 30 jan. 1899. Instruktion för de biträdande tjänstemännen hos fattigvårdsstyrelserna i Stockholm, föredragen inför verkställande direktörerna den 30 mars 1903. Instruktion för diakonissor i fattigvårdens tjänst, föredragen inför verkställande direktörerna den 13 dec. 1900.

Stat år 1916. Utgifter: 1,145,000 kr.; inkomster: 68,141: 25 kr.

Arlöningar m. m. Verkst. direktör: till skrivbiträde 250—1,000 kr. Redogörare och protokollsförare: 1,000—1,400 kr. Vaktmästare: 200—550 kr. De högsta angivna beloppen återfinnas i en enda församling, Katarina. Diakonissa: fattigvårdsstyrelse erlägger årligen till diakonissanstalten för varje diakonissa 500 kr. samt utbetalar till diakonissan högst 600 kr. i kostpengar, varjämte styrelse bekostar bostad och bränsle samt lämnar bidrag till spårvägsresor. Fattigvårdssystrarna avlönas, i Jakobs och Johannes (se ovan) med 1,080 kr. jämte bostad och bränsle samt spårvägspengar och i Brännkyrka och Bromma med 1,200 kr. jämte bostad och bränsle samt högst 240 kr. för år till respengar.

Storkyrkoförsamlingens fattigvårdsstyrelse. Fn.

Stortorget 1, St., ingång Köpmangatan 26; rt. 7071; st. Brunkeb. 1381; expeditionstid: tisdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Håhl, J. F.**, pastor primarius, ordf.; **Bergström, J. A. T.**, körsnär, vice ordf. och verkst. dir.; **Bernström, C. A. F.**, boktryckare; **Eklund, J. M.**, målarmästare, vice verkst. dir.; **Fleetwood, R. A. S.**, frih., riddarhuskamrerare, kassavårdare; **Ohlsson, J. E.**, specerihandlare; **Schaln, C. A.**, grosshandlare.

Suppleanter.

Mörner, A. K., komminister; **Petersson, C. Ch. V.**, apotekare; **Axelson, Lilly M.**, fröken.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Nordfeldt, A. G.

Vaktmästare.

Andersson, f. Abrahamsson, I. Charlotta.

Diakonissa.

(Gemensam med Klara fattigvårdsstyrelse.)
(Träffas *Köpmangatan, 26, St.:* tisdagar, torsdagar och fredagar 9—10 f. m.; *Klara östra kyrkogata 3, C.:* måndagar och lördagar 10—11 f. m. samt onsdagar 9—10 f. m.)
Hansen, Olga L. A.

Klara församlings fattigvårdsstyrelse.

Klara östra kyrkogata 3, C.; rt. Norr 164; st. Brunkeb. 1890; expeditionstid: onsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Strandell, K. E. A.**; **Andersson, B. John F.**, ingenjör, ordf.; **Berg, B. A. W.**, handlande, verkst. dir.; **Carlsson, C. A.**, maskinist; **Laurent, f. Bergstrand, Lilly J. C.**, doktoriana; **Rudelius, J. L.**, instrumentmakare; **Thulin, E. L.**, handlande, kassavårdare.

Suppleanter.

Linderoth, J. G., urfabrikör; **Hildestrand, B. S.**, grosshandlare; **Feychting, R. H.**, järnkramhandlare.

Redogörare och protokollsförare.

Nyberg, F. W. W.

Vaktmästare.

Karlson, J. W.

Fn.

Diakonissor.

Hansen, Olga L. A. (gemensam med Storkyrkoförsamlingen, träffas å expeditionen på expeditionstid, se ovan); Hansson, Ingeborg (församlingsdiakonissa).

Kungsholms församlings fattigvårdsstyrelse.

Garvaregatan 2, K.; st. Kungsh. 41; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9,30—10,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Larsson, C. V.; Björkman, O. F. E., f. d. grosshandlare, verkst. dir.; Geijer, B. O., f. d. grosshandlare, kassavårdare; Göransson, A. R. W., sekreterare, vice kassavårdare; Lindqvist, G. W., disponent, ordf.; Olsson, N. M., skomakeriätkare; Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare, vice verkst. dir.

Suppleanter.

Karlsson, A. F., järnarbetare; Eriksson, G. E., renhållningsarbetare; Fristedt, J. Maria, folkskollärarinna.

Redogörare och protokollsförare.

Lindeberg, C. A.

Vaktmästare.

Spångberg, O. C.

Diakonissa.

Björklund, Ida S.

Adolf Fredriks församlings fattigvårdsstyrelse.

Vallingatan 24 (f. d. 18), C.; rt. Norr 539; st. 24237; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Hasselrot, C. R.; Appelqvist, J. A., direktör; Hellgren, R. W., arkitekt, verkst. dir.; Lagergren, C. H., grosshandlare, ordf.; Malmqvist, C. P., sadelmakare, kassavårdare; Netzel, Laura, fröken, vice verkst. dir.; Westerberg, C. G. A., disponent, vice kassavårdare; en vakant.

Suppleanter.

Carlson, C. G., mekaniker; Berggren, A., mållarmästare; Rosengren, J. A., prakt. läkare; Gagner, H. Marie-Louise Ch., seminarieadjunkt.

Redogörare och protokollsförare.

Ekman, A.

Skrivbiträde och diakonissa.

Schultz, Ebba.

Vaktmästare.

Strömberg, Alma C. G.

Gustav Vasa församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 63, Va.; rt. och st. 53 92; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Hallberg, H. E.; Carli, E. J., överlärare; Fegth, J. P., bruksägare, verkst. dir. och kassavårdare; von Friesen, F. H., revisor, ordf.; Lindberg, G. E., hamnfogdeinspektör; Månsson, Gertrud K., handelsidkarska; Sjögren, J. V., telefonmontör; Sjögren, P., fabriksör, vice ordf.

Suppleanter.

Öhlin, J. G., direktör; Hallström, K. I. F., snickare; Heimbürger, Hj., ingenjör; Fjällbäck-Holmgren, Karin H., fru.

Redogörare, protokollsförare o skrivbiträde.

Hagberg, C. E.

Vaktmästare.

Johnsson, Amanda Ch.

Diakonissor.

(Gemensamma för fattigvårdsstyrelsen och församlingen.)

Gustafsson, Alma K.; Norrbom, Karin.

Matteus församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 92, Va.; rt. 115 11; st. Vasa 6 78; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m. (juni—augusti 8,30—9,30 f. m.).

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Berglund, A. A. T., vice ordf.; Almström, K. W., disponent; Carlson, H. J., föreståndare för stadsmissionens barnhem, vice kassavårdare; Hallström, f. Peterson, Anne Marie, rektorska; Hoffsten, C. F., magasinförvaltare; Sandberg, H. T., f. d. bokauktionskommissarie, ordf., verkst. dir.; Svensson, K. F. I., pannplåtslagare; Wessman, f. Svensson, Signe A. M., fru; Westman, K. A., disponent, kassavårdare och vice verkst. dir.

Suppleanter.

Ekström, Karolina Ch., fröken; Falk, C. J., järnarbetare; Wallin, H. E., tapetserrare; en vakant.

Redogörare och protokollsförare.

Jacobson, T. A.

Vaktmästare.

Gunnarsson, C. E.

Diakonissa.

Svensson, Ebba O.

Dessutom ett skrivbiträde.

**Jakobs och Johannes församlingars
fattigvårdsstyrelse.**

Regeringsgatan 74 B, 1 tr. ö. g., C.; rt. 27 29; st. 159 44; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i Jakobs förs. (självskr.) **Hammarsten, F.**; kyrkoherden i Johannes förs. (självskr.) **Öhman, K.**; **Alexanderson, C. A.**, bruksägare, ordf.; **Brandt, J. Th. I.**, kapten, verkst. dir.; **Gilljam, f.** Forsberg, **Helena A.**, änkefru; **Lindberg, A. W.**, kamrer; **Lindberg, I. A. S.**, telefonmontör; **Sifvert, A. V.**, järnkramhandlare, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Wassberg, A.**, överlärare.

Suppleanter.

Lignell, E., komminister, vice kassavårdare; **Vigren, O. R.**, mek. arbetare; **Tersmeden, E. G. B. G.**, fattigvårdsnämndens ombudsman.

*Redogörare protokollsförare och
skrivbiträde.*

Petterson, A. Bertha M.

Vaktmästare.

Ehnqvist, A. F.

Fattigvårdssyster.

Andersson, Carolina.

**Engelbrekts församlingars fattigvårds-
styrelse.**

Valhallavägen 61, Ö.; rt. Österm. 10 16, st. 217 42; expeditionstid: måndagar och torsdagar 8—9 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Lindhagen, L. T.**; **Almer, N.**, bankkamrer, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Branzell, A.**, överlärare; **Ericson, O. A. T.**, grosshandlare; **von Hermansson, Anna K.**, fröken; **Johansson, Alex.**, förman, vice kassavårdare; **Lind, G. H.**, trädgårdsdirektör, stadsfullm., vice ordf.; **Ringholm, K. E.**, direktör, stadsfullm., ordf. och verkst. dir.; **Wickström, C. T.**, cementarbetare.

Suppleanter.

Reuterskiöld, Ch. E. A. (Lotten), fröken; **Andersson, H. R.**, hammvästare; **Andersson, E. V.**, förrådmästare; **Åkerman, G. A.**, kansli-sekretärer.

*Redogörare, protokollsförare och
skrivbiträde.* **Fn.**

Nilson, A.

Vaktmästare.

Petterson, Anna M.

Diakonissa.

Mellin, Jetty H. E.

**Hedvig Eleonora församlingars fattig-
vårdsstyrelse.**

Kommendörsgatan 30. Ö. (ingång för hjälpsökande från Artillerigatan 29 & 31); rt. Österm. 7 73, st. Österm. 2 91; expeditionstid: onsdagar och lördagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Källander, A. J.**; **Aurell, F. O.**, ingenjör, vice verkst. dir.; **Bergendahl, A.**, f. d. kontorschef, kassakontrollant; **Boström, Clara G.**, fröken; **Hernmarck, C. G.**, kammarrättsråd, ordf.; **Huldt, Ellen C.**, fröken, vice kassakontrollant; **Johanson, E.**, grosshandlare, verkst. dir.; **Larsson, C. F.**, direktör, kassavårdare; **Ohlsson, A. A.**, ingenjör.

Suppleanter.

Wissnell, E. F., registrator, vice kassavårdare; **Johnson, E. R.**, konsul; **Stridsberg, W.** prakt. läkare; **Ohlsson, J. P.**, kakelegnsmakare.

*Redogörare, protokollsförare och
skrivbiträde.*

Tillberg, A. Hj.

Vaktmästare

Johansson, Elin.

Diakonissa.

Andersson, Sofia M.

Oscars församlingars fattigvårdsstyrelse.

Banérgatan 25 n. b., Ö. Dj.; st. 230 25; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Aurelius, B. O.**, vice pastor; **Alexanderson, A.** Sophie-Louise, elementarskolelärarinna; **Barthelson, f.** Werner, I. J. Maria, änkefru; **Didring, F. V.**, grosshandlare, vice ordf.; **Eklund, J. L.**, fabrikör, stadsfullm., ordf.; **Gezelius, A.**, apotekare; **Rosengren, Karolina M.**, f. d. folkskollärarinna, vice verkst. dir.; **Sjögren, G. M.**, grosshandlare, kassavårdare; **Wedberg, Ebba Ch.**, fröken, verkst. dir.

Suppleanter.

Konradson, A. F., arbetsförman; **Indebetou, C. D. G.**, direktör; **Jonsson, K. J.**, snickeriarbetare; **Sandberg, O. Th.**, musikkdirektör.

Fn. *Redogörare och protokollsförare.*

Peterson, G. F.

Vaktmästare.

Ihrforss, Maria K. (städerska).

Diakonissa.

Wallmo, Anna K.

Katarina församlings fattigvårdsstyrelse.

Götgatan 38, Sö.; st. Söder 5; expeditionstid: tisdagar, torsdagar och lördagar (15 maj—15 sept. endast tisdagar och lördagar, 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Landquist, C. A. E.; Blomberg, A. W.** grosshandlare; **Gustafson, G. Th.**, f. d. handlande; **Lundahl, Fr.**, apotekare, ordf. och verkst. dir.; **Nilsson, F. O. V.**, bageriidkare, stadsfullm., vice verkst. dir.; **Söderström, A. F.**, skeppsstuvare, kassavårdare; **Wahlström, Clara E.**, lärarinna.

Suppleanter.

Sjöberg, G., silverarbetare; **Johansson, J. A.**, källarmästare; **Piehl, C. G. F.**, civilingenjör.

Redogörare och protokollsförare.

Moëll, J. O. H. N.

Vaktmästare.

Wessberg, F. F.

Diakonissa.

Andersson, A. L. (Lisen).

Dessutom ett skrivbiträde

Maria församlings fattigvårdsstyrelse.

Ragvaldsgatan 10, Sö.; rt. 55 83; st. Söder 1374; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Eklund, K. A.**, ordf.; **Bergstedt, C. O.**, ingenjör; **Carlsson, J. A. C.**, grosshandlare; **Ehrngren, O. I.**, ingenjör; **Montelius, f. Reuterskiöld, Agda G. D. A.**, professorska; **Simonsson, O. F.**, disponent, kassavårdare; **Stenman, W.**, direktör, verkst. dir.

Suppleanter.

Wassén, C., disponent, stadsfullm.; **Runö, J. O.**, folkskollärare; **Wickberg, T. W.**, tulltjänsteman, stadsfullm.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Abrahamson, K. O. A.

Vaktmästare.

Jansson, Johanna M.

Diakonissa.

Wällgren, Anna K.

Brännkyrka församlings fattigvårdsstyrelse.

Kommunallhuset, Liljeholmen; rt. Liljeholmen 51; st. Liljeholmen 60; expeditionstid: tisdagar och lördagar 8,30—9,30 f. m.

Örby slott, Älvsjö; rt. Älvsjö 58; st. Örby 7; expeditionstid torsdagar 9—9,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Lindskog, H. J.** vice ordf.; **Ekstam, A.**, arendator; **Flodin, J. L.**, verkmästare; **Hinderson, L. H.**, ingenjör; **Magnusson, E.**, förtroendeman, vice kassavårdare; **Mild, C. A.**, syssloman, verkst. dir.; **Sandberg, M. O.**, slakthusdirektör, ordf.; **Söderberg, N. E.**, handelsträdgårdsmästare, stadsfullm., kassavårdare; **Uddin, K. J. R.**, pastor, vice verkst. dir.; **Wallin, J. A.**, tf. uppbördsman.

Suppleanter.

Lundh, J. A., folkskollärare; **Ericsson, A.**, stationsinspektör; **Sandberg, C. A. J:son**, förman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Öström, J. N. H.

Vaktmästare.

Englund, Alma E. (Liljeholmen); **Jonsson, f. Hagman, Hilda Ch.** (Örby).

Fattigvårdssystrar.

Persson, Ingeborg (Liljeholmsdistriktet); **Breden, Ingeborg Ch.** (Älvsjödistrktet).

Bromma församlings fattigvårdsstyrelse.

Ulvsunda slott, Kungsholms villastad; rt. Tranebergbro 58; st. Tranebergbro 82; expeditionstid fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) **Svensson, M. Th. K.**, vice pastor, vice ordf.; **Bergqvist, f. Nilsson, Gertrud Ch. E.**, lärarinna; **Bergstedt, P.**, ingenjör, verkst. dir. och kassavårdare; **Eriksson, A. G.**, järnarbetare; **Gerdelius, J.**, organist, ordf.; **Gustafson, F. E.**, snickare, vice verkst. dir., vice kassavårdare; **Gustafson, K. O.**, snickare; **Ljunggren, Aug.**, direktör, stadsfullm.

Suppleanter.

Bergqvist, J. A., överlärare; **Bergstedt, Nanny M.**, fröken; **Ericsson, P. E.**, lagerchef; **Bergh, Greta M.**, skolkökslärarinna.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Molin, A.

Fattigvårdssystrar.

Fredrikson, Anna (östra distr.); Klefbäck, Sigrid M. (västra distr.).

Vaktmästare.

Berggren, f. Lindqvist, S. Maria.

Stockholms stads ålderdomshem.

Ålderdomshemmen ha till ändamål att till vård och underhåll emottaga sådana till Stockholms kommun hörande fattiga, som i följd af hög ålder, bräcklighet eller annan anledning äro i behov af ständig hjälp och genom hedrande vandel gjort sig förtjänta att intagas å sådant hem. Ålderdomshemmen hava sedan 1913 års ingång gemensam styrelse, bestående av minst sju ledamöter, som af fattigvårdsnämnden årligen utses. För varje år väljer styrelsen inom sig ordförande, vice ordförande och kassavårdare. Styrelsen har till sitt biträde för vart och ett af hemmen en syssloman, tillika kamrer och förståndare. Styrelsen antager dessutom andra erforderliga biträden.

Intagning å hemmen sker till följd af remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande af fattigvård

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Sabbatsbergs och Rosenlunds ålderdomshem den 10 dec. 1912.

Styrelsens ledamöter.

Ericsson, C. Th., handlande; Johanson, C. O., fabriksför; Lagergren, C. H., grosshandlare, ordf.; Lindqvist, G. W., disponent; Lundahl, Fr., apotekare, vice ordf.; Lundberg, M. Matilda, prakt. läkare; Netzel, Sigrid H., fröken; Ohlsson, J. E., specerihandlare, kassavårdare för Sabbatsbergs ålderdomshem; Riben, K. A., vice häradshövding, kassavårdare för Rosenlunds ålderdomshem; Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela, professorska; Widtskiöld, J., köpman.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Almgren, G. E.

Sabbatsbergs ålderdomshem.

Torsgatan 32, Va.; rt. 86 06; st. 71 40; expeditionstid: 9—2.

Sedan år 1737 beslut fattats om uppförande af fattighus för de olika församlingarnas fattiga och en fond bildats för ändamålet, inköptes år 1751 ett från Rörstrand avsondrat område, benämnet Sabbatsberg, och dit förklades till en början ett fattighus för Storkyrkoförsamlingen.

Efter hand uppbyggdes där fattighus även för övriga församlingar. År 1859 beslöt dåvarande stadsnämnden en centralisering af anstaltsvården. De norra församlingarnas fattiga började successivt överföras till Sabbatsberg. En särskild styrelse utsågs för denna anstalt år 1865 och efter diverse nybyggnader öppnades den nya »Sabbatsbergs fattighusinrättning» den 10 juni 1872. Benämningen å anstalten ändrades 1898 till Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har f. n. 850 platser.

Vid Sabbatsberg fanns redan 1764 en brunnsinrättning, och 1807 inrättades i samband därmed ett brunnslasarett. Dessa institutioner, som emellertid icke äro af kommunal natur, finnas ännu kvar.

Instruktion. Styrelsens instruktion för sysslomannen och predikanten den 6 nov. 1865.

Stat år 1916. Utgifter: 230,560 kr.; inkomster: 4,500 kr.

Syssloman och kamrerare (12).

Weidenhielm, C. A.; träffas säkrast 10—12.

Predikant

(12; tjänstgör även vid Sabbatsbergs sjukhus).

Lundström, E. Hj. J.

Organist och försångare

(250 kr.; ej å stat).

Selander, Anna Ch.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Schager, K. V. F.

Sjukvårdsförestånderskor (3).

Lundin, Anna M.; Othberg, Emma E.

Köksförestånderska (4).

Lundstedt, Emma D.

Maskinist (6).

Ekholm, K. Hj.

Vaktmästare (6).

Olsson, K. J.

Dessutom ett kvinnligt skrivbiträde, en värmeledningsskötare (4), en portvakt (3), en eldare, en dräng, fyra köksbiträden, sexton kvinnliga biträden (sköterskor) samt en baderska (2).

Rosenlunds ålderdomshem.

Skånegatan 1, Sö.; rt. 12 09; st. Söder 15 04; expeditionstid: 8,30—4 (lördagar 8,30—3).

Fn.

Fn. Den år 1859 beslutade centralisationen af fattigvårdsanstalterna (se ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem) genomfördes för de södra församlingarnas del först långt senare. Det bedrövliga tillstånd, i vilket de södra fattighusen befunno sig, föranledde väl år 1874 ett fattigvårdsnämndens beslut om upprättande av ett nytt fattighus på söder, men först 1888 kom ett dylikt till stånd i och med uppförandet i kv. Vattenpasset af Södermalms fattighus, var-efter Maria och Katarina fattighus indrogos.

Rosenlunds ålderdomshem, som anstalten år 1898 började benämnas, har efter en större tillbyggnad, avslutad år 1906, numera plats för omkring 1,200 personer.

Instruktioner. Styrelsens instruktion för syslmannen den 1 mars 1889. Instruktion för predikanten den 14 juni 1888. Instruktion för läkaren den 13 nov. 1901.

Stat år 1916. Utgifter: 352,930 kr.; inkomster: 3,000 kr.

Sysloman och kamrerare (12).

Broman, H. V. Träffas säkrast 8,30—10,30.

Skrivbiträde (4).

Löfroth, A. Elisabet.

Predikant

(1,400 kr.; ej å stat).

Svanberg, A. E.

Organist och försångare

(250 kr.; ej å stat).

Runö, J. O.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Nylin, E. W. A.

Sjukvårdsförestånderskor (3).

Frykholm, Emma; Sättergren, Erika Ch.; Rosén, Hildur A. M.

Köksförestånderska (4).

Jansson, Ch. Charlotta.

Maskinist (7).

Hjertqvist, A. N:son.

Vaktmästare.

Löw, B. J. (6); Jansson, I. G. (4).

Dessutom en värmelednings-skötare (4), en portvakt (3), en baderska (2) en eldare, åtta köksbiträden, femton kvinnliga biträden (sköterskor).

Oscars och Sofias guldbrällöppshem för åldriga makar (»Guldbrällöppshemmet»).

Skånegatan 1 Sö.; st. Söder 73 09

Med anledning af den förestående femtioårsdagen af konung Oscar II:s och drottning

Sofias förmälning beslöto stadsfullmäktige den 1 juni 1907 att till beredande af ett hem för fattiga, åldriga makar anslå ett belopp af 200,000 kr., att anhölla hos deras majestäter, att ifrågavarande hem finge bära namnet »Oscar och Sofias guldbrällöppshem för åldriga makar», ävensom att uppdraga åt fattigvårdsnämnden att uppgöra närmare förslag till hemmets åstadkommande. Framställningen i namnfrågan bifölls och under åren 1909 och 1910 framlade fattigvårdsnämnden flera olika förslag för hemmets förläggande, dels till trakten af Sabbatsbergs ålderdomshem, dels till trakten af Rosenlunds ålderdomshem. Den 20 februari 1911 beslöto stadsfullmäktige hemmets förläggande till kv. Vinkeln i omedelbar närhet af Rosenlunds ålderdomshem och anslogo samtidigt utöver de förut fonderade medel, vad som behöfves att utfylla den till 410,500 kr. beräknade byggnads-kostnaden. Hemmet, som har plats för 80 par åldringar, öppnades den 1 oktober 1913.

Reglemente. Reglemente för »Oscars och Sofias guldbrällöppshem för åldriga makar», fastställt af fattigvårdsnämnden den 12 maj 1914.

Stat år 1916. Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Sysloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare

(300 kr.; ej å stat).

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Sjukvårdsförestånderska (3).

Ericson, Elin M.

Dessutom tre kvinnliga biträden och en värmelednings-skötare (4).

Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning.

Fleminggatan 22, K.; rt. 56 03, 56 67, 89 56 (östra sjukhuset), 25 75 (västra sjukhuset), 96 91 (sinnessjukavdelningen), 49 92 (kroppssjuk-avd. i försörjningshuset); st. 69 79, 98 35 (östra sjukhuset), 64 84 (västra sjukhuset), 96 91 (sinnessjukavdelningen); expeditionstid 8—5; ang. särskilda avdelningar och filialer se nedan.

Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning daterar sin uppkomst från tiden närmast efter den nya kommunalordningens införande. Vid denna tid hade huvudstaden två s. k. arbets- och försörjningsinrättningar, den ena å Norr (»Grubbens gårde» å Kungsholmen), den andra å Söder (den s. k. »Dillströmska inrättningen»). Redan år 1864 ombildades dessa, den förra till försörjningsinrättning, den senare till arbetsinrättning. Till försörjningsinrättningen överflyttades 1878 de militärhjon, som efter upplösningen af den provisoriska militärförsörjnings-

inrättningen i Stockholm 1851 övertagits och dittills vårdats i en särskild anstalt Stockholms stads militärförsörjningsinrättning. De överflyttades sedermera till arbetsinrättningen.

Försörjningsinrättningen har till ändamål att emottaga och vårda fattiga, som i följd av särskilda olycksfall, anhörigas frånfalle eller andra dylika omständigheter äro i behov av hjälp och icke böra å fattighus (älderdomshem) intagas. Å anstalten tillredas dessutom de matportioner, som av kommunen genom fattigvårdsstyrelserna utdelas till behövande å Kungsholmen, Norr- och Östermalm. Inrättningens vård är anförtrodd åt en styrelse bestående av sju ledamöter, som av fattigvårdsnämnden årligen utses. Styrelsen väljer inom sig för varje år en ordförande och en vice ordförande samt antager syssloman och övrig nödig personal; överläkarna antagas dock av fattigvårdsnämnden. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt äger att utöva den styrelsen tillkommande husbonderätten över de å inrättningen intagna. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård; dessutom äger överståhållarämbetet för poliständerna rätt att direkt till inrättningen remittera kvinnor, som böra intagas å den där befintliga arbetsavdelningen för kvinnor (särskild arbetsinrättning för sådana saknas).

Försörjningsinrättningens *huvudavdelning* är belägen å Kungsholmen, Flemingsgatan 22, och upptager med tillhörande gårdar och planteringar större delen av kvarteret Tegelslagaren mellan nämnda gata och Klaraviken. Antalet platser å inrättningen uppgår till omkring 1,600. Huvudavdelningen är fördelad i tvänne underavdelningar, vanligen benämnda *försörjningsavdelningen* och *sjukavdelningen*. Den förra har 205 platser. Sjukavdelningen har återigen tvänne underavdelningar, nämligen avdelningen för kroppssjuka och avdelningen för sinnessjuka. Sängplatserna å dessa sjukavdelningar utgöra resp. 1,089 och 387. Försörjningsinrättningens sjukavdelning är huvudstadens största sjukvårdsinrättning.

Utom huvudavdelningen har försörjningsinrättningen åtta *filialer*, nämligen filial I vid Kungsholmsgatan 39 (140 platser för kvinnor), filial II vid Lilla Gråbergsgatan 1 & 3 (150 platser), filial III Bondegatan 40 (125 platser), filial IV Bondegatan 23 (204 platser), filial V Tjärhovsgatan 28 (120 platser för män), filial VI Årsta (90 platser), filial VII Älvsjö (30 platser) samt filial VIII Bromma (40 platser). Filialen vid Tjärhovsgatan, som förut varit nattaly för husvilla, och filialerna vid Bondegatan 40 och Lilla Gråbergsgatan äro nya, daterade sig från åren 1906 och 1907. Filialerna vid Årsta och Älvsjö datera sig från Brännkyrka kommuns införlivande med Stockholms stad fr. o. m. år 1913 och filialen i Bromma från kommunens inkorporerande med 1916 års ingång. Å filialen Bondegatan 23 intagas nu, se-

dan asylen Brännkyrkagatan 11 upphört, även husvilla kvinnor, som remitterats till försörjningsinrättningen.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning den 16 sept. 1878, med ändringar den 17 dec. 1907, 15 dec. 1908, 14 dec. 1909 och 12 dec. 1911. Instruktion och ordningsregler för tjänstemän och betjante den 16 nov. 1898.

Stat år 1916. Utgifter: 1,098,800 kr.; inkomster: 108,500 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hirsch, O. S., ingenjör, ordf.; af Klintberg, Gertrud M. K., fröken, föreståndarinna; Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm.; Lybeck, J. A., kammarrättsråd; von Rosen, A. D. B., prakt. läkare; Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm.; Yngström, P., advokat, vice ordf.

Protokollsförare

(600 kr.; ej å stat).

Heijne, E. W.

Syssloman och föreståndare

(13, nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Zetterlund, A. V.

Predikant (12).

Johnsson-Etzler, C. L.

Organist och försångare

(350 kr.; ej å stat).

Nordqvist, G. L.

Bokhållare (9).

Rydberg, O. J.; Malmström, A.; Holst, K. F.; Valdén, G. F.

Extra bokhållare

(2,400 kr.; ej å stat).

Grill, C.; Boman, G. S.

Kontorsbiträden

(avlöning som i lönegrupp 5; ej å stat).

Löfroth, Edith L. C.; Isaksson, Judit R.

Tvätt- och arbetsförestånderska (4).

Svanström, Vendla M.

Köksförestånderskor (4).

Anderson, Elin A.; Dahl, Agnes.

Maskinist (9).

Larsson, V.

Biträdande maskinister (7).

Brokvist, A. G.; Carlsson, G. V.; Johnsson, S. A.; Hallström, O. H.

Vaktmästare (6).

Weber, P. O.; Olsson, E.; Engström, G. H.; Nordin, F. A.; Falk, A. L.; Allard, A. G.; Sved-

Fn. berg, A.; Svensson, J. A.; Lindström, L. Johansson, K. R.; Eriksson, A. G. E.; Lindkvist, K. Dorotea; Wasteson, Magda S. (extra, tf. vaktmästare, se nedan).

Dessutom en *underförestånderska* (3), fem *arbetsförestånderskebiträden*, fyra *eldarbiträden*, femton *köksbiträden* och två *drängar*.

**Allmänna försörjningsinrättningens
avdelning för kroppssjuka.**

*Fleminggatan 22, K.; rt. 25 75, 49 92,
89 56; st. 64 84, 98 35.*

Besökstid:

Vardagar 1—2 och söndagar 1—3 e. m.
Avdelningen rymmer f. n. 1,039 platser.

Överläkare (0).

Wilkens, G. D.; Hedenius, P. A. I.

Underläkare

(5 st. 2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning samt eventuellt ett älderstillägg å 500 kr.; å extra stat).

Kahlmeter, T. G.; Naucjär, R.; Hellsten, M. V. T.; Saul, T. L. E.; Thorell, E. T.

Extra läkare

(3,000 kr. vardera; ej å stat).

Wikner, R. P. E.; Edholm, E.

Läkare vid röntgenavdelningen

(1,200 kr.; ej å stat).

Simon, M. H. J.

Översköterskor (4).

Lagerman, Alma K. S.; Kruse, Emma N.

Operations- och röntgensköterska (4).

Brander, Agnes E.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 43.

Dessutom åttiofyra *sjuksköterskebiträden*, två *laboratoriestäderskor* (2) och en *baderska* (2).

**Allmänna försörjningsinrättningens
avdelning för sinnessjuka.**

*Fleminggatan 22, K.; rt. och st. 96 91,
123 80.*

Besökstid:

Onsdagar och söndagar 1—2 e. m.
Avdelningen rymmer f. n. 387 platser (jfr Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka sid. 79).

Överläkare (0).

Bystedt, I.

Biträdande läkare

(3,500 kr., möblerad bostad, eldning och städning).

Markström, E. U. E.

Översköterskor

(avlönning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Björklingson, Alfrida K. W.; Persson, Betty K.

Sjuksköterskor

(avlönning som i lönegrupp 3; ej å stat).

Antal: 3.

Dessutom nio *skötare* och fyrtiofem *sköterskor*.

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial I vid Kungsholmsgatan 39, K.**

St. Kungsh. 21.

Filialen rymmer 140 platser för kvinnor.

Vaktmästare

(avlönning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Karlsson, Anna.

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial II vid Lilla Gräbergsgatan 1 &
3, Va.**

Rt. 120 31.

Filialen rymmer 150 platser för kvinnor.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Svensson, F. L.

Vaktmästare

(avlönning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Vakant, *tj.f.* Wasteson, Magda S.

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial III vid Bondegatan 40, Sö.**

St. 18 40.

Filialen rymmer 125 platser.

Läkare.

Se nedan filialen IV.

Vaktmästare

(avlönning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Dahl, Wilhelmina, *tj.l.* (se nedan), *tj.f.* Vesteson, Maria E.

Dessutom fyra *biträden*.

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial IV vid Bondegatan 23, Sö.**

Rt. 113 30.

Filialen rymmer 204 platser.

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat).

Olson, E. (se ovan).

Arbetsförestånderska

(avlönning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Dahl, Wilhelmina.

Sjuksköterskor

(avlöning som i lönegrupp 3; ej å stat).
Antal: 2.

Vaktmästare (6).

Johansson, L. E.

Dessutom tre *arbetsförestånderskebiträden*, sju *sjuksköterskebiträden* och en *dräng*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial V Tjärhovsgatan 28 (f. d. 12), Sö.

Rt. 55 92; st. 33 40.

Filialen rymmer 120 platser för män.

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat).

Klingberg, A. F.

Förestånderska

(avlöning som i grupp 4; ej å stat).

Jonsson, Gerda M.

Sjuksköterskor

(avlönas som i lönegrupp 3; ej å stat).

Antal: 2.

Köksförestånderska

(avlönas som i grupp 4; ej å stat).

Pettersson, Anna.

Dessutom fyra *sjuksköterskebiträden*, en *dräng*, en *extra vaktmästare* och två *köksbiträden*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial VI vid Årsta, Liljeholmen.

Rt. Liljeholmen 20; st. Liljeholmen 62.

Filialen rymmer 90 platser.

Föreståndarinna

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Widmark, Ellen.

Dessutom ett *biträde* åt förestånderskan, en *kokerska* och två *drängar*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial VII vid Älvsjö.

Rt. Älvsjö 45; st. Långbrodal 26.

Filialen rymmer 30 platser.

Förestånderska

(600 kr., möblerad bostad, värme och kost; ej å stat).

Spångström, Agnes C.

Dessutom en *kokerska* och ett *biträde*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial VIII i Bromma, Sundbyberg.

St. Bromma 11.

Filialen rymmer 40 platser.

Förestånderska

(600 kr., möblerad bostad, värme och kost; ej å stat).

Törn, Adèle I. E.

Dessutom ett *biträde*.

Stockholms stads arbetsinrättning. Fn.

Maria ban- och Volmar Yxkullsgatorna, Sö.; rt. 3730; st. 3257 och 13725; expeditionstid: 9—5.

Stockholms stads arbetsinrättning dateras sig från tiden närmast efter den nya kommunalförordningens tillkomst. Det är 1773 upprättade »södra frivilliga arbetshuset» (se ovan sid. 94) övertick år 1844 i »Stockholms stads allmänna arbetshus». Redan år 1864 ombildades detta till arbetsinrättning. Det nuvarande reglementet är av fattigvårdsnämnden fastställt den 15 februari 1886. Sedan den 1 augusti 1905 disponerar arbetsinrättningen nya, ändamålsenliga lokaler vid Maria ban- och Volmar Yxkullsgatorna å Södermalm, rymmande 1,432 personer.

Å arbetsinrättningen må intagas dels personer, som stå under fattigvårdsstyrelsens i Stockholm husbondevälde och vilkas arbetskraft styrelsen vill å inrättningen använda (för avtjänande av skuld till fattigvården), dels nödställda, Stockholms fattigvårdssamhälle tillhörande personer, som sakna stadigt hemvist och önska att intagas å inrättningen eller vilka, efter det de blivit å försörjningsinrättningen intagna, av denna inrättnings styrelse prövas böra till arbetsinrättningen överflyttas. Santliga å inrättningen intagna personer remitteras från fattigvårdsnämndens delegerade. Efter inrättningens förflyttning till de nya lokalerna intagas också mindre arbetsföra fattiga och från den 1 juli 1911, enligt fattigvårdsnämndens beslut, lindrigt sjuka, som ej behöva sjukhusvård. Från upptagningsanstalterna utskrivna alkoholister remitteras till arbetsinrättningen, för så vitt icke särskilt komplicerade fall nödvändiggöras erhållande av sjukhusvård. De förstnämnda intagas genom fattigvårdsnämndens ombudsmans försorg efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade, och äger ombudsmannen härför anlitad polishandräckning. Intagen person får ej kvarhållas längre, än tills hans skuld till fattigvården blivit gottgjord. Med övriga personer åter skola skriftliga avtal upprättas.

En annan sida av arbetsinrättningens verksamhet var den, att fattiga, som hade bostad men ej kunde där förrätta arbete, å söcken dagar mot tillgodonjutande av skälig betalning verkställde arbete å inrättningen. Slutligen tillhandahöll arbetsinrättningen förr fattiga, som ville förrätta arbete i sina hem, där så ske kunde, tjänliga råmnen, dock endast i mindre partier, ävensom erforderliga verktyg. Denna verksamhet är emellertid tillsvidare nedlagd.

Det vid inrättningen utförda arbetet är av mångahanda slag, förnämligast vedsågning, utearbeten, bakning, tvätt, mangling, skomakeri, skrädderi, snickeri m. m. Även tillredes mat för de av allmänna fattigvården bespise i inom Storkyrko-, Maria, Katarina och Brännkyrka församlingar samt bröd för samtliga församlingars fattiga.

Endast män mottagas å inrättningen.

Fn. Inrättningens vård är anförtrodd åt en styrelse med sju ledamöter, som av fattigvårdsnämnden årligen utses. Styrelsen väljer inom sig varje år en ordförande och en vice ordförande samt antager syssloman samt övrig nödig personal utom erforderliga tjänstebiträden för köks- och tvättavdelningarna samt för stallet, vilka antagas av sysslomannen. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt utöver den styrelsen tillkommande husbonderätten över de å inrättningen intagna, vilka icke få avlägsna sig utan hans tillstånd.

Reglemente m. m. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads arbetsinrättning den 15 febr. 1886 med ändringar den 21 nov. 1898 och 29 jan. 1900. Instruktion för tjänstemän och betjänte den 14 dec. 1905.

Stat år 1916. Utgifter: 611,400 kr.; inkomster: 366,100 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andrén, J. C., specerihandlare, stadsfullm.; **Blomdahl, P. A.**, byggmästare; **Lundahl, Fr.**, apotekare, ordf.; **Lybeck, J. A.**, kammarrättsråd; **Nilson, A. G.**, direktör, vice ordf.; **Simonsson, S. A.**, hallförman, stadsfullm.; **Wassén, C.**, disponent, stadsfullm.

Protokollsförare

(400 kr.; ej å stat).

Moureau, N. C.

Syssloman och föreståndare (14).

Petri, Hj. M.; mottagningstid: 8—9,30, 11—12.

Biträdande syssloman (11).

Brusén, N. G.

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Welinder, N. J.

Organist och försångare

(250 kr.; ej å stat).

Eklblom, H. M.

Bokhållare (9).

Kullberg, O.; **Alvén, E. G. R.**; **Lindblom, C. A.**; **Pettersson, A.**

Extra bokhållare

(2,000 kr.; ej å stat).

Lindeberg, A. A. R.

Läkare

(2,000 kr.; ej å stat).

Åkerström, K. D.

Sjukvårdsförestånderska (3).

Eriksson, Selma M.

Arbetsföreståndare (8).

Björkgren, G. E.; **Berg, E. A.**; en vakant.

Köksförestånderska (4).

Lundal, Rosa M. L.

Tvättförestånderska (4).

Vakant.

Maskinist

(9, dessutom arvode som verkmästare: 500 kr.).

Melander, S. F.

Biträdande maskinister (7).

Pettersson, J. A.; **Malmberg, K. L.**, tjl., t.j.f. **Forslund, K. A.**; **Forslund, E. E.**

Vaktmästare (6).

Ekenberg, I.; **Berggren, K. T.**; **Johansson, V. E.**; **Stark, J. A.**; **Malm, J. A. F.**; **Ekström, J. O.**; **Lilja, L. A. J. J.**; **Wigstrand, J. R. L.**; **Lindell, K. A.**; **Uddén, A. E.**; **Ahner, K. G.**; **Sjöberg, K. J.**; **Eklblom, G. E. G.**; **Örlund, O. H.**; **Larsson, J. A.**; **Gustafsson, K. J.**; **Johansson, G. Hj.**, tjl.

Dessutom två kvinnliga biträden för sjukvården, en sjuksköterska (3), tre drängar, en underförestånderska vid köksavdelningen (3), fyra köksbiträden och fyra tvättbiträden.

Stockholms stads uppfostringsanstalt vid Skrubba.

Skrubba, Stockholm 4; st. Skarpnäck 3.

Uppfostringsanstalten vid Skrubba daterar sig i sitt nuvarande skick från år 1896, då den vid Tjårhovsgatan förut befintliga uppfostringsanstalten för gossar genomgick en fullständig omorganisation, i det att, sedan alla icke vanartiga blivit utackorderade eller återlämnade till sina föräldrar, de återstående blevo flyttade till den för detta ändamål för ett pris av 55,000 kr. inköpta egendomen Skrubba i Brännkyrka församling.

Denna anstalts ändamål är att uppfostra i mindre grad vanartade gossar i åldern 9—18 år, som det åligger Stockholms kommun att taga vård om. Anstaltens styrelse utgöres av ordförande och två andra ledamöter med tre suppleanter. De utses årligen av fattigvårdsnämnden. Anstalten förestås av en utav anstaltens styrelse antagen föreståndare, som har ledningen så väl av gårdens och anstaltens förvaltning som av gossarnas undervisning och uppfostran och som för detta ändamål hör dels själv kunna undervisa i något ämne, dels besitta sådan praktisk erfarenhet i lantmannagöromål, att han kan förestå egendomens jordbruk. Undervisningen i övrigt, densamma som meddelas i folkskolan,

besörjes av examinerade folkskollärare jämte yrkeslärare. Intagning sker endast efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade. Anstalten rymmer för närvarande 60 gossar.

Frågan om anstaltens ombildande till skyddshem enligt lagen den 13 juni 1902 är föremål för utredning.

Reglemente. Reglemente för uppfostringsanstalten vid Skrubba den 13 juli 1896.

Stat år 1916. Utgifter: 46,700 kr.; inkomster: 2,900 kr.

Styrelsens ledamöter

Lindström, P. E., kansliråd, ordf.; **Neumüller, O. E.**, direktör; **Wretman, W.**, f. d. kapten.

Suppleanter.

Backman, C. A., direktör; **Molin, O. E.**, pastoratsadjunkt; **Larsson, O. E.**, folkskollärare, stadsfullm.

Protokollsförare

(250 kr.; ej å stat).

Blomquist, K. A.

Föreståndare (12).

Boström, H. H. E.; träffas säkrast 9—10, 2—3.

Predikant

(500 kr.; ej å stat).

Södergren, V.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Granström, K. A.

Ämneslärare

(1,650 kr., bostad, värme, planteringsland).

Skoglund, O. Fr.; **Börke, J. E.**

Yrkeslärare (4).

Axelsson, A. E.; **Kumlin, J. G.**; **Sundell, J. A.**; **Glans, P. J:son**; **Jonsson, K. H.**; **Björkman, J. D.**

Yrkeslärare i tvätt och bakning (3).

Andersson, J. E.

Vaktförman (4).

Ölander, A. F.

Husmoder (3).

Öhrnberg, M. E. W. (Ellen).

Dessutom en *kokerska*.

Stockholms stads uppfostringsanstalt för flickor.

Barnängstvärgatan 7 B, Sö.; rt. 12 37; st. Söder 31 68.

Uppfostringsanstalten för flickor, som öppnades 1870 och ännu är kvar i sin gamla lokal vid Barnängstvärgatan, har till ändamål att uppfostra (huvudsakligen fattiga, föräldralösa) flickor mellan sju och sutton år, om vilka det åligger Stockholms kommun att taga värd. Fattigvårdsnämnden utser årligen dess styrelse, som består

av sju ledamöter. Dessa välja inom sig ordförande, vice ordförande, kassaförvaltare och antaga även föreständerska ävensom övrig personal vid anstalten. Intagning sker endast efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade. Flickorna erhålla inom anstalten fullständig undervisning i folkskolans ämnen ävensom i alla inom ett hem förekommande göromål. Fr. o. m. höstterminen 1916 komma dock flickorna att erhålla undervisning i stadens folkskolor med undantag för småskolans barn, som fortfarande komma att undervisas inom anstalten. Anstalten hyser omkring 50 flickor.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads uppfostringsanstalter den 20 april 1874 med ändringar den 15 april 1889 och 11 juli 1911 (gäller numera endast för denna anstalt).

Stat år 1916. Utgifter: 30,460 kr.

Styrelsens ledamöter.

Alexanderson, C. A., vice häradshövding, bruksägare, ordf.; **Lagergren, A. L.** bankkamrer; **Lundahl, Fr.**, apotekare, kassavårdare; **Månsson, Gertrud K.**, handelsidkerska; **Neumüller, O. E.**, direktör, vice ordf.; **Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela**, professorska, inspektris; **Örtenblad, f. Byström, Cecilia K. T.**, rektorska.

Redogörare och protokollsförare

(400 kr.; ej å stat).

Nordwall, B. I. S.

Läkare

(200 kr.; ej å stat).

Nilsson, Ada K.

Föreständerska (6).

Vakant, *tj. Arvidson, Alfhild L.*

Skollärarynna

(1,700 kr.).

Vakant, *tj. Bergström, Anna E.*

Slöjdlärarynna (3).

Bergström, J. F. (Hanna), *tj. Högstöm, Elin K.*

Skolkökslärarynna (3).

Sandberg, Gerda A.

Småskollärarynna (2).

Norberg, Lovisa J.

Vårdarynna (2).

Elfström, Ragnhild C.

Portvakt och gårdskarlar (3).

Lindholm, C. A.

Dessutom en *tjänarynna*.

Stockholms stads barnhärbarge.

Fjällgatan 29, Sö.; st. 133 39.

Barnhärbarget, som daterar sig från 1902, har till ändamål att bereda tillfällig vård åt

Fn. fattiga mindre barn, som av fattigvårdsnämnden omhändertagas. Styrelsen, bestående av tre ledamöter och tre suppleanter, väljes årligen av fattigvårdsnämnden. Härbarget är avsett för 30 barn.

Reglemente. Reglemente för Stockholms stads barnhärbarge den 7 mars 1904.

Stat år 1916. Utgifter: 11,240 kr.; inkomster: 500 kr.

Styrelsens ledamöter.

Appelqvist, J. A., direktör, kassavårdare; **Lagergren, C. H.**, grosshandlare, ordf.; **Rosander, f. Forsgrén, H. Wendela**, professorska.

Suppleanter.

Fürstenberg, A., prakt. läkare; **Persson, P. E.**, överlärare; **Salén, f. af Klintberg, S. A. M.** (Signe), prakt. läkare.

Redogörare

(250 kr.; ej å stat).

Moureau, N. C.

Föreståndarinna (4).

Andersson, Stina.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Nordenson, A. G.

Första sköterska (2).

Gustafson, Hanna M. I.

Dessutom en sköterska och en tjänarinna.

Stockholms stads asyler för husvilla samt spädbarnshem.

Barnasylen vid Sabbatsbergsvägen, Va.; rt. 54 85; st. 81 25; expeditionstid: 9—11.

En ny form för fattigvårdens utövande inträdde från år 1899 med inrättandet av asylers för husvilla. Dessa asylers hava till ändamål att bereda tillfällig skydd åt medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som (särskilt vid flytningstider) äro i saknad av bostad, företrädesvis sådana, som tillhöra Stockholms kommun. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård eller, å deras vägnar, av fattigvårdsinspektören. För ett sedan november 1905 existerande natthärbarge (se nedan) gälla särskilda bestämmelser. Tiden för husvill persons vistelse å asyl må i regel icke överstiga fyra veckor. I allmänhet må ingen ånyo intagas, förrän tre månader förflutit, sedan den behövande från asylens utskrivits.

För asylerna utses fattigvårdsnämnden årligen en styrelse, bestående av fem ledamöter jämte

två suppleanter. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassavårdare samt antager till biträde vid vården av asylerna en redogörare, som tillika är protokollsförare (och inspektör); för varje asyl antages dessutom dels en föreståndare eller föreståndarinna, dels och i övrigt erforderligt antal manliga och kvinnliga biträden, vilken personal bör, liksom föreståndare eller föreståndarinna, vara boende inom asylens.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads asylers för husvilla len 10 mars 1908.

Stat år 1916. För asylerna: utgifter: 79,400 kr.; inkomster: 7,500 kr. För spädbarnshemmet, se nedan.

Styrelsens ledamöter.

Fürstenberg, A., prakt. läkare; **Hirsch, O. S.**, ingenjör, ordf.; **Lundahl, Fr.**, apotekare, vice ordf.; **von Rosen, A. D. B.**, prakt. läkare; **Willers, E. W.**, notarie i överståthållarämbetet, kassavårdare.

Suppleanter.

Af Klintberg, Gertrud, M. K., förestånderska; **Rosenberg, Signe S.**, fröken.

Redogörare, protokollsförare och inspektör

(800 + 1,400 kr.; ej å stat).

Hagberg, C. E.; rt. 54 85; st. 81 25.

Läkare

(Arvode 1,950 kr.).

Granström, K. A. (för de södra asylerna); **Lagergren, J. E.** (för barnasylen vid Sabbatsbergsvägen).

Nattasylen för män, Östgötagatan 61 & 63, Sö.

Rt. 54 08; st. Söder 15 41

Asylen rymmer 32 personer.

Föreståndare (6).

Müller, L.

Köksförestånderska

(300 kr.; ej å stat).

Pegel, f. Ekström, Hilma Ch.

Vaktmästare (4).

Mineur, C. O. B.

Natthärbarget vid Östgötagatan 61 & 63, Sö.

Rt. 54 08; st. Söder 15 41.

Härbarget rymmer 80 personer.

Sedan styrelsen över asylerna för husvilla från och med år 1905 indragit ett förut till

frälsningsarméns härbärgesverksamhet utgående anslag å 3,000 kr., gick styrelsen samma år i författning om inrättande av ett härbärke i samband med dåvarande asylens vid Tjärhovsgatan, numera vid Östgötagatan. Inträde för natten vinnes, utan särskild remiss och utan avgift, av husvilla ogifta män, dock för en tid av högst fem nätter i månaden. I ersättning för logi och frukost åligger det arbetsför logerare att i en med härbärgets förenad vedgård såga och hugga ett visst mått ved eller att inom härbärgets utföra annat motsvarande arbete.

Personal.

Densamma som för nattasylens vid Östgötagatan 61 & 63.

Barnasylens vid Sabbatsbergsvägen, Va.

Rt. 57 02; st. Vasa 18 35.

Asylen rymmer 112 personer.

Föreståndarinna (4).

Nilson, Ester A. K., diakonissa.

Biträdande föreståndarinna (3).

Olsson, Anna S.

Köksförestånderska

(420 kr.; ej å stat.)

Johnson, Selma O.

Vaktmästare (4).

Ferlin, J.

Dessutom en *eldare* samt fem *kvinnliga biträden*.

Barnasylens vid Åsögatan, Sö.

Rt. 58 66; st. Söder 17 04.

Asylen rymmer 86 personer. (Se nedan »Landsasylens».)

Föreståndarinna (4).

Hanson, B. Charlotte.

Biträdande föreståndarinna (3).

Andersson, E. W. (Mina).

Köksförestånderska

(420 kr.; ej å stat.)

Pettersson, Emma M.

Vaktmästare (4).

Jonasson, G. A.

Dessutom en *eldare* samt sex *kvinnliga biträden*.

Asylen vid Åsögatan, Sö., för fattiga barnaföderskor, ej tillhörande Stockholms kommun. (Landsasylens.)

Rt. 58 66; st. Söder 17 04.

Asylen, som den 1 oktober 1906 flyttats till den under styrelsen för Stockholms stads asyl för husvilla lydande barnasylens vid Åsögatan (från

Prästgårdsgatan), rymmer 13 mödrar med barn och har till ändamål att lämna fattigvård åt sådana behövande barnaföderskor, vilka efter utskrivning från barnbördshuset äro ur stånd att genast försörja sig och sina barn.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för asylens för fattiga barnaföderskor och deras späda barn den 18 jan. 1886.

Personal.

Densamma som för barnasylens vid Åsögatan.

Stockholms stads spädbarnshem.

Folkungagatan 119, Sö.; rt. 54 07; st.

Söder 15 42.

Stadsfullmäktige beslöto den 6 juni 1910 bemyndiga fattigvårdsnämnden att inrätta en spädbarnsanstalt med plats för 33 mödrar och 40 barn. Arbetet inom hemmet utföres av mödrarna, som få lära sig både att sköta sina barn samt att sköta alla i ett hem förekommande sysslor.

Stat år 1916. Utgifter 24,500 kr.; inkomster 1,000 kr.

Styrelse.

Styrelsen över asylerna för husvilla.

Föreståndarinna (4).

Söderberg, Kerstin J.

Arbetsförestånderska

(420 kr.; ej å stat.)

Bergman, Olivia E.

Köksförestånderska

(420 kr.; ej å stat.)

Pettersson, K. M. (Stina).

Läkare

(600 kr.; ej å stat.)

Fries, O. Hj. E.

Arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853.

Denna fond bildades av bidrag, som nämnda år, i anledning av konung Oscar I:s återställande till hälsan efter en långvarig sjukdom samt födelsen av kronprins Carls son Carl, subskriberades för att användas till uppförande av sunda och tjänliga bostäder åt arbetare. Fonden förvaltas på sätt här nedan bestämmas av en styrelse bestående av sex personer, vilka utses av Stockholms stads fattigvårdsnämnd.

Dessa bostäder böra i allmänhet utgöras av ett rum och kök eller ett rum med kakelugns spis jämte till varje bostad hörande särskild källare, vedbod, vindskontor och avtråde.

Styrelsen åligger att till förverkligande av det med fondens bildande avsedda ändamål använda de medel, som nu redan finnas och fram-

Fn. deles komma att till fonden inflyta samt i sådant avseende vidtaga alla erforderliga åtgärder.

Styrelsen skall senast den 15 maj varje år till fattigvårdsnämnden avgiva berättelse över fondens förvaltning under det sist förflutna året.

Fondens värdehandlingar och medel skola överlämnas till samt förvaras hos och vårdas av fattigvårdsnämnden med skyldighet för dess redogörare att senast den 15 april varje år till styrelsen lämna uppgift på de fonden tillhöriga, under nämndens vård ställda värdehandlingar och medel samt å den behållna avkastningen därunder under sist förflutna året.

Styrelsen, vilkens ledamöter utses för livstid, väljer inom sig ordförande.

Fondens kapital, som vid början av dess verksamhet var 16,668 rdr banco hade vid 1915 års slut växt till 611,481:93 kr.

Fondens fastigheter äro taxerade till 1,225,000 kr. och belägna i kvarteren Barnängsbacken större (adress: Folkungagatan 82), Apelträdet (adress:

Luntmakaregatan 95 och Markvardsgatan 14) samt Lampan (5 st., adresser: Ploggatan 3, Bonddegatan 71 och Duvnäsgratan 16, Duvnäsgratan 14, Duvnäsgratan 12, Duvnäsgratan 8, 10 och Åsögatan 100, 102).

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för styrelsen för arbetarebostadsfonden till minne av den 9 februari 1853, fastställt den 7 mars 1904.

Styrelsens ledamöter.

Backman, C. A., direktör; **Funch**, J., grosshandlare; **Hammarberg**, J. F., rådman, ordf.; **Lindqvist**, F. L., snickare, stadsfullm.; **Lundbergh**, G. H., grosshandlare; en vakant.

Redogörare och protokollsförare.

Kellin, N. A.